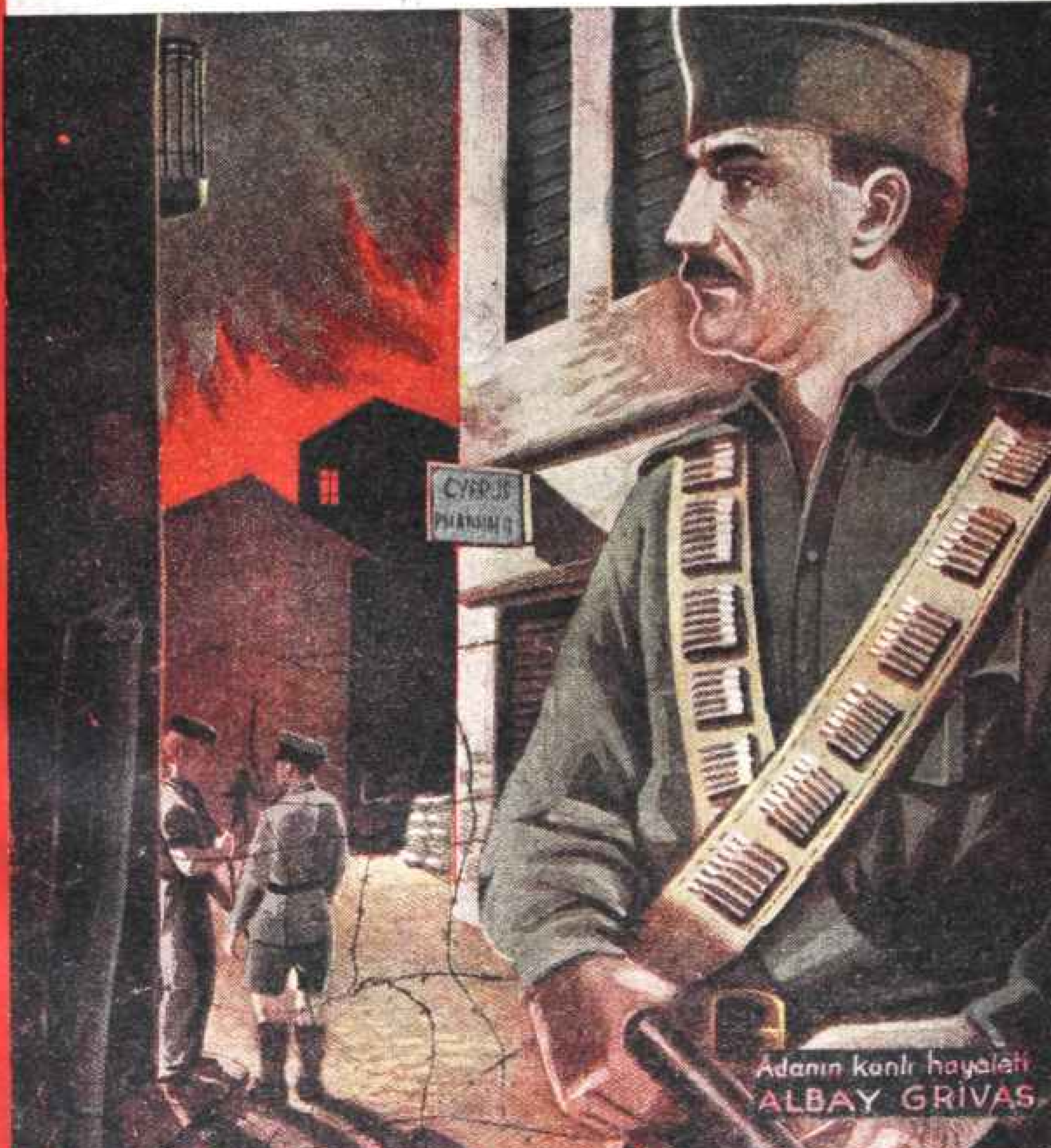
14 MART 1959 SAYI : 245

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 5, Cilt: XV, Sayı: 245

Yazı İşleri:

Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat S Daire 7

Tel: 18992 P. K. 582 - Ankara

İdare :

Denizciler Caddesi 23/B

Rüzgârlı Matbaa Tel: 15221

Fiyatı 125 Kuruş

*

Müessisi

Metin Toker

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına İmtiyaz Sahibi ve Neşriyatı fiilen idare eden mesul Yazı İşleri Müdürü

Kurtul ALTUĞ

*

Umumi Neşriyat Müdürü

Hamdi AVCIOĞLU

*

Karikatür :

TURHAN

*

Fotoğraf :

Hüseyin EZER

Ege AJANSI

Associated Press

Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :

Doğan Klişe

*

Müessese Müdürü:

Mübin TOKER

*

Abone şartları :

3 aylık (12 nüsha): 12.50 lira

6 aylık (25 nüsha): 25.00 lira

1 senelik (52 nüsha): 52.00 lira

*

İlân şartları :

Santimi : 8 lira

8 renkli arka kapak: 750 lira

*

İlân İşleri

Şark Reklâm

Tel: 18173 — 11898 — 19214

*

Dizildiği ve Basıldığı yer :

Rüzgârlı Matbaa — ANKARA

Tel : 15221

Basıldığı tarih: 12.3.1959

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Ankara Toplu Basın Mahkemesi bu haftanın ortasında Çarşamba günü son derece büyük bir alâka ile takip edilen bir dâvayı karara bağladı ve meşhur Amerikalı gazeteci Pulliam'm bir makalesini iktibas eden Ulus gazetesinin halen Ankara Cezaevinde bir başka mahkûmiyetinden dolayı yatan yazı işleri müdürü Ülkü Armanı 16 ay hapse mahkûm etti. Ayrıca Ülkü Arman 4000 lira para cezası ödeyecek ve Ulus bir ay kapatılacaktır. Ulusun mahkûmiyetine sebep olan bu dâvaya benzer üç diğer dâvaya İstanbul Toplu Basın Mahkemesinde bakılmaktadır. Pulliam'ın makalesini iktibas eden iki gazete ve bir derginin mesulleri bu dâvalarda sanık mevkiini işgal etmektedirler. Bunların arasında Ahmet Emin Yalman ve Falih Rıfkı Atayın da bulunması, dâvalara duyulan alâkayı artırmaktadır. Hele şimdi Ulusun Hemen hemen ayni iddialarla acılan dâvadan mahkûmiyet kararı ile çıkması bütün dikkati İstanbul Toplu Basın Mahkemesinin vereceği kararlar üzerinde toplamıştır.

*

D. P. propagandacılarının Menderesin Londra dönüşünden sonra dört elle sarıldıkları bâtıl itikatlar ve din temalarını işleyen büyük kampanya, bu haftanın ortasında daha da hızlandırılmış bulunmaktadır Ramazan ayına girilmesiyle, propagandaların D. P. ye has usullerle daha da geliştirileceği şüphesizdir. İktidar . Muhalefet münasebetlerindeki gerginliği daha da artıracağa benzeyen bu faaliyetle D. P. nin hangi hedefe erişmek istediği malûmdur. Fakat inkılâp prensiplerine candan bağlı Muhalefetin, bu propagandalar karşısında cidden üzüntü duyan büyük tarafsız kütlelerin ümitlerini üzerinde toplamakta devam ettiğinden şüphe edilemez. Yeni tarz propagandanın tehlikeleri, ergeç kendisini gösterecek ve bu yola güvenenler bir çıkmaza girmiş olduklarını farkedeceklerdir. Bu sayımızda D. P. başlıklı yazıda, iktidarın metodlarının bir hikâyesini bulacaksınız.

*

Vali Foot ve Makarios ile birlikte müstakbel Kıbrıs Cumhuriyetinin temellerini atmakla meşgul bulunan Dr. Fazıl Küçük bu haftanın ilk günlerini Ankarada geçirdi. Kuçükün Ankaraya niçin geldiğini ve ne aradığını, Kıbrıstaki son hâdiseleri ve bir esrar perdesi arkasında gizlenen tedhişçi Albay Grivas'ın iç yüzünü Kıbrıs başlığını taşıyan yazımızda zevkle takip edeceksiniz.

*

Bu haftaki başyazımızı Turhan Feyzioğlu yazdı. "Niçin Kırmızı Oy?" başlıklı yazısında Turhan Feyzioğlu, Londra anlaşmalarının hukuki yapısını ortaya koymakta ve C. H. P. nin niçin bu mevzu hakkında Mecliste kırmızı oy kullandığını izah etmektedir.

*

Ondördüncü Kurultaydan sonra yeni bir çalışma ve teşkilâtlanma devresine giren C. H. P., Bütçe müzakereleri dolayısiyle mecburen hızını kaybeden faaliyetine eski sür'atini kazandırma yollarını aramakla meşguldür. Bu iş için evvelâ evin içine bir çeki düzen vermenin lüzumuna inanan C. H. P. idarecileri hemen kolları sıvamışlardır. Grup İdare Heyeti ve Merkez İdare Kurulunun bu maksatla İnönünün başkanlığında yaptığı bir müşterek toplantıda dertler ortaya dökülmüş ve derman aranmaya başlanmıştır. Bu toplantının tafsilâtı C. H. P. başlıklı yazımızdadır.

*

«Vatan Cephesi için telgraf örnekleri" müsabakamızdan okuyucularımızın pek hoşlandıklarını aldığımız mektuplardan anlıyoruz. Bu sayımızda gelen örneklerin en güzellerinden bir kısmını neşrediyoruz. Telgraf örneklerine okuyucularımız diledikleri imzayı atmakta serbesttirler. Ancak bize gönderdikleri mektupta isimlerini ve açık adreslerini mutlaka yazmalıdırlar. Bu şarta riayet etmiyenlerin gönderdikleri örnekleri, gelmemiş farzettiğimizi bir defa daha hatırlatırız.

Saygılarmızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Milleti

Vuslat, başka bahara...

İktidar ve Muhalefet arasındaki gerginliğin yarattığı huzursuzluktan şikâyetçi olanların ve huzurun iadesi için tek çıkar yolu, bu gerginliğin izale edilmesinde görenlerin içlerinde filizlendirdikleri bahar tomurcuklarının bu haftanın başında esen sert rüzgârlarla donması karşısında yürekleri burkulmuş olmalıdır. D. P. Genel Başkam Adnan Menderesin partisinin Adana kongresine gönderdiği mesaj, en ufak ümit kıvılcımını bile küllendirecek bir zihniyetin açık ifadesidir. Sadece bu mesaj bile, D. P. Genel Başkanının ne politikasında ve ne de düşünce tarzında en ufak bir değişiklik olmadığını, hatta böyle bir değişiklik beklemenin ne kadar abes olduğunu ispata kâfidir. Menderes, Muhalefete düşman gözüyle bakmakta devam etmektedir; Muhalefetin tenkidlerinin "çok ileri giderek âdeta ve maalesef hasmane bir mahiyet" aldığına inanmaktadır; Muhalefeti "memlekette kardeş kavgasını tahrik edecek istidatlar göstermek" ile suçlandırmaktadır ve huzur bahsinde yegâne yol olarak kendi partisi içindeki "yüksek tesanüt ve kardeşlik"i görmektedir. Hâdiseler bir defa bu şekilde ele alındıktan sonra, D. P. grupunun da eskisi kadar mukavemet edemiyeceği bir "tedbirler" manzumesinin siyaset sahnemizde kendisini göstermesini bir sürpriz olarak telâkki etmek imkânı ortadan kalkmıştır. Asıl sürprizi, bazı hayalperetlerin Londra dönüşünde kendilerini kaptırdıkları ümitlerin tahakkuku, kısacası partiler arasında medenî ve normal münasebetlerin kurulması teşkil edecektir ki, artık bunu düşünmek bile caiz değildir.

Uzun bir oyalama siyasetinden sonra, hâdiselerin de yardımiyle iyice zaptırapt altına alınan ve âdeta örnek bir tesanüt manzarası arzeden D. P. Grupunun müstakbel tutumu ile D. P. propagandasının bilhassa din sahasında kesafet peyda eden faaliyeti en ufak ümidi de ortadan kaldırmak suretiyle siyasi huzurun bütün şartlarını yok etmiştir. Aklı selim önümüzdeki günlerde güneş ve çiçek dolu bir bahardan çok, tahripkâr fırtınalar görmektedir. Zira şimdi D. P. kendisini her zamankinden biraz daha kuvvetli hissetmektedir. Bu zahiri kuvvet, şimdiye kadarki bütün tecrübelerin gösterdiği gibi, huzursuzluğu daha da arttıran gerginlik sebeplerinin D. P. taralından imalini kolaylaştıracaktır.

Bu halin ise siyasi huzuru cok daha uzaktaki günlere atacağı muhakkaktır

Hükümet

5 boş koltuk

Bu haftanın ortasında Antalyadan gelen haberler, Başbakan Menderesin bu güzel Akdeniz şehrinde bir istirahat devresi geçirmesi intimalinin mevcudiyetini gösteriyordu. Bu Antalyada bulunan B. M. M. Başkanı Refik Komitanın Başbakanla yaptığı bir telefon konuşmasına dayanılarak ortaya çıkarılan haberlere inanmamak için bir sebep yoktur. Pek çok fazla çalışmakla tanınan Menderesin esasen muhtaç bulunduğu bir tatili, geçirdiği uçak kazası zaruri bir hale sokmuş olabilir. Nitekim Ankarada bu haftanın başından beri, Cumhurbaşkanı Bayarın Menderese iki üç aylık bir dinlenme yapmasını tavsiye ettiği şayiaları dolaşmaktadır. Hatta bazı çevrelerde, bu dinlenme devresinde Başbakanlık vazifesinin vekâleten mi görüleceği, yoksa bu makama muvakaten bir yeni tâyinin mi yapılacağı ciddiyetle münakaşa edilmektedir. Şayialar o kadar kuvvet kazanmıştır ki, Menderesin istirahat devresinde kimin başbakanlık yapacağı hususunda ortaya isim bile atılmıştır. Bu isim, Celâl Bayarın damadı Ahmet Gürsoydur. Gürsoyun, muvakaten bile olsa bu çok ağır ve mesuliyetli vazifeyi başarabilmek için Cumhurbaşkanının destek ve himayesinden geniş ölçüde faydalanacağını ilâve etmeyi, rivayetçiler unutmamaktadırlar. İşin asıl dikkat çeken tarafı, bu şayia ve rivayetlere kimsenin "uydurma" diyememesidir. Ama herkes bu ihtimallerin "tatbik kabiliyetinden mahrum olduğunda müttefiktir. Keza Menderes VI. hükümetinin kurulacağına da inanan pek az insan vardır. Rivayet ve tahminlerin dışında, ortada bulunan vakıa Menderes V. kabinesinde halen beş münhalin mevcudiyetidir. Bu bes boş koltuk, kabineye yeni tâyinler yapılmasını beklemektedir. Bu mevzuda en sabırsızların bakan adayları olduğunda şüphe yoktur.

Aday bolluğu

Başbakan Menderes, kabinesindeki münhalleri doldurmağa karar verdiği takdirde aday bulmakta her halde hiç güçlük çekmiyecektir. Fakat tâyinler yapıldıktan sonra kendi kendilerini kabine için biçilmiş kaftan sayarak gece gündüz vezir rüyaları gören bazı adayların emellerinin tahakkukunu bir müddet daha geriye bırakmak zorunda kalmaları tabiidir. Meselâ öteden beri bir bakan koltuğunun hasretini çeken Himmet Ölçmen -en hararetli kalkınma taraftarı, mühendis- bilhassa Adana kongresindeki gafından sonra esasen pek kuvvetli olmıyan şansını hemen hemen sıfıra indirmiştir. Behzat Bilgin de kendini haklı olarak bakanlı-

S. Ağaoğla

Dr. M. Sarol

S. Yırcalı

B. Dülger

Z. Mandalinci

Boş koltukların en kuvvetli adayları

NEDEN KIRMIZI OY?

Turhan FEYZİOĞLU

D. P. iktidarının Kıbrıs politikası ve *bugün* ulaştığı sonuçlar karşısında, Muhalefetin kayıtsız şartsız bir tasvip tavrı takınmaması çeşitli yorumlara yol açmış bulunuyor.

Türkiyenin ve Kıbrıs Türklerinin menfaatleri bakımından olduğu gibi, NATO camiası içinde tesanüdü sağlama yönünden de, Kıbrıs anlaşmazlığının sulh yoluyla halline büyük değer veren C. H. P., hükümetin Kıbrıs davasındaki tutumunu ve 19 Şubat 1950 tarihli prensip anlaşmalarım neden kayıtsız şartsız tasvib etmemiştir?

Bilindiği gibi, Kıbrıs ihtilâfında, hükümet "Kıbrıs İngilterenin iç meselesidir" iddiasından başlayarak ve çok çeşitli safhalardan geçerek, nihayet "taksim" tezinde karar kılmıştı.

Türk milletinin razı olabileceği en son fedakârlık diye ilân edilen "taksim" tezini bir Hariciye Vekilinin veya hükümetin değil, fakat bütün bir milletin benimsediğini cihana duyurmak maksadıyla, 16 Haziran 1968 günü, T. B. M. M. nin ittifakla verdiği bir karar dünyanın bütün parlâmentolarına bildirilmişti. Bu kararda, Kıbrıstaki Rum ve Türk cemaatlerinin ayni idare altında birlikte yaşamalarına imkân olmadığı ve Türk milletinin "nihai" hal çaresi olarak ancak taksime rıza göstereceği en kesin bir dille belirtiliyordu.

Bu arada, bütün gençlik, bütün millet, "Ya taksim, ya ölüm" mitingleriyle meydanlarda and içiyor, Başpiskopos Makarios en ağır şekilde tel'in ediliyor, devlet radyosu gece gündüz "Ya böleceğiz, ya öleceğiz" parolasını tekrarlıyordu.

Türk Anayasasına göre, teşri yetkisi gibi, icra yetkisi de T. B. M. M. nindir. Anayasa, Meclisin teşri vazifesini bizzat, icra vazifesini ise kendi içinden çıkan "vekiller" marifetiyle yapacağını açıkça ifade eder. Bizim Anayasamız "nazır" mefhumunu kabul etmemiş; hükümet azalarının, icra yetkisini, asıl vazife sahibi olan T. B. M. M. ne "vekâleten" gördüklerini iyice belirtmek için, hükümete "İcra Vekilleri Heyeti" adını vermiştir.

Bilhassa Anayasamızın bu özelliği karşısında, hükümetin, 16 Haziran 1958 celsesinde Meclis tarafından böylesine kesin karara bağlanan bir politikayı kendiliğinden değiştirip, Kibrisin bağımsızlığı esasına dayanan bir prensip anlaşması imzalaması, İnönünün de belirttiği gibi, "emrivaki" diye vasıflandırılacak bir harekettir. Çünkü Londra anlaşmaları imzalandığı anda, taksim tezi dünya efkârı önünde resmen terkedilmiş ve daha prensip değişikliği T. B. M. M. ne arzedilmeden önce, bağımsız Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulması yolunda bir takım geri dönülmez fiili neticeler derhal husule gelmiştir.

Vardan prensip anlaşmasının esasına gelince, bilindiği gibi, Yunan devlet adamları ve Makarios, esasen bir müddetten beri Enosis'ten açıkça bahsetmiyorlar, bizim "taksim" tezimize mukabil "bağımsız Kıbrıs devleti" tezini savunuyorlardı.

"Bağımsız Kıbrıs" tezine karşı, bizzat F. Rüştü Zorlunun birkaç ay önce verdiği cevaplar burada bir defa daha hatırlatılmağa değer: "Yunan Hükümeti ile mutabık olarak sözde yeni bîr istiklâl formülü ilân eden Başpapaz Makarios, İstiklâli Enosis için bir atlama tahtası telâkki ettiğini açıkça beyan etmiştir... Kabul edilmelidir ki, bir kere merkezî bir parlamento ile müstakil bir Kıbrıs teşekkül etti mi, Yunanistanla Adanın birleşmesi bunu takip edecektir..." -F. R. Zorlu, 9 Aralık 1958-.

Karşımıza getirilen Zürich ve Londra andlaşmalarının özelliği,. Kıbrıs Cumhuhiyeti için tarafların "mecburi" bağımsızlık esasını kabul etmeleridir. Ancak meselenin düğüm noktası buradadır: Bu mecburî bağımsızlık prensibini taksime ve Enosis'e karşı korumak için düşünülen hukuki ve fiilî garantilerin değeri nedir?

C. H. P. Genel Başkanı, bizzat Hariciye Vekili F. R. Zorlunun dahi "vatanperverce ve dikkatli tetkiklere" dayandığını belirtmek mecburiyetini duyduğu son derece ölçülü konuşmasında, çok sâde, fakat çok Önemli bir hakikate parmak basmıştır: Taksim ve Enosis kâğıt üstünde, ayni şekilde men edilmiş görünse bile bu iki tez mahiyetleri icabı ayni müeyyidelere bağlanamaz. İki cemaatin bir arada ve ayni idare altında yaşama imkânsızlığına istinad ettirilen taksim tezi parlamentosunda ve hükümetinde Rumların çoğunlakta olduğu bağımsız bir cumhuriyet içinde iki cemaatin İşbirliği yapması fikrini kabul ettiğimiz anda, hayatiyetini kaybetmiştir. İlerde bir Enosis hareketi ortaya çıksa bile, Türkiye sâdece bağımsızlığı iade etmek için müdahalede bulunmak hakkını haizdir. -Garanti andlaşması, madde 3, fıkra 2-.

Buna mukabil, Enosis fikrinin Yunanistanda ve Kıbrısta alttan beslenmesi ihtimalini hatırdan çıkaramayız. Londra Andlaşmaları Yunan parlamentosunda görüşülürken, Liberal Parti başkanı Venizelos açıkça "bu kürsüden Yunan milletine ilân ederiz ki biz Enosis'ten vaz geçmedik. İktidar elimize geçince bu davayı gerçekleştirmek için sonuna kadar uğraşacağız' demiştir. Ne bu sözleri, ne Girne piskoposunun çıkardığı çatlak sesi, ne de Makarios'u Lefkoşede "Zito Enosis" diye karşılıyanların feryatlarını duymamazlıktan gelemeyiz.

Kıbrıs adasında, şanlı ordumuza mensup 650 kişiden ibaret bir birliğin -950 Yunan askeri ile ayni karargâh içinde. Türk menfaatlerine bekçilik etmesi bilhassa manevî bakımdan küçümsenmiyecek bir kazançtır. Fakat müstakil bir Türk üssünün kurulabilmesi Enosis heveslerine karşı daha tesirli bir fiilî garanti teşkil ederdi. Hariciye Vekilinin bu fikri savunan Sayın Necati İltere "Yunan Genel Kurmayı da sizin fikrinizdeydi" tarzında mukabele etmesi hakikatlere olduğu kadar, mantığa da tamamiyle aykırıdır.

Yeni Kıbrıs Cumhuriyetinin Anayasası o derece muğlâktır ki, işliyebilmesi tam ve karşılıklı iyi niyete bağlıdır. C. H. P. nin istediği tarzda, ilhak kapısını emin şekilde kapatacak hukukî ve fiilî garantiler, Enosis ümidiyle Anayasanın işlemesini güçleştirmek istiyecek müfrit Rum elemanlarının cesaretlerini büsbütün yok eder, yeni Anayasanın muvaffakiyetle işlemesi için gerekli iyi niyet havasını yaratırdı.

Garanti Andlaşmasının üçüncü maddesinde, "müşterek -common. hâreket"ten başka, "birlikte kararlaştırılmış -concerted- hareket" yolunun açık tutulması. Anayasanın açık bir ihlâli karşısında dahi, İngilterenin bize hak vermekle beraber bizimle müştereken harekete geçmemesi ihtimalini akla getirmektedir.

Onuncu maddede sarahaten tadat edilen Türk Belediyeleri, istihsal ve istihlâk kooperatifleri gibi teşekküllerin, iktisadî yârdim yapılabilecek müesseseleri ayrı ayrı sayan 24 üncü maddede açıkça gösterilmemesi, ilerde güçlükler yaratabilecek bir boşluk teşkil etmektedir.

Garanti Andlaşmasının, hukuken muteber metin olarak kabul edilen İngilizce metnindeki bir ibare de dikkati çekmektedir: "İkinci maddenin ikinci fıkrasındaki "as far as lies within their power == yetkileri, imkânları dahilinde olduğu nisbette" ibaresi, T.B.M.M. üyelerine dağıtılan metinde "kendilerine taallûk etiği nispette" tarzında tercüme edilmiştir. Aradaki fark aşikârdır.

Ne tercüme ile ilgili bu ve buna benzer tereddütler, ne de Türklere karşı tatbik edilecek ayırıcı muameleler, radyodan faydalanma, muhaceret v. s. gibi konularda, nihaî metinler hazırlanırken ele alınması mümkün olan birçok meseleler, dört saate sığdırılan ve "kifayeti müzakere" ile alelacele kesilen müzakereler sırasında yeter derecede aydınlanmamıştır.

İnönünün yapıcı teklifler ihtiva eden önergesi de riyasetçe oya konmayınca Muhalefet için "iktidarın politikasını ve neticelerini" kayıtsız şartsız tasvip etmek imkânı kalmamıştır. Kıbrıs dâvasında Muhalefet memlekete karşı vazifesini yaptığına kanidir.

ğa aday görmektedir. Zira Bütçe Encümeni raportörlüğü, gayretli çalışılırsa bakanlığa giden emin yollardan beridir. Bilgin hakikaten çok gayretli çalışmıştır, ama hakkındaki umumi kanaat, bakanlığı için vaktin henüz pek erken olduğu merkezindedir,

Yaylacılar arasında kırmızı plâkalı makam arabasının cazibesini duyanlar vardır. Geçen yılki nâmüsait "performance"ını nisyana gömmeye çalışan İlhan Sipahioğlunun haksız davaları en haksız şekillerle müdafaa gayretleri, bizzat D. P. muhitlerinde bu şekilde tefsir edilmektedir. Ayni tefsir, hususi sohbetlerde İnönünün tarihi hizmetlerinden bahseden ve demokrasi o istediği için kuruldu diyen Sabri Dilekin Zonguldaktaki "ismetsiz devri İsmet" temli kendinden umulmıyan konuşmasından da esirgenmemektedir. Kükremeğe müheyya aslanları gönüllerinde zaptedenlerin sayısı, D. P. grupu içinde az değildir. Ama hedefe yaklaşmış adaylar bunlar arasından çıkacağa benzememektedir. Hatta daha ciddi şansa sahip olan bir Halil İmre -bakan olmak isterim diye açıkça söyliyen nâdir insanlardandır- ve Atıf Benderlioğlunun bile şansı zayıftır. Zira Menderes Benderlioğlunun Grup başkanlığından pek memnundur. Ama gönlü bakanlıkta olan Grup Başkanı ısrar ederse, Başbakanın bu kıymetli arkadaşının hatırını kırmaması ihtimal dahilindedir.

Durumu kuvvetli olan adaylar arasında Bahadır Dülger de vardır. Zaferi "dirayetle" idare eden Dülger, Basın-Yayın Bakanlığını çantada keklik görmektedir. Kalkınma ve Türk-Yunan dostluğu mevzularında iki çok romantik konuşmasıyla bu yakında ismini gazetelere geçirten Sabık Ticaret Bakanı Zeyyat Mandalinci, çoktan beri sabık sıfatının kaldırılmasını beklemekte ve bu gecikmeye pek mâna verememektedir. Üzerlerinde ittifak edilen adaylar ise Sıtkı Yırcalı, Dr. Mükerrem Sarol ve Samet Ağaoğludur. "Lidere bağlı görünmek, ama harcanmamak, bunun için de biraz kenarda durmak" prensibiyle hareket eden ve bu sebeple Menderes V. kabinesinden ayrıldığı bilinen Yırcalının kendisine teklif edilen bir koltuğu redde cesaret edemiyeceği kanaati hâkimdir. uzun zamandan beri gurbet elde dolaşan ve bu yüzden üzülen Dr. Mükerrem Sarol ile bir hayli dinlenmek fırsatım bulan Samet Ağaoğlu kendilerine bir koltuk uzatılırsa bunu memnuniyetle karşılayacaklardır. İkisinin de Muhalefet tarafından zaman zaman bir hayli hırpalanmaları bir handikap gibi gözüküyorsa da, Menderesin en kuvvetli bir devresinde bulunması bu tâyinleri mümkün kılmaktadır. Esasen yükselmesi imkânı pak zayıf olan D. P. grupunun itirazları, tâyinler Üzerinde müessir olamıyacaktır. Bu sebeple Başbakanın bazı muvazene oyunlarına gitmektense, çanının istediği, kafasının bağdaştığı kimseleri mesai arkadaşı olarak seçmesi beklenmelidir. Ayni sebep Nedim Ökmenin ve Lütfi Kırdarın -vefa hissi işe karışmazsa- koltuklarını muhafaza edebilmelerini güçleştirmektedir.

Karagümrükte Vatan Cephesi Ocağı açılıyor
İşin Allaha kaldığının resmidir

Önümüzdeki günlerde açıklanması beklenen kabineye yeni tâyinler, ancak gönüllerinde bakanlık ateşi yananlarda bir sürpriz yaratacaktır.

D. P.

Ramazan hazırlıkları

Müessif kazanın hasadını biçmekte saniye kaybetmiyen D. P. idarecileri, bu haftanın ilk günlerini Ramazan programının hazırlıklarıyla geçirdiler. İdareciler bu yılki Ramazan ayının, görülmemiş bir ay olmasını, D. P. ve din kelimelerinin zihinlerde ayni aksi sadayı uyandırmasını arzulamaktadırlar. Arzuya uyarak D. P. teşkilâtı, büyük çapta iftarlar tertiplemek, radyoda mevlitler ve parti idarecilerine dualar okutmak için şimdiden birbirleriyle yarışa başlamışlardır.

Yılın en büyük çaptaki iftarı-ki teravih namazı ve mevlit ile devam edecektir- restore edilen Eyüp Sultan camiinin cemaate açılması şerefine Başbakanlık müsteşarı Ahmet Salih Korur - evet, Ahmet Salih Korur- tarafından verilecektir. Üniversite rektör ve dekanları da unutulmamak üzere protokole dahil zevat iftara dâvetlidir.

Mübarek ayın en büyük hususiyetini, bir tek adam etrafında yaratılmak istenen mistik hava teşkil edecektir. Hâlen sağdan soldan gelen sesler, bâzı aklıevvel demokratların zihinlerini ne istikamette çalıştırdıklarını göstermektedir. Adanada konuşan Mehmet Aydınoğlu, ilâhî iktidar nazariyesinden mülhem olarak, "evvelce Cumhurbaşkanı tarafından seçilen Menderesin, Londra civarında vukubulan müessif uçak kazası ile Allah tarafından başbakan tâyin edildiğini" -Kadızade, Fenmen ve Esenbelin tâyinleri acaba ne oldu?- söylemektedir. Meşhur Himmet Ölçmen için Menderes "milletin başına Allahın ve Peygamberin tâyin ettiği adam"dır. Kocaeli milletvekili Ömer Cebeciye göre Menderes "melekleşen adam"dır.

Heryerde, herzaman, hertürlü hissiyatı reye çevirmekte mahir geçinen ve "siz isterseniz hilâfeti bile geri getirirsiniz" sözlerini unutmayan bazı D. P. liler, belki de Adnan Menderese rağmen bu temi işliyecekler, 600 kişilik Aydın heyetinin çığır açtığı hususî trenle, bol kurbanlı ziyaretlerle yaratılan havayı devam ettireceklerdir.

Tesanüt kongreleri

Aklıevvel D. P. idarecileri, bu arada, diğer bir hakikati daha keşfettiler: Lider etrafında yaratılan tesanüt havası, hizipleşmeler yüzünden bir türlü yapılamıyan il kongrelerinin tezgâhlanması için kaçırılmaz bir fırsattı. Bu düşünceyle geride bıraktığımız pazar günü Adana kongresi -ki en belâlı kongrelerden biri sayılıyordu- iyi seçilmiş 133 delegenin iştirakiyle Erciyas Sinemasında yapıldı. Salonda meraklı C. H. P. liler ekseriyetteydi.

Bir buçuk saat rötarla 10.30 da başlıyan kongre, sivil polisler tarafından vilâyette bulunarak başkan

seçildiği bildirilen Atıf Benderlioğlunun riyasetinde çalışmaya koyuldu. Tabiî ilk olarak "yüksek tesanüt ve kardeşliğin en yüksek derecesinde muhafazası" nı istiyen Genel Başkanın mesajı okundu. Atıf Benderlioğlu da 1957 Adana seçimlerinin hizipçilik yüzünden kaybedildiğini belirterek "tesanüt, tesanüt" sözleriyle kongreyi kapattı. Ama kongre, Adana demokratlarını eskisinden büyük bir tesanütsüzlük içinde bıraktı. İdare heyeti seçimleri, meşhur Bossa'nın umum müdürü ve sahiplerinden Kemal Pekün ve arkadaşlarının yerine, Fabrikatör çiftçi Mahmut Karabucakın listesinin kazanmasıyla neticelendi. Politik bir şahsiyeti olmıyan Karabacakın işbaşına gelmesi, bilhassa 1957 seçimlerinden beri büyük bir huzursuzluk içinde bulunan Adana teşkilâtının dertlerine merhem getirmekten çok uzaktır.

Adanada aslında uzlaşmasına imkân olmıyan ayrı iki hizip vardır: Biri merkezciler, diğeri gençler. 1957 seçimleri merkezcilerden Cavit Oral ekibi idaresinde yapıldı. Oral, merkeze kendi listesini kabul ettirdi. Seçimi vurmak için büyük bir gayret sarfedildi. Fikri Apaydın Adanada müfettiş olarak kaldı. Polatkan, Yırcalı gibi bakanlar, Cumhurbaşkanı ve Başbakan Adanaya geldiler. Hastahane ve Şeker Fabrikalarının temelleri atıldı.. D. P. Adanaya nimetler yağdırdı.

Görülmemiş kalkınmadan en çok faydalanan bu ilde, bütün gayretlere rağmen seçimler kaybedilince Oral Grupu düştü, yerini yine merkezcilerden Kemal Pekünün başkanlığındaki müteşebbis heyet aldı. Şimdi üçüncü defa merkezcilerden Mahmut Karabucak teşkilâtlın başına gelmektedir. Bu suretle merkezciler arasındaki bölünmeler artmakta, asıl muhalif grup olan ve seslerini yukarı kademelere ulaştıramıyan, içlerinde Âdil Batmanoğlu, Halil Keskin gibi kimselerin bulunduğu gençler arasında huzursuzluk çoğalmaktadır. Nitekim iki ay evvel Çiftçi Birliğinde bu huzursuzluk en şiddetli şekilde açığa vurulmuştu. Belediye Meclisinde de sık sık ayni sahneler vuku bulmaktadır.

Eğlenceli sahneler

Adana D. P. Kongrasi delegelerin-iyi seçilmesi sayesinde ve tesanüt lâfları içinde pek sakin ve sönük geçti. İhtimal Himmet Ölçmenin ölçüye gelmiyen konuşması da olmasa, kongrenin pek az kimse farkına varacaktı.

O gün Konya milletvekili, menşei manevî olduğu kadar maddî bir cezbe içindeydi. Mikrofonun önünde âdeta dansediyor gibi bir hali vardı. Geriye üç adını atıyor, tekrar üç adım ilerliyor, bazan mikrofonu bırakıp sahnenin ön tarafına geliyordu. Elleri kolları mütemadiyen oynuyordu.

Cezbe halindeki Ölçmen mevzudan mevzua atladı ve İnönü hakkında hiçbir tekzibin silemiyeceği malûm lâfları söyledi. Ölçmenin bu ölçüsüz lâfları salondaki 133 delegenin bir çoğunun yüzlerini kızartmış olacak ki bir ara mikrofon kesildi. Ama gür ve güzel sesli Konya milletvekili -dağlar sesime ses verir diyordu- mikrofonun başından ayrılmadı. Konrgre başkanı Benderlioğlunun da hecelerin üzerine basarak yaptığı "Himmet... Himmet, sonra konuşursun" ikazı da fayda etmedi. Ancak Benderlioğlu, çok sinirli bir sesle "bırak, ben konuşacağım" diye bağırınca, Himmet Ölçmen kendine geldi ve "peki ağabey" diyerek sahneden indi.

Aynı gün Zonguldakta yayla Sinemasında yapılan diğer bir kongrede de D. P. hatipleri, geri tepen bir silâh olduğunu hâlâ anlıyamadıkları, bu İnönüye hücum silâhını kullandılar. Bir delege "milleti kurşuna dizdiren paşam" şiirim okudu, sonra hukukçu Sabri Dilek - ki Ankarada beğenilen aklıbaşında bir zattır. İnönü ve partisi iktidara gelirse neler olabileceğinin Goya'ya lâyık bir tablosunu çizdi. Tablodan "hudut boylarında ve deniz kenarında gizlice kurşuna dizilen demokratlar, kiremitleri sökülmüş camiler, karakollarda falakaya çekilen vatandaşlar" vardı. Ama bu korkunç tablo, Sabri Dilek dahil, kimseyi ürkütmedi. Nitekim biraz sonra söz alan bir delege 1961 seçimlerinde D. P. nin kaybetme ihtimalinin çok fazla olduğunu, Dilekin felâket tablosunu hiç görmemiş gibi, sükûnet içinde anlattı.

D. P. nin Pazar Faaliyeti - İzmitte hiziplerden birinin salonu terkettiği kongre sayılmazsa. İstanbulda ÜÇ yeni Vatan Cephesi ocağının açılma sıyla tamamlandı. Bilhassa Vefa Stadı yanında kaçak inşa edilmiş ahşap binada faaliyete başlayan Karagümrük Vatan Cephesi Ocağının açılış merasimi eğlenceli oldu. Binacivarına yerleştirilen hoparlörler Karagümrüklüleri merasime çekebilmek için sabahtan klübün "Şişkebap" şarkısını çalmaya başladışlar. Öğleden sonra Vatan Cephesi Ocağı, bir imamın huzurunda ve Allahuek'ber sesleri arasında açıldı. Merasimde Belediye ileri gelenlerinden bir çoğunun hazır bulunması, İstanbulun yeni Belediye Başkanının Vatan Cephesi saflarında çok iyi çalıştığını gösteriyordu..

Demokratlar son günlerde Vatan sathında iskambilden bir şato kurmaya hakikaten muvaffak olmuşlardı. Ama İnönü ağzını açar açmaz bu kâğıttan şato yerle bir olacaktı.

Allah Söyletince...

Sahne, D. P. nin Adana kongresi. Açıklamayı yapan Himmet Ölçmen. Himmet Ölçmen bu! D. P. Meclis Grupunun Başkan vekillerinden ve Genel Başkanın en yakın ideal arkadaşlarından. Hâdiseleri o bilmeyecek, D. P. yüksek çevrelerinde gelişen fikirlerden, Beyfendinin etrafında yapılan konuşmalardan o haberdar olmayacak da kim olacak?

Himmet Ölçmen -pek kibar sattır- konuşuyor:

"— Ulan İnönü! Almanlar sana 12 adayı verdikleri zaman alma, şimdi kalk bizim Kıbrıs zaferimizi beğenme! Sen ne b... tan adamsın! Almanların 12 adayı bize verdikleri halde İnönüniin kabul etmediğine dair vesikalar Celâl Bayarın arşivindedir".

Hımm! Almanlar? İkinci Dünya Harbinde mağlûp olan ve bizim bölgemizdeki bütün müttefikleri bugün Rus işgali altına düşmüş bulunan Almanlar!.. Bu Almanlar 12 Adayı vermişler, fakat İnönü Adaları reddetmiş. Görüyor musunuz vatan hainini, korkak adamı, cesaretsiz dış politika takip eden vehham, basiretsiz Devlet Başkanını? Halbuki Himmet Ölçmen ve arkadaşları o sırada iş başında bulunsalardı...

Ah Himmet Ölçmen, Türkiyede dış politikadan en iyi anlayan, adamın bu b.. tan adam olduğunu, ve onunla seninkiler arasındaki, , farkı, tescil etmek için kırk yıl düşünsen bundan iyi förmülü bulamazdın.

Kıbrıs

Dolaplar dönüyor

(Kapaktaki tedhişçi)

Bu haftanın başında Pazartesi günü akşam üzeri, Türk Hava Yollarının SES uçağından elde kalan üç Viscount'tan biri- inen müstakbel Kıbrıs Cumhuriyeti Başkan yardımcısı Dr. Fazıl Küçük, Esenboğada bir devlet başkanı gibi karşılandı ve şeref salonunda misafir edildi. Müstakbel devlet başkanı yardımcısı, biraz soma çok iyi tanıdığı Dışişleri Bakanlığının merdivenlerini tırmanacak ve -mutad hilâfına- hiç bekletilmeden Fatin Rüştü Zorlunun huzuruna çıkarılacaktı.

Fazıl Küçükün bu mevsimsiz ve beklenmedik ziyareti, Ankara siyasi çevrelerinde hayretle karşılandı. Adada yapılacak bir sürü iş varken, Makarios Kıbrıs Cumhuriyetinin hazırlıklarıyla uğraşırken Fazıl Küçükün ve yanından ayırmadığı yardımcısı Rauf Denktaşın Ankarada ne işi vardı? Fazıl Küçük bile durumun acayipliğini anlamış olacak ki, gazetecilere Ankaraya kredi istemek için geldiğini söyledi. Halbuki bu mevsimsiz ve beklenmedik ziyaret Cumhuriyet Hükümetinin daveti üzerine yapılmıştı. Ziyaret sebebinin değil, davet sebebinin açıklanması lâzımdı. Ama buna, hiç değilse şimdilik, lüzum duyulmamıştı.

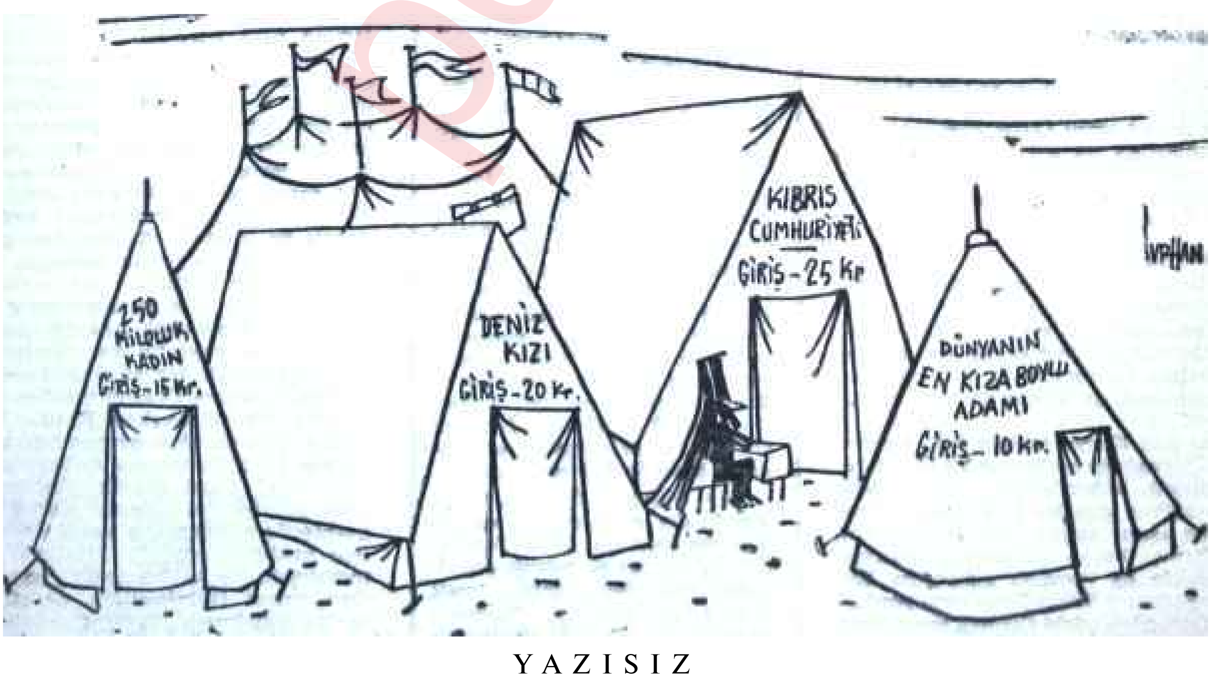
Ama D. P. nin en selâhiyetli çevrelerinde olup bitenlerden haberdar olanlar, bu günlerde antenlerini iç politikaya çevirerek bütün yolları Romaya çıkartmaya çalışan İktidar Partisi idarecilerinin, sâdık Küçükü Ankaraya getirmelerindeki maksadı öğrenmekte gecikmediler. Bu beklenmedik, mevsimsiz seyahat iç politika ile alâkalıydı. Kıbrıs anlaşmalarına C. H. P. nin kırmızı oy vermesi üzerine, aklıevvel demokratlar mevzuda şeklen en selâhiyetli zat olan Fazıl Küçükün mevcudiyetinin ve bazı ustalıklı beyanlarının, havayı değiştirmek için lüzumlu olduğunu düşünmüşlerdi. Küçük, hiç değilse "Ya Taksim, ya ölüm" diye müstakbel cumhurbaşkanı yardımcısıyla birlikte bağırdıklarım unutamıyan gençlik teşekküllerini yatıştırabilirdi. Kısa bir şaşkınlık devresinden sonra ciddi talebe teşekkülleri, Kıbrıs anlaşmaları hakkındaki notlarını vermişlerdi. T. M. T. P. ikinci başkanı Erol Ünalın ifadesiyle. Enoais tehlikesi önlenememişti. Küçük bu dertleri halledebilirdi. Ama bâzı aklıevvel Vatan Cephesi organizatörleri, Dr. Küçük için daha parlak bir vazife düşünüyorlardı. Meselâ Küçük, niçin Vatan Cephesinin Kıbrıs 'section"unu kurmasındı? 120 bin Kıbrıslı Türkün Vatan Cephesine katılmak için, yaş kaydı yoktur- Vatan Cephesine kaydı, D. P. ölçüleriyle büyük bir zafer olacaktı. Bu fırsat kaçırılmamalıydı. Halen aklıevvel organizatörler, bu fikri kulaktan kulağa fısıldamaktadırlar. Bu parlak fikir, doğrusu yalnız Vatan Cephesi organizatörlerinin aklına gelmemiştir. C. H. P. Genel Sekreteri Kasım Gülek de, Kıbrısta C. H. P. nin temellerini atmak için yeşil ışığın yanmasını bekliyordu. Ama Makarios'un devlet adamlığı vasıflarından çok, Grivas'ın metodlarına Özenen Fazıl Küçük ve yüz kişiyi agmıyan ekibinin zorla hâlümiyet kurduğu Kıbrısta, halen Küçükün kulağına hoş gelmiyen bir sesi duyurmak imkânsızdı. Bilhassa, Londra anlaşmasına göre, seçimlerin yapılmasının kararlaştırılması üzerine Küçük ve adamları Adadaki teyakkuzlarım arttırmışlardı. Aklı başında, şahsiyet sahibi muhtemel adayları sindirmek için bazı maskeli adamlar evleri basıp insan dövmektedirler. Ondan sonra da Gizli Mukavemet Teşkilâtı -T. M. T.-, dayakla uslanmayanların öldürüleceğini söyleyen tebliğler yayınlamaktadır. Basın çok evvelden susturulmuş, Hürses kapanmış, Bozkurt itaat altına alınmıştır. Ticaret erbabı, ne gün ödeneceği belli olmıyan çok hususi bir vergiye tabidirler.

Bu dununda Dr. Küçükten biraz farklı ses çıkaran Kıbrıslı Türk vatanperverlerin seslerini duyurmaları imkânsızdır. Ana terörün verdiği kuvvetle hükmeden Fazıl Küçükün, Adadaki kudretinin gittikçe zayıfladığım kabul etmek lâzımdır. Birkaç ay evveline gelinceye kadar "Türk paraşütçüleri yarın öbürgün Adaya iniyor. Taksimi zorla yapacağız" sözleriyle halkı avutan Kıbrıs Türktür teşekkülünün lideri, günlerden bir gün istiklâlci kesiliverince halkın itimadı sarsılmıştır. "Taksimden başka çare yok" diye aylarca ve aylarca köy köy, mahalle mahalle konuştuktan sonra, bir lider Taksimden cayarsa itimat elbette sarsılacaktır; bunun başka türlü olması imkânsızdır. Nitekim ilk reaksiyonu Londra anlaşmaları sırasında Menderes Lisesi talebeleri gösterdiler. Londra anlaşmasından bir gün sonra lise talebeleri, üzerinde terazi resimleri çizili büyük levhalar hazırlamışlardı. Terazinin bir kefesinde dolar, diğer kefesinde dolan alanın resimleri vardı. Tabii ki dolar kefesi ağar basıyordu. Talebeler bu levhalarla, sokağa döküldüler ve "Ya Taksim, ya ölüm", "Katillerden cumhurbaşkanı olamaz" diye bağırdılar. Hâdise, Fazıl Küçükün adamlarının gayretiyle mevzii kaldı. Ama Küçükün Adadaki durumunun sarsılmaya yüz tuttuğunun anlaşılmasına vesile oldu. Bunun içindir ki Küçült "fiili taksimi gerçekleştirdik" gibi acayip sözlerle durumu kurtarmaya çalışmaktadır. Hattâ liselerden birine giderek "Taksimden vazgeçmedik, Sıma bunu Rumlar duymasın" gibi ancak bir mahalle politikacısının ağzından çıkması mümkün sözler söylemiştir. Rauf Denktaşın "çarşı kontrolünü elden bırakmıyacagız" sözü de ayni gayretin neticesidir. Çarşı kontrolü, 8 - 10 eli sopalının sayesinde, Türklerin Rum dükkânlarından alışveriş etmesini önleyen faaliyete verilen isimdir. Rum dükkânlarından daha ucuz ve kaliteli mal almamn cazibesine dayanamıyanlar, bu eh sopalılar tarafından cezalandırılmaktadır. Kıbrısa gelen Adalı olmıyan Türklere bile, dostları, fena sürprizleri önlemek maksadıyla çarşı kontrolüne riayet etmelerini sıkı sıkıya tembihlemektedirler. Hâlen çarşı kontrolüne riayet için hiç bir sebep kalmamıştır. Ama liderler, halkı değişen bir şey olmadığına inandırmak gayretiyle, bu kontrolü devam ettirmek istemektedirler.

İşte İngiliz askerleri yavaş yavaş Adadan ayrılırken Türk cematinin durumu budur.

Kibriti kim çakacak?

Londra anlaşmasından sonra Kıbrısı terketmeye başlıyan İngiliz askerlerinin ilk kafilesi, bu haftanın başında Duvera gemisiyle Southampton limanına vardı. Askerler-

YAZISIZ

den çoğu olup bitenlerden bir şey adamamış, bütün anlaşmalardan sonra kara sakallı papazın Adaya dönüğüne bir türlü mâna verememişti, Meselâ Birinci Tabur mensuplarından Leslie Hedges, gazetecilerle konuştuğu zaman şöyle dert yanmıştı: "Gemiye bindikten sonra, Makarios'un Adaya döndüğünü ve kanlı çeteci Grivas'ın da generalliğe terfi ettirildiğini duyduk. Doğrusu, bu haberler üzerine, üçbuçuk yıldır Adada ne diye uğraşıp durduğumuzu birbirimize sormaktan kendimizi alamadık". New York Times'a beyanat veren Kıbrıstaki İngiliz subaylarından biri de "Daha benzin varilinin üstünde oturmaktan kurtulamadık; biri aksilik eder de kibriti çakarsa bütün Ada yeniden alev alır" diyordu. Adanın nasıl tekrar alev alacağını kestirmek inin kâhin olmağa lüzum yoktur. Kıbrıstaki durum, Yunanlıların ve Adadaki Rumların hesaplarını açıkça göstermektedir. Londra anlaşmalarına "şimdilik" razı olanlar, Enosis dâvasından asla vazgeçmiş değillerdir ve müstakil cumhuriyet fikrini bu nihaî gayeye götüren bir merhale olarak kabul etmişlerdir. Anlaşmaları tanımadığını ve Enosis için sonuna kadar uğraşacağını söyleyen Girne piskoposu Kyprianos -taktik icabı olarak, bile susmasını bilmiyor- Pazar günü Kıbrısa dönmüş, Vali Foot'un gözü Önünde tahrikçiliğe başlamıştır. Enosis taraftarı Yohannides adında diğer bir papazla birlikte Kıbrıs toprağına ayak basan Kyprianos, Girnedeki piskoposluk binasının balkonundan halka hitap etmiş, Yunanistanla birleşme gününün ergeç geleceğini müjdelemiştir. Piskoposun tabiriyle "Yunanistan Kıbrısı unutmamış ve Kıbrıstan vazgeçmemişti". Londra anlaşmalarına göre "Enosis lehindeki her türlü faaliyeti menedecek" olan müstakbel Kıbrıs Cumhuriyetinin topraklarında söylenen bu sözlerden sonra, papaz hazretleri EOKA mensuplarının kahramanlıklarından bahse koyulmuştu.

EOKA ruhu

Vali Foot'un emriyle kamplardan, hapishanelerden salıverilen EOKA mensupları mahallelerine, köylerine döndükçe birer kahraman gibi karşılanıyorlardı. Kanlı tedhişçilerin karşılama törenleri sadece Rumlar arasındaki şenliklerden ibaret kalmıyor, zaman zaman Türklere sataşmalar vuku buluyordu. Sokakları dolduran Rum gençleri "Kato Küçük! Zito Makarios = Kahrolsun Küçük, yaşasın Makarios" diye bağırıyorlardı. İki cemaat arasında iyi niyetle ve işbirliğine dayanılarak tasarlanan cumhuriyet daha kurulmadan tehlikeye giriyordu.

Küçük, papazla yaptığı "başbaşa" görüşmelerden birinde bu durumdan şikâyet etti ve Makarios Türklerle iyi geçinmeleri için Rumlara nasihat vermeğe başladı. Fakat bu iyi geçinme, işbirliği ve "kardeşlik" mevzuunda Dr. Küçükün de tam bir olgunlukla hareket ettiği söylenemezdi. Makarios temkinli ve kurnaz politikacılığı sayesinde en sinsi niyetlerini bile saklamayı becerebiliyor, bütün adımlarını dirayetle atıyordu. Devlet adamlığı vasıflarından birazcık olsun nasibini alamıyan Dr. Küçük ise hâlâ miting politikacısı metodlarıyla çalışıyordu. Hâlâ çarşı kontrolünden medet umulması bunun deliliydi.

Dr. Fazıl Küçük
Maşallah!..

Grivas muamması

Hafta. başında dağıttığı beyannamelerle "mücadeleden vazgeçmek zorunda kaldığını" bildiren tedhişçilerin başı Grivas, bu haftanın ortasında hâlâ Kıbrıs topraklarında bulunuyordu. Bu zamana kadar hiç alışılmamış bir üslûpla kaleme alman beyannamesinde Grivas "ahenk, birlik ve sevgi"den bahsediyordu. Londradaki muhafazakâr Daily Telegraf gazetesi, bu beyannameyi "artık politikadan el etek çeken gümüş saçlı bir demokratın ihtiyarlık çağım çiftliğindeki evinde geçirmek üzere parlâmentodan ayrılırken yaptığı son konusma"ya benzemişti.

Grivas'ı "çiftliğine çekilmeğe" razı etmek hiç kolay olmamıştı. Enosis için sonuna kadar çarpışacağını söyleyen kanlı tedhişçi, işin bu .safhasında Adadan ayrılmak niyetinde değildi. Makarios da başlangıçta Grivas'ı Kıbrısta tutabileceğini zannetmiş, ilk söylediği nutukla Albay hazretlerini generalliğe yükseltmişti. Londra anlaşmasında müstakil cumhuriyet ordusu kumandanlığı için bir de Kıbrıslı generalden bahsedildiğine- göre, böyle-bir- terfi, hakikaten uzak görüşlülük şaheseri sayılabilirdi. Fakat Grivas'ın Adada kalması yolundaki tasavvurlar,Vali Foot'un şiddetli itirazlarıyla karşılanmıştı. Çaresiz kalan Makarios, hiç olmazsa 10 - 11 ay için Grivas'ı Adadan uzaklaştırırken gönlünü almak maksadile Ortodoks kilisesinin en büyük nişanı olan Barnanas nişanı ile kanlı tedhişçinin göğsünü süslemeyi münasip görmüştü. "Gizli nişan merasimi" bu haftanın başında Pazartesi gecesi Lefkoşe yakınlarında cereyan etti ve tam üç saat sürdü. Cyprus Mail ve Eleftheria gazetelerine göre, bu. Kasaba papazı ile kanlı tedhişçi arasında cereyan eden ilk görüşme değildi. Grivas'ın Adadan ayrılmasının şartları üzerinde hayli pazarlığın yapıldığı da herkesçe malûmdu. Grivas, silâhların iadesi hususunda Vali Foot tarafından yayınlanan emre yüzde yüz itaati "Adanın istikbali" bakımından mahzurlu buluyordu. Kurnaz papaz da ayni istikbal endişesini duyduğundan, iki adam eninde sonunda anlaştılar ve Grivas -vaktiyle başını getirene 300 bin lira vaadeden İngilizlerin müsaadesiyle- Kıbrıstan ayrılmağa razı oldu.

Kanlı tedhişçinin Adadan ayrılışı gizli olacaktı ama, seyahatin öbür ucunda tertiplenecek merasimler için her şey hazırdı. "Büyük kahraman"a Atinaya kadar refakat etmek üzere, şimdiden Yunan subayları Kıbrısa gelmişlerdi. Grivas'tan önce yola çıkan 9 EOKA "kahraman"ı Rodosa uğradıkları zaman boyunlarına -eski Yunanlılarda olduğu gibi- defne dallarından taç giydirilmiş, meydanlar "yaşasın EOKA" nidalarıyla inlemişti ve bu defneli kahraman mukallitleri Rodosa ayak basar basmaz Kıbrısa dönüşten bahsetmeğe başlamışlardı.

Zafer günü gelince

«Enosis için giriştiğimiz bu mücadelenin mükâfatları dağıtılırken, zaferin şerefine başkaları sahip çıkacak, bize yine birşey düşmiyecek. Yunanistanda zaten hep böyle olur". Albay Grivas'ın geçen yıl Kıbrısta ele geçirilen hatıra defterindeki bu satırlar sanki 1959 Martında olup bitecekleri bilerek yazılmıştı. Kıbrıs mücadelesinin büyük bir kısmını Seychelles adalarında güneş banyosu yaparak veya Atinadaki Büyük Britanya Otelinde istirahat ederek geçiren Başpiskopos Makarios cumhurbaşkanlığı makamı için hazırlanırken, bu zâlim iş uğruna hayatını tehlikeye atan Grivas sessiz sedasız Adadan ayrılmak üzereydi.

Albay Grivasın Kıbrısa gelişi de böyle sessiz sedasız olmuştu. 1954 yılında, Yunanistanda gözüne kestirdiği birkaç subayı etrafına toplamış, Rodos adasında silâh ve mühimmat ikmali yaptıktan sonra gizlice Ada toprağına ayak basmıştı. Bu orta boylu, atlet yapılı, hırçın bakışlı kana, susamış, adamın Kıbrısa gelme-

öyle birlikte, Makariosun İngilizlere karşı giriştiği sinsi mücadele birden bire kanlı bir hâl almış, Akdenizin bu sakin köşesinde beş yıllık bir dehşet devresi başlamıştı.

1954 yılındaki geliş, Grivas için, aslında bir anayurda dönüş hareketiydi. Hakikaten, birçoklarınca Yunanlı zannedilen Yorgi Theodorus Grivas aslen Kıbrıslıdır. Bundan altmış bir yıl önce, Rumların Famagusta dedikleri Magosa yakınlarındaki Trikomo köyünde doğmuştur. Çocukluğundan itibaren asker olmak sevdasına kapılmıştı. Birinci Dünya Harbi biter bitmez, yirmi yaşında, Yunanistana gitti, Atinadaki Harb Okuluna kaydoldu. Orduda subay olabilmek için tâbiyet değiştirmek lâzım geldiğinden Yunan tâbiyetine geçti.

Grivasın çocukken mahalle aralarında kavga ettiği Türklerle ikinci kavgası 1922 yılında oldu. Anadoluya yollanan seferi kuvvette topçu subayı olarak bulunuyordu. Mağlûbiyetten sonra Atinaya dönünce, bir müddet merkezde çalıştı ve otuz yaşında kurmay subaylığına terfi etti. Zekâsıyla birçok kimsenin dikkatini çekiyordu. İhtisasını arttırmak üzere, Paristeki Harb Akademisine yollandı. Dönünce, Selânikteki Ordu Eğitim Okulunda tâbiye öğretmenliği yapmağa başladı.

Biriken kinler

1940'da İtalya Yunanistana taarruz edince Grivas da Selânikten Atinaya nakledildi. Fakat cepheye gönderilmedi. Yunan ordusunun Alman kuvvetleri karşısında dağılıp çöktüğü günlere kadar merkezdeki İkinci Tümenin kurmay başkanı olarak kaldı.

Alman ve İtalyan işgali üzerine, Yunanistanın dağlık bölgesinde mukavemet grupları kurulmuş, müthiş bir gerillâ harbi başlamıştı. Yine bir çok kimsenin zannettiğinin aksine, Grivas bu gerillâ harbine de katılmamıştır. Dağa çıkanlar ekseriya sol temayüllü işçi gruplarıydı. Halbuki müthiş milliyetçi ve sağcı fikirlere sahip olan Grivas Atinada kalmak ve harb sonrasında kurulacak hükümetin temellerini hazırlamak istiyordu. Dağlarda çetecilik yapmaktansa başkentte tedhişçilik yapmayı daha uygun buldu. "X" -Rumca Khi okunur- adıyla gizli bir teşkilât kurdu. Harb sırasında bu teşkilât nek dikkati çekmedi. Müttefikler, daha ziyade, Almanlara karşı fiilen çarpışan dağ çetelerine yardım ediyor, şehirlerde siyasetle uğraşan mukavemet gruplarına pek aldırış etmiyorlardı. İşte bu alâkasızlık, Grivasın ruhunda İngilizlere karşı uyanan kinin ilk sebeplerinden biri oldu.

"Khi" teşkilâtının faaliyetleri bilhassa 1946 - 1947 yıllarında duyulmağa başladı. Grivas ve adamları, Yunan iç harbinin kargaşalığı içinde, hoşlarına gitmeyen bütün sosyalist ve solcu grupları birer birer katlettiler, Akla hayale gelmiyecek tedhiş hareketlerine giriştiler. Memlekette tekrar barış kurulup herşey yoluna girdikten sonra, kimse -Almanlar gittikten sonraki hunharlığını hatırlayarak- Grivasa yüz vermedi. Hattâ, harb içinde yaptıklarından dolayı kendisine teşekkür eden bile olmadı. Bu ikinci alâkasızlık Grivas'ın ruhundaki kin deposunu biraz daha doldurdu. Artık, Yunanistandaki siyasetçilere beceriksiz, işe yaramaz adamlar gözüyle bakıyor, hepsini vatan haini sayıyordu.

Yuvaya dönüş

Dik kafalı ve kırgın adam, 1951 yılında Yunanistanın nimetlerim teperek Kıbrısa döndü. Orada, Makariosun başladığı Enosis hareketi Grivas'ın mücadeleci ruhu için biçilmiş kaftandı. Bir müddet Makariosun yanında müşavir olarak çalıştı; sonra "dağa çıkmak" zamanının geldiğine hükmederek Rodosa gidip silâhlandı. İşte "Digenis"in tedhiş sahnesine çıkışı, 1954 yılında, bu "Rodos dönüşü"nden sonra olmuştur.

Eski Yunan efsanelerindeki kahramanlık hikâyelerinden alınan Digenis adı, -başta İngiliz askerleri olmak üzere, herkesçe bilmen ve korkulan bir ad oldu. Zaman zaman kiliselerde, çarşılarda dağıtılan tedhiş beyannameleri hep bu imzayla bitiyordu. Vurulan Rumların mezarları başında daima Digenisin gönderdiği bir çelenk bulunurdu. Digenis Adanın her tarafında hazır ve nâzırdı. Rumlara karat girişilen küçük düşürücü her hareketin arkasından Digenis imzalı beyannameler yayınlanır, "hainlerin, katillerin" mutlaka katledilecekleri bildirilirdi. Nitekim, bu gibi vakaların üzerinden kırk sekiz saat germeden, öldürülen EOKA'cıların intikamı alınmış olurdu.

Ölüm makinesi

Grivas'in kurduğu EOKA teşkilâtı, âdeta tedhişçilik dehasının bir şaheseri gibiydi. Bu muazzam mekanizma karsısında 30.000 kişilik İngiliz kuvvetlerinin çaresiz kaldıkları hâller hiç de nâdir değildi. Grivas, dağlarda teşkilâtlandırdığı oniki gerillâ birliğiyle işe başlamıştı. Her gerillâ birliği bes kişiden mürekkepti. Ayrıca, bütün dağ köylerinde onar kişilik "sabit çeteler" kurulmuştu. Adanın her bölgesi için ayrı kumandanlar tâyin edilmişti. Bölge kumandanlarının emrinde, biri şehirlerle diğeri de köylerle meşgul olacak iki muavin bulunurdu. Şehirlerdeki tedhiş hareketleri için ekseriya 15 - 18 yaşındaki kız ve erkeklerden kurulmuş çeteler vasıtasıyla iş görülür, bunlar da emirlerini bölge kumandan muavininden alırlardı. Kana susamış Grivas'ın teşkilâtçı dehası bütün meseleleri halletmişti. EOKA, adanın bir ucundan öbür ucuna takıntısız işleyen bir kuriye servisi Kurmuştu: buna bağlı olarak her bölgede birer haber alma teşkilâtı meydana getirilmiş ve işgal kuvvetleri hakkındaki malûmatın icabeden yerlere ulaştırılması sağlanmıştı. Grivas, teşkilâtın mâlî yardım işlerini de intizama sokmuştu. EOKA'nın adamlarından biri vurulunca veya hapse atılınca, ailesine her ay maaş ödenmekte ve bu para teşkilâtın adamları vasıtasıyla İngiliz kuvvetlerinin burnu dibinde dağıtılmaktaydı.

Ölüm makinesinin işlemesi ancak sıkı disiplin ve soğukkanlılık sayesinde mümkün oluyordu. Çetecilik sahasındaki bilgisine İngiliz kumandanların bile hayran oldukları Grivas, kendi adamları arasında bile kan akıtmaktan çekinmeyen bir tedhişçiydi. Hatıra defterinden anlaşıldığına göre, Kıbrıslı Rumları pek yufka yürekli buluyordu; hattâ hatıralarının bir yerinde "bu adamlardan çeteci olmaz; işleri güçleri kahveye gidip tavla oynamaktan ibaret. Aralarından bir karını temizlemedikçe akıllanacakları yok" diyordu.

Yalnız adam

Kimseden emir almak istemeyen bu zâlim dağ adamı, hayatında bir tek kimseye bağlılık duymuştur. Ölesiye bağlandığı bu tek adam Makariostur. Kasaba papazı ile tedhişçi arasındaki yakınlık, harb yıllarında Alman işgali altındaki Atinadâ başlamıştı. Makarios -o zaman kasaba papazı bile değildi. Atinadaki Aya İrini kilisesinin papazlığını yapıyor, ayni zamanda da ileride Kıbrısta işine yarayabilecek adamlarla temas tesis etmeğe çalışıyordu. İki adam arasında yıllarca önce başlayan bağlılık, Kıbrıs kavgasının son gününe kadar devam etti. Vaktiyle "tek kalsam bile Enosis yolundan dönmem" diyen Digenis. ancak Makariosun arzusu üzerine silâhını bırakmakta ve Kıbrıstan uzaklaşmaktadır. Bir daha dönüp dönmeyeceği ve anayasasını "şimdilik" kabul ettiği Kıbrıs Cumhuriyetinin istikbali hakkında neler düşündüğü yine bu iki adam arasında bir sır olarak kalmaktadır.

Atinada Digenisi bekleyen gazeteci, sinemacı ve taraftar kalabalığı arasında, sessiz sedasız, kendi hâlinde bir kadıncağız da bulunacaktır. Kocasının, içindeki kinler ve ihtiraslar uğruna bırakıp gittiği bu kadın yıllardan beri Atinanın tenha bir köşesinde tek başına yaşamaktadır. Şüphesiz, Kıbrıs Cumhuriyeti ucubesinin hiç olmazsa birkaç yıl yaşamasına dua edenlerin başında Madam Grivas gelmektedir.

Ama Grivas ve adamlarının en azılıları -ki Atinada da rahat duracakları şüphelidir- muvakkaten Adadan ayrılsalar bile, gerilerinde kin ve nefretleri her an canlı tutan EOKA'nın kanlı hayaletini bırakmaktadırlar.

Taksim tezi Akdenizin yeşil suları arasında gömülürken, bu kanlı hayalet Rumların zihninde "Enosis" idealini canlı tutmaktadır.

C. H. P.

İçte çeki düzen

Hafif bir soğuk algınlığı yüzünden birkaç günden beri sokağa çıkmayan İnönünün evinin kapışım -C. H. P. Genel Başkanı halen kızı ve torunlarıyla birlikte Metin Tokerin Ayten sokaktaki 22 numaralı evinde kalmaktadır.- bu haftanın başında Pazartesi günü saat beşbuçuktan itibaren arka arkaya 13 kişi çaldı. Gelenler C. H. P. Merkez İdare Kurulu ve Meclis Grupu İdare Heyeti Üyeleriydi. İlk ziyaretçi Turgut Göle oldu. Onu Turan Güneş ve diğerleri takip etti. Misafirler, etrafında yeşil beyaz çizgili iskemleler dizili beyzi yemek masasının bulunduğu salona alınıyordu. İnönü, gelenleri salonun kapısında karşılıyordu. Saat tam 6 da artık başka gelecek kimse kalmadığı için beyzi masanın etrafında toplandı. Kasım Gülek İstan'bulda olduğu için- yoktu. Kemal Satırla Kemali Beyazıt teşkilâttaki bir ihtilâfı halletmek için Adanaya gitmişlerdi. Orhan Öztrak ile Eman Paksüt ise hasta oldukları için gelememişlerdi. Bir taraftan pasta ve bisküilerle getirilen çaylar içilirken bir taraftan da çalışmaya başlandı.

Toplantıya o gün karar verilmişti. Meclisin tatile girmesinden sonra, partinin dahilî meseleleriyle ve bünyesi ile alâkalı projeler üzerinde çalışmak imkânını daha çok bulan Merkez İdare Heyeti, ilk adımlan atmazdan önce Genel Başkanın ve Meclis Grupu İdare Heyeti üyelerinin de katılacağı bir toplantıda görüş teatisinde bulunmanın faydasız olmıyacağını düşünmüştü. Toplantı sırasında C. H. P. Meclis Grupunun da bazı dertleri olduğu anlaşıldı.

Grup İdare Heyeti. Bütçe müzakereleri sırasında Mecliste C. H P. nin eline geçen inisiyatifin muhafazası ve bunun neticelerle değerlendirilmesi hususunda gerektiği şekilde hareket edilmediğinden şikâyetçiydiler. Meclis Grupu adına, kürsüye öyle hatipler çıkmıştı ki, meseleye kâfi vukufları olmadığı ve mevzu üzerinde lüzumu kadar çalışmadıkları için en haklı dâvalarda bile iyi bir netice almaya imkân kalmamıştı.

Bu fikre Merkez İdare Kurulu üyeleri de iştirak ediyorlardı. Meselâ Bütçe müzakereleri sırasında Suphi Baykamin Samed Ağaoğlu hakkındaki ithamları çalışmalara bir yenilik getirmişti. Mesele birkaç güne kadar Meclis tahkikatı talebiyle yeniden tazelenecekti. Dâvanın iyi ortaya konulması ve güzel müdafaa edilmesi C. H. P. yi kuvvetlendirecekti.

Ayten sokak numara 22 deki toplantı, bu gibi endişelerle dolu C.H.P. idarecilerinin içlerini boşaltmalarına ve dertlere çare aramalarına yaradı.

Disiplin ihtiyacı

İlk sözü Nüvit Yetkin aldı. Esasen bu toplantıda bütün meseleleri takdim etme isi» o gün kahverengi elbisesi içinde pek hareketli ve heyecanlı görünen Grup Başkan vekili tarafından yapıldı. Nüvit Yetkinin ortaya koyduğu ilk mesele şuydu: Teşkilât kademelerindeki idarecilerin her meselede, kendi batlarına ulu orta beyanat vermeleri parti için faydalı olmuyordu. Parti içinde demokrasinin her kafadan ayrı ses çıkması demek olmadığı artık anlaşılmalıydı. Yetkin, alışkanlığın partide disiplin diye bir şey bırakmadığını ve hatta çok zaman çalışmalardan beklenen neticelerin alınmasını önlediğini, partinin umumi politikasına zarar verdiğini belirtti. Söylenecek aykırı fikirlere sahip, bulunanların bunu parti bünyesi içinde istedikleri gibi ortaya atabileceklerini, bu tenkidlerden ancak fayda mülâhaza edileceğini de ifade eden Nüvit Yetkin, teşkilât mensuplarının diledikleri gibi at oynatmalarının önlenmesini istedi. Toplantıya katılanların hepsi, Nüvit Yetkinin sözlerine iştirak ediyorlardı, hepsi bu gibi hareketlerin önlenmesi lüzumuna inanıyorlardı. Teşkilâtın da bu zarureti kalayca anlıyacağı umularak» Merkezin bu isteğinin nazikâne ve mümkün mertebe yumuşak bir şekilde alt kademelere duyrulması kararlaştırıldı.

Ulus meselesi

Bundan sonra hazır bulunanların hepsinin yüreklerini buran bir diğer meseleye geçildi. Partinin kırk yıllık nesir organı Ulusun bugünkü Allardık hâli, parti üst kademelerini uzun zamandan beri üzüyor, fakat işi kökünden kesip atacak kati hâl tarzlarına nedense bir türlü gidilemiyordu. İdarecilerinden birkaçı hariç, yazarlarının çoğunu bile memnun etmekten uzak tutumuyla Ulusun iktidara namzet bir partinin organı vazifesini göremediğinde herkes müttefikti. Ulusa bir an önce çekidüzen verilmesi zaruretti. Nitekim Kurultaydan Önceki Parti Meclisi de meseleyi görmüş ve halli için Genel Başkana yetki vermişti. Ama o zamandan bu yana ya vakit müsaade etmemiş, vakit bulunduğu zaman ise Kasım Gülek bulunama-

Vatan Cephesi için Telgraf Örnekleri

Otobüslere yapılını son zamlardan sonra yolcuların ekşiteceğine arttığını görerek evelallah kalkındığımıza iman ettim ve bu imanla 9 nüfus ailemle birlikte Vatan Cephesine girdim. Allah sizi basımızdan eksik etmesin ve hepimizin yardımcısı olsun.

Biletçi Osman Özçiçek

Pirine bile 390 a yükselirken nankör muhalefet saflarında ömür çürütmenin manasızlığını anladık ve Vatan Cephesine girerek kalkınmadan hissemize düşeni hak etmeğe karar verdik. Keyfiyeti en derin saygılarımızla yüce katınıza arzederiz.

1083 arkadaşı adına
Hacıköylü Rıza Pekyiğit

Cebimdeki 85 kuruşla birlikte Vatan Cephesine kabulümü rica ederim. Allahın inayeti üzerimizde olduğu müddetçe hiç bir şey bizi yolumuzdan çeviremez. Ellerinizden öperim.

Zühtü Özvatan

Muhalefetin gözlerimizin önüne çektiği perde kalkıp hakikat gün gibi ortaya çıktığı için 25 senelik partimizden ayrılarak 453 arkadaşımla beraber Vatan Cephesine katılıyoruz. Sağlığınız varlığımız demektir, sağ ve var olunuz.

Ocak Başkanı Mehmet Hasocak

1946 da Demokrat, 1948 de Millet, 1956 da Hürriyet ve 1957 de Halk Partilerinde çalıştım. Şimdi de radyoda ismim okunsun diye değil, samimi olarak hizmet dilekleriyle Vatan Cephesine kaydolundum. Allah bizi eninde sonunda muzaffer kılacaktır. Saygılarımı sunarım.

Kapı Kilidi Tamircileri Cemiyeti
Muhasip Üyesi Kadir Bilir

Muhalefetin vatan sathında yarattığı karanlık havanın tesiriyle iyice bunaldığım için kapıcımın karısı ve kaynanası, komşunun ortanca kızı, askerdeki oğlum, merhum kocam ve diğer akraba ve taal lûkatımla Vatan Cephesine girdim. Bana gönül ferahlığını veren siz büyüklerimin de muradınıza ermeniz için her gün dua ediyorum.

Nefise Şenyurt

mıştı. Son olarak Kasım Güleke, üzerindeki hisseleri şirkette kimsenin tek başına hâkimiyet sağlıyamıyacağı şekilde- partililere dağıtması için mühlet verilmişti. Bu mühlet bittiğine ve Şirketin Umumi Heyet toplantısı da yaklaştığına göre, artık masa başına oturup yeni statüyü tespit etmek lâzımdı. Bu hususlar gözden geçirildi ve Kasım Gülekin de hazır bulunacağı ilk toplantıda işin icraat safhasına geçilmesi kararlaştı. Teati edilen fikirlerden anlaşıldığına göre, bu safhada yapılacak şey, önce Meclis Grupunun elinde Ulus için tutulan 170 bin liranın gazetenin sermayesine ilâve edilmesiydi. Gülekin elindeki hisseler de partililere dağılınca, gazete bir şahıs malı değil, tam manasıyla bir hükmî şahsiyetin malı haline gelecekti. O zaman idarede lüzumlu değişiklik de yapılacak gazetenin başına işten anlıyan ve partinin umumi politikasını kavrıyan kimseler getirilecekti. Ama tabii bütün bunların yapılabilmesi için işi biraz sıkı tutmak lâzımdı. Partinin bu mevzuda lâzım geldiği kadar enerjik davrandığı ileri sürülemezdi.

Dost Kazanmanın Yolu

Dale Carnegie'nin memleketi Amerika, en olmıyacak işleri bile belli bir usûle, metoda bağlayıp halletmek bakımından bütün dünyaya taş çıkartmaktadır. Bu defa da, Orta Doğunun Amerikalı dostlaır adında bin teşkilat üşenmemiş, milyonlarca dalar sarf ederek bir araştırma, yaptırmış, "Amerika Orta Doğuda neden sevilmez?" sorusuna cevap aramış. Teşkilât mensupları eninde sonunda söyle bir hükme varmışlar: Amerika üniversitelerinden mezun olan Orta Doğulu gençler memleketlerine dönünce kendilerine lâyık il bulamıyorlarmış. Bulamayınca da, dünyaya -ve bu arada, tabii, kendi hükümetlerine ve Amerikaya-küsüyorlarmış. Meşhur kadın muharrir Dorothy Thompson tarafından kurulan teşkilât, Amerikaya dost kazanmak için en kestirme yolun, işsiz Orta Doğululara iş bulmak olduğuna karar vermiş ve hemen çalışmaya kayulmuş.

Orta Doğun'un Amerikalı Dostları tarafından yayınlanan rapora göre dünyanın bu köşesinde iş gören Amerikan firmalarının personeli arasında yerli memur nisbeti yükseltilmiiştir. Amerikada okuyup da memleketlerine dönem gençler böyle yerlerde iş bulamadıkları takdirde ister istemez hükümet kapısına gitmektedirler. Hükümetin verdiğe, maaşlar bu gençlerini Atlantik ötesinde alıştıkları hayat tarzını karşılamağa kâfi gelmeyince, Amerikanın dostu olarak yetiştikleri zannedilen kimseler, bu defa kendilerini yetiştiren memleketin aleyhine dönmektedirler.

Amerkalı Dostlar işe İrandan başlamışlar. Amerikadaki 6.100 Orta Doğulu talebenin 1.478 i İranlı olduğu için, Amerikadan bu memlekete sevkedilecek üniversite mezunlarının memnun edilmesi ve kendilerine Aş bulunması ön plâna, alınmış. Bu yıl mezun olacak 96 talebeye şimdiden İranda iş bulunmuş ve bunlarım ebediyen Amerikan dostu kalmaları sağlama bağlanmış.

Kolay hâl çaresi bulmak endişesi, bu meselede de Amerikalıların hataya düşmelerine yol açmıştır. Washingtondaki dostlar, Orta Doğudaki düşünen kafaların iktidarlar ve iktidarları destekliyenler aleyhine dönüşünü sadece iktisadi sebeplere bağlamakla Dulles'ın meşhur devekuşu siyasetini tekrarlamaktadırlar. Asil sebebi Orta Doğudaki fikir cereyanlarında ve bu cereyanlara karşı Batılıların gösterdikleri anlayışsızlıkta aramak daha doğru olmaz mıydı ? İranda demode bir rejimi her ne pahasına olursa olsun desteklemeye azmetmiş olan bir Amerikalının dağıtacağı dolgun maaşlı işler, acaba kaç İranlı genci memleketterinin geleceğini düşürtmekten vazgeçirecektir?

Nüvit Yetkin
Dert bir değil ki

Ayten sokak toplantısında, neşir organlarıyla ilgili ikinci mesele olarak, Karagöz gazetesinin durumu görüşüldü. Gene çok uzun zamandan beri partice çıkarılan bu küçük köy gazetesinin geliştirilmesi lüzumu, son Kurultayda ısrarla belirtilmişti. D. P. nin her türlü imkândan faydalanarak yüzbinlerle bastırıp bedava dağıttığı meşhur "Köylü" gazetesi karşısında, C. H. P. nin "Karagöz"ü pek zayıf kalıyordu. Bu gazetenin İstanbula nakli ve Ratip Tahir. Burakın idaresine.. verilmesi kararlaştırıldı. Bu nakil için malî imkânlar, gelecek toplantılara kadar tetkik edilecekti. Bir üçüncü mesele de Yeni Gün meselesiydi. Eski Hürriyet Partisi organının gene Ankarada, Ulusun müstakbel haline nisbetle daha popüler bir hüviyette neşriyatına devam edebilmesi için, sermayesinin partice arttırılması prensip olarak kabul edildi.

Basınla temas

Müşterek toplantıya katılan C. H. P. liler, bir de bitaraf basınla temasın geliştirilmesi lüzumu üzerinde durdular. Bu irtibatın icabettiği kadar sıkı tutulmaması, zaman zaman zararlı neticeler veriyor, parti aleyhine yanlış haberlerin çıkmasına sebep oluyordu. Son defa da işte, ortada bir karar olmadığı halde, Hüseyin Balıkla Keramettin Gençlerin Haysiyet Divanına sevkedildikleri yazılmıştı. Haber asılsızdı. Ne Hüseyin Balık, ne de Keramettin Gençler Haysiyet Divanına verilmiş değillerdi. Gerçi Mecliste, Grup kararına rağmen Kıbrıs mevzuunda kırmızı değil de yeşil oy kullanan bu iki milletvekilinin Haysiyet Divanını boylamaları için kâfi sebep mevcuttu ama C. H. P. nin ihtiyatlı idarecileri böyle sızıltılı işlerden hiç hoşlanmıyorlardı. Haysiyet Divanı mekanizmasını işletmek, C. H. P. usûlleri arasında mevcut, değildi. Ama, meselâ Balık - Gençler hâdisesinde olduğu gibi, partinin umumi politikasına ve disipline aykırı hareket edenlerin kendilerini Haysiyet Divanı önünde bulmaları zarardan çok fayda getirebilirdi. Nitekim böyle bir karar alınmamasına rağmen, basında iki milletvekilinin Haysiyet Divanına sevkedildikleri haberinin çıkması büsbütün mesnetsiz değildi. Ama Ayten sokaktaki toplantıda bu nokta üzerinde değil, basınla daha sıkı temas kurulması, partiyle ilgili haberlerin gazetelere zamanında duyurulması, gazetecilere kolaylıklar gösterilmesi üzerinde duruldu. Bu sayede basında C. H. P. ile alâkalı haberlerin sıhhatli bir şekilde çıkmasının temini düşünülüyordu. Bu arada Haysiyet Divanına sevk haberinin, Hüseyin Balıkta değil ama Keramettin Gençlerde nasıl üzüntü yaratabileceğini ifade eden yufka yürekliler de çıkmadı değil... 25 yıldan beri cebinde C. H. P. üye kartım taşıyan bu kendi halindeki Tokat milletvekilinin asılsız bir haber yüzünden düştüğü durum, basınla sıkı temas temini lüzumunu ispat için bir misâl olarak zikredildi.

Kırmızı ve yeşil

İşin bir hayli tuhaf olan tarafı şuydu ki Ayten sokakta Keramettin Gençler hesabına üzüntü duyulurken, tam bu sıralarda ayni Keramettin Gençler Anadolu Kulübünün üst kat

salonundaki telefondan, kendisini arıyan gazetecilere hararetli bir bezik partisini yarım bırakmanın sıkıntısı içinde, C. H. P. den istifa ettiğini haber veriyordu. Tokat milletvekili:

"— Evet, istifa ettim. İstifamı telgrafla biraz evvel Grupa bildirdim. Sebebi mi? Sebebi çok... Bir kere Tokattaki teşkilât Reşadiyedekiyle geçirtemiyor. Tokat C. H. P. İl başkanı 1957 seçimlerinde aday yoklamasını kazanamadı. Bu darbenin Reşadiyeden geldiğini sanıyor. Reşadiyedeki İlçe teşkilâtına yapmadığını bırakmıyor. Reşadiyelilerden de C. H. P. den istifa ederek D. P. ye geçenler oluyor. Başka partiye geçmek rai ? Vallahi ben seçmenlerime tabiyim. Onlar hangi partiye geçmemi • isterlerse o partiye geçerim..." diyordu.

Ayten sokaktakiler bu istifadan, ancak toplantının sonuna doğru haberdar olabildiler. Onlar Tokatın bu kendi halinde milletvekilinin partiye sadakatından emin bulunuyorlar ve "yeşil oy hâdisesi"ni de bir dalgınlıkla izah ediyorlardı. Nitekim Kerametttin Gençlerin Mecliste, Grup kararının eksine müstenkif rey kullandığı anlaşılınca arkadaşları onu yakalamışlar, bu hareketinin sebebini sormuşlardı. O da "Vallahi kardeşin», ne bileyim? Grup kararından haberim bile yoktu. Kendimce yeşil oy kullanmayı uygun gördüm" demişti. Bu sözler herkesi ikna için kâfi. gelmişti. Hakikaten Gençleri yakından veya uzaktan biraz tanıyanlar için sebep makûldü. Tokatın bu 50 yaşındaki milletvekili etliye sütlüye karışmaktan pek hoşlanmazdı ve Grupun bu mevzuda karar aldığı gün orada bulunmaması ihtimali kuvvetliydi. Milletvekili seçilmeden önce Ziraat ve arzuhalcilikle iştigal eden Keramettin Gençler hale» bir ev yaptırmakla fazlasıyla meşguldü ve Grup kararım bu yüzden duyamamış olması pek mümkündü.

İşin tuhafı şu ki, Keramettin Gençler istifasından bir gün sonra Nusret Akın vasıtasıyla Başbakanla görüştü ve D. P. Hacıbayram Ocağına 190 numara ile kaydolundu. Şimdi Hüseyin Balıkın durumu daha hususi bir ehemmiyet arzediyordu. Hüseyin Balıkın da Haysiyet Divanına şevki mevzuubahis değildi; vaziyetin ne şekilde inkişaf edeceği bilinmediği için bir müddet daha beklenmesi uygun görülmüştü. Son zamanlarda kalkınmaya methiyeler yapan, kalbinin D. P. ile beraber olduğunu ve C. H. P. nin iktidara geçmesini temenni etmediğini hem de Meclis Komisyonlarında açıklıyan Hüseyin Balık, Kıbrıs meselesinde yeşil oy kullandıktan sonra, niçin böyle hareket ettiği kendisine sorulduğu zaman kendisine kimsenin karışamıyacağını ve dileidiği gibi hareket edeceğini söylemişti. Ama C. H. P. nin bütün hudutları aşan müsamahası, bu halde dahi Haysiyet Divanı mekanizması isletmeğe imkân vermiyordu.

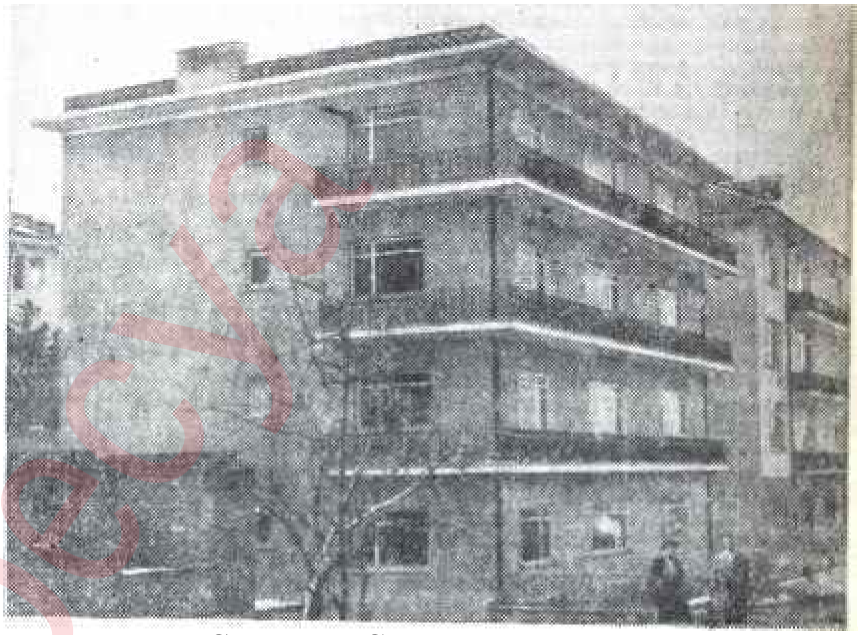
Haklı olmak kâfi değil

İnönünün başkanlığında seçenin 8.30 una kadar süren toplantıda, Grupun. Meclis yeniden çalışmağa başladığı zamanki faaliyeti için yapılacak nazırlıklar da görüşüldü. Bu mevzuda bilhassa aylar önce verilen, fakat bir türlü gündeme girmeyen tahkikat takrirleri üzerinde durulacaktı. Son olarak Suphi Baykamın hazırlayıp Grupa sunduğu, Samet Ağaoğlu hakkındaki tahkikat talebi de bunlar arasında ele alınacaktı. Üyelerin umumiyetle belirttiği temenniler, "Dâvanın esasında ne kadar haklı olursak olalım, müdafaasında da 'becerikli olmalıyız" noktasında toplanıyordu. Son münakaşalar sırasında, bunun ehemmiyeti daha bariz şekilde görülmüştü. Meselâ Kıbrıs meselesinde Kasım Gülek ve Necati İltere nisbetle mevzua çok daha fazla vâkıf Turhan Feyzioğlu, Bülent Ecevit gibi hatiplere vakit bırakılmamış, onların kuvvetli müdafaasından lâyıkıyla istifade edilememişti. Bunun için sözcülerin ihtisas erbabının en vukufluları arasından ve Grup İdare Heyeti tarafından seçilmesi ve bu seçimin önceden bildirilmesi esası üzerinde mutabık kalındı.

Diğer cepheden de C. H. P., dokümanlara dayanan ilmî çalışmaları geliştirecekti. Kurultaydan sonra kurulmuş olan komisyonlarla Araştırma Bürosu arasında sıkı bir işbirliği sağlanacaktı. Bilhassa 27 üyeli İktisat ve Maliye Komisyonunun çalışmalarından çok şeyler bekleniyordu. Komisyon bir iktisadî kalkınma plânının ana hatlarını tespit etmekle vazifeliydi. Bu haftanın başından beri İsmail Rüştü Aksalın başkanlığındaki bir tâli komite, komisyonun çalışmalarını tezgahlamakla meşguldü. Ayrıca İstanbul ve İzmirde bürolar kurulması düşünülüyordu.

Yeni bina

Bütün bu çalışmaların bir de yer bakımından rahatlığa kavuşmasını sağlıyacak teşebbüsün tahakkuk safhasına girmesi, bu haftanın en hayırlı haberi oldu. C. H. P. Merkezi, malım . mülkünü kaybettiği 1953 yılından, beri ilk defa bir gayrimenkul sahibi olacaktı. Bunun bedeli, C. H. P. li milletvekillerinin zamlı maaşlarından partiye ödediği ilk taksitlerle karşılanacaktı. 400 bin lira tutan bu meblâğ -geriye kalan 100 bin lira için bir yıl vadeli bono verilecektir- hemen. Yeni Meclis karşısında dört katlı bir binanın satın alınmasına yatırılıyordu. Satış muameleleri tamamlanmak üzere olan bina. C. H. P. nin yeni hüviyetinin icabettirdiği çalışmalara müsait genişlikteydi. Dörtyüz kişi alacak bir toplantı salonu ve Araştırma Bürosuna da yetecek odaları vardı. İktidara namzet parti, bu binada sistemli bir büro çalışmasının maddi imkânlarına kavuşmuş olacaktı.

C. H. P. nin Genel Merkez binası

Parası D. P. sayesinde bulundu

Bu neticeyi D. P. nin milletvekili maaşlarına zam teklifi temin etmişti. Bu teklifin temin ettiği daha başka faydalar da vardı. Meselâ milletvekilleri gene bu zamlardan partiye ayırdıkları paralarla teşkilâtın vasıta ihtiyacını da karşılıyacaklardı. Cipler şimdiden ısmarlanmıştı. Ayrıca, seçim masrafları için ayrı fonlar tesis ediliyor ve hattâ üstelik muvaffak olmuş talebelerin tahsille-

İstibdattan Demokrasiye BÜYÜK

«1909 ve 1910 seneleri iç seferlerle geçmiştir. Bir taraftan İstan'bulda siyasi hayatın her gün daha ziyade zehirlenmesi yanında Rumeli ve Arabistanda da ehemmiyetli kaynaşmalar oluyordu. Ruhlar üzerinde mütemadi eziyet ve baskı yapan iç huzursuzluktu. İttihat ve Terakki. Cemiyeti bir siyasi parti haline gelmişti. Karşısında muhalifler belirmiş ve bunlar da gruplaşarak yeni bir parti olmuşlardı. Hareket Ordusu Kumandanı Mahmut Şevket Paşa, Harbiye Nazırı olarak resmen mesul bir vaziyete girmişti. Siyaset adamları içinde birbirleriyle mücadele edenler arasında 1908 den evvel beraber çalışmış olan insanlar da görülüyordu. Memleketin siyasi fikir ihtilâfı içinde nasıl bir ahenk bularak idare edileceğini kimse bilmiyordu. Siyasi yetişme, pek uzun bir durgunluk devrinden sonra acınacak derecede eksik ve kusurlu idi. Hiç kimsede hiç bir itiraza tahammül ve münakaşayı olağan sayacak bir geniş anlayış istidadı yoktu. Akıl ve tedbir, hususiyle hamiyet, herkesin inhisarındaydı. Gazetecilerin öldürülmesiyle- siyasi hayata girmiş olan emniyetsizlik ve huzursuzluk, düşüncelerin üstünde ağır bir kâbus baskısı yapıyordu.

"Bu siyasi çekişmeler Arnavutluk vukuatı olarak en bariz şekilde ihtilât peyda etmiştir. Bu bölgede eskiden beri ara sıra zuhur eden vakalar ve itaatsızlıklar, şimdi büyütülerek muhakeme ediliyordu. İkinci Ordudan Şevket Turgut Paşa kumandasında bir kuvvet Batı Rumeliye geçirilmiş, Arnavutluk harekâtına girişilmişti. Bu sefer yarısındayken, bizzat Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa idareyi üzerine almış ve yerine giderek, harekâtı tamamlamıştır. Şurada burada toplanmış reisler dağıtılmış ve mutad tabiri ile asayiş iade edilmiştir. Siyaset mücadelelerinin ortasında cereyan eden bu hâdiseler sırasında, iç harblerde askerî harekâtın tabiatından olan esef verici şiddetler olmuş ve yapılanlar mübalâğa ile dillerde dolaşmıştır. Meşrutiyetten sonra gelen eski zaman ricalinin en iyileri dahi İnkılâpçılara ve parlayan her çeşit siyaset cereyanlarına: hâkim olacak durumda olmadıklarından, meseleleri halledemiyorlardı. İnkılâp cereyanı ise bilgisizlik ye çaresizlik içinde şiddet usûlleriyle geldiği gibi. şiddet usûlleriyle ihtilâfları halletmeye çalışıyordu. Kuvvet kullanılacak hudut ile huzur ve emniyet tesis edecek tedbirler hududunu seçecek vukuf ve tecrübeleri yoktu.

"Benim kanaatimce Arnavutluk ihtilâflarının vahim ve daimi bir kırgınlık haline gelmemesi için anlayışla ve ısrar ile bütün gayretler sarf edilmemiştir. Arnavutluk hâdiselerinin neticelerinden ilerde gene bahsedeceğim.

YEMEN SEFERİ

«Bu arada bir de Suriyede, Dürzilere karşı küçük bir askerî seferin yapılmış olduğunu hatırlıyorum. Bu hareket evvelki birçokları gibi fazla zarar vermeden ve ehemmiyetli iz bırakmadan geçirilmiştir. 1910 senesi, ilk aylarında Yemende bir büyük ayaklanma olduğunu işittik. Görünüşe göre hâdise bütün ötekileri gölgede bırakacaktı. Bu vaziyette iken bir gün Genel Kurmay Başkam Ahmet İzzet Paşadan bir hususi mektup aldım. Paşa Yemen harekâtına kumanda etmek üzere gideceğini ve erkânıharbiyesina beni de almak istediğini teveccühlü bir âmir ifadesiyle söylüyor ye muvafakatimi istiyordu. O zamanki anlayışımla bana ilk ağır gelen şey "demek mektepten beri idealim olan; bir Rumeli harbinde vazife görmek imkânım kayboluyor" düşüncesi oldu. Biz Yemendeyken Rumelinin kaderini tayin edecek harbin patlıyacağı bende şaşmaz bir kanaat halindeydi. Ancak bu fikirden bahsederek özür beyan etmek hiç bir suretle, mümkün değildi. Ruhuma işlettiğim askerî terbiye bana harb vazifesi yapacağım yeri tâyin etmek hakkını düşündüremezdi. Muvafakat cevabı verecektim. Gene ordu inzibatı bakımından sefer vazifesine tâyin olunan bir kolağasının rızasını aramayı da çok sakat bulmuştum. Kendi kendime geçirdiğim bu karışık düşüncelerden sonra muhterem Ahmet İzzet Paşaya cevabımı yazdım. Hiç bana haber verilmeden Yemene tâyin edilmemi pek tabii ve şerefli bir vazife telakki edecek istidatta olduğumu temin ediyor ve lütfen gösterdikleri itimada şükranlarımı arzediyordum: Mektupta garip bir mülâhazayı da, kendimi tutamıyarak, Ahmet İzzet Paşaya yazmıştım; "Bizim vaziyetlerimiz ve rütbelerimiz, devletin her işi için hizmete hazır olmayı, tabiatıyla icap ettirir" dedikten sonra, memleketin yakın ve muhtemel bir seferde ilk gününden itibaren keşin muvaffakiyet cihazının başında bulunması mukadder olan Genel Kurmay Başkanının nasıl olup da asıl zafer meydânından uzak bir hareket alanına gidebileceğini anlıyamadığımı söylüyordum. Ahmet İzzet Paşa ile bu mektubu, sonra Yemende münasebetlerimizin ilerlediği zamanlarda görüşmüşüzdür. Bana hak veriyordu.' Bulunduğu şartlar içinde İstanbulda istediği gibi çalışamadığım anlatıyor,' hiç olmazsa vatanını bir müzmin dertten kurtarmaya muvaffak olmayı tercih ettiğini söylüyordu. Devrin eh iyi niyetli ve en yüksek muhitleri içinde bulunan fikir cereyanlarını teklifsiz bir surette görmüş oluyordum.'.

"1910 Şubatının sonlarına doğru Yemen Kuvayi Umumiyesi Erkanıharbiyesine memur edildiğim bildirilmiştir. İstanbulda kısa bir zamanda hazırlandık ve yola çıktık. Yemene memur edilen her ordudan her sınıf askerin tafsilâtını yeni vazifemizde öğreniyorduk. İzzet Paşanın karargâhım Yemene götürmek üzere Hamidiye kruvazörünü memur etmişlerdi. Kruvazör bizi barındırmış ve hareket etmişti. Harb gemisi. Meşrutiyetten sonra büyük bir şevk ve gayretle tensik edil--ş olan yeni bahriyemizin ümidi ve şerefi, en ileri kıymetlerden, Kolağası Rauf beyin -eski Başvekil- kumandasındaydı. Bütün subayları seçmeydi. Rauf beyi, daha evvel, İstanbulda, pek iyi arkadaşı olan Karabekir vasıtasıyla tanımış olduğumu zannediyorum. Şimdi uzun bir deniz seyahatinde onun kumandasında arkadaşlık etmek benim için pek kıymetli bir fırsat olmuştu. Yemen Erkânıharbiyesinin reisi evvelce de orada bulunmuş olan Albay Avni bey idi. Yanında Binbaşı Ali Fuat Erden, Asım bey isminde bir kıdemli, subay, benden kıdemli kolağası Kadri bey -Çukurçeşmeli, rahmetli general- vardı. Mektepten o sene yüzbaşı çıkmış plan Salih bey -Genel Kurmay Başkanı Salih Omurtak- Saffet bey -Saffet Arıkan-, Nazım bey -İstiklâl Harbinde şehit tümen komutam Kayserili Nazım bey- erkânıharbiyeye memurdular. Bu üç yüzbaşı, daha- ilk günden, kıymetleri ve canlılıklarıyla kendilerim tanıtmışlardı.

"Hamidiye kruvazörü ile Port Saidden Mısıra çıktık ve Kahireye gidip, Abidin Sarayına misafir öldük. Ahmet İzzet Paşa Hidiv Abbas Hilmi Paşa ile yalnız ve uzun görüştü. Hidiv bir aralık bizimle de bir iki kelime konuştu. Hatırladığıma göre Mısırda iki gün bile kalmadan, trenle Süveyşe gittik ve Hamidiye kruvazörüne kavuştuk. Gemimiz bizi Caddeye çıkardı. Mekke Emiri Şerif Hüseyin Paşa oraya gelmişti, İzzet Paşa ile görüştüler. Tertiplere karar verdiler. Şerif. Hüseyin Paşa ile bir öğle yemeğinde beraber bulunduk,

İÇ SEFERLER

YEMEN SEFERİNE KATILANLARDAN BİR GRUP
Oturanlar: (Soldan sağa) Yüzbaşı Asir Bey (Gnl. Atlı), Kurmay başkam İsmet İnönü, Komutan Sait paşa, Yüzbaşı Seyfi Bey (Gnl. Düzgören) Ayaktakiler: Yüzbaşı Salih (Omurtak), Teğmen Mitat Bey, Teğmen Şükrü Bey, teşhis edilemiyen bir diğer teğmen..

kendisini adamlarının ve Mekke muhitinin ihtişamı ve devletin en yüksek bir payesinin içinde, biraz uzaktan seyrettik. Ciddeden ayrıldıktan sonra artık bir yere uğramadan Hudeyde yolunu tutmuştuk. Kızıl Denizin biraz fırtınalı sularında giderken, Mekke Emiriyle verilen kararları da öğreniyorduk. Şerif Hüseyin Paşa, oğlu Şerif Feysalı, bir gönüllü kuvvetin ve bir askeri müfrezenin başında olarak, Asir bölgesine karşı sevketmeyi vaadetmişti. Eski Osmanlı vezirlerinin birbirleriyle münasebetlerini. seyretmek, son senelerin türlü siyasi ve askerî olayları içinde çalkanmış olan genç subaylara çok merak ve hayret verici geliyordu.

"Şerif Hüseyin Paşa Birinci Cihan Harbinde Arabistan isyanını idare etmiştir. Kendisi ile hiç görüşmedim. Oğlu Şerif Feysal ile çok zaman sonra Irak Kralı olarak görüşmüşüm dür. Diğer oğlu Ürdün Kralı Emir Abdullah ile bir kaç kere çok dostane mülakatlarımız olmuştur.

İKMAL GÜÇLÜKLERİ

«Hudeydeye Mart nihayetlerine doğru vardığımızı tahmin ediyorum. Alışmadığımız bir sıcakta, boğucu bir hava içinde çalışmağa başladık. Yemenin Tahama denilen kısmı düz yani arızası bildiğimiz az irtifak sahil, arazisi tabiatında idi. Halkı Şafii olarak Zeydi İmamına mezhepçe tabi değildi, sakin ve Devlete sadık bulunuyorlardı. Yemenin Cebel denilen Doğu kısmı ise Zeydîlerle meskûn, kamilen ayaklanmış haldeydi. Yemende askeri işgal, idarenin emniyetini muhafaza için daimi bir usûl sayılırdı. İlçeleri ve bölgeleri vilâyet merkezi Sanaya bağlayan yollar daim? karakollarla tutulur ve menzil yanlarında büyücek, merkezler, kuvvetli birliklerle tahkim edilerek ufak çevreler halinde muhafaza edilirdi. Umumi isyan oldu ğu vakit her tarafta halk karakollara ve merkezlere hücum, eder, zaptedemediklerini kuşatarak, bütün bölgede, her türlü gidiş gelişi keserdi. Tabii isyan başlarında, vaziyet umumi bir şekil almadan önce Sanada ve büyük merkezlerde bulunan,ihtiyat kıtaları her tarafa yetişerek, taarruz kuvvetlerini dağıtmaya çalışırlardı. İsyan mayalandıkça ve genişledikçe artık etrafa, yetişmek mümkün olmaz, kumandanların ve idarenin takdirine göre muhasara hali teessüs ederdi. Bundan sonra Anavatandan bir yeni kuvvetin gelip, muhasarayı kaldırması ve eski kıtalardan kurtarabildiklerimle beraber devlet idaresini yeni baştan emniyete koyması icap ederdi.

"Biz Hudeydeye geldiğimiz zaman Zeydîlerin hâkim olduğu bütün doğu ve doğu-kuzey kısmı muhasara edilmiştir. Karakollar ve askerî merkezler her gün taarruza uğradığı için her muhasara olunan yerin erzakı vs cephanesi, o zamanki idarenin kudreti ve dikkati nisbetinde az çok hazırlanmış bulunuyordu. 1910 Yemen hareketi geniş mikyasta idi. Fazla olarak Hicazla Yemen arasında bulunan Asir kıtası da isyan etmişti. Yalnız dağlık kısmı değil, Asirin 'bilhassa sahil kısmı da Seyit İdris isminde esrarlı ve Mehdi, iddialı bir reisin idaresinde Devlete baş kaldırmıştı. Ahmet İzzet Paşa bu isyani da temizliyecekti. Ciddede Şerif Hüseyinle seferin bu cenahı görüşülmüş, Seyit İdrise karşı müşterek harekât tanzim edilmişti. Seyit İdris gecen sene devlet memurlarıyla temas etmiş ve onları iyi niyetine inandırmıştı. Bu sene yeni bir hazırlıkla ve İmam hareketi ile beraber meydana çıkıyordu.

"Ahmet İzzet Paşa seferi her taraftan idare ekmeğe başladı. Evvelce senelerce Yemende bulunmuş, başarılı ve talihsiz seferler görmüş, insanları ve şartları iyice tanımıştı. İlk önce mümkün olan süratle Zeydî bölgesinde Devlet idaresini kurmayı ve sonra Asire karşı hareket tertip ,etmeyi kararlaştırdı. Yemen hareketlerinde en güç şey yol, ulaştırma ve her çeşit ikmal meselesini tanzim etmekti. Bu fena yollarda bildiğimiz arazinin en sarp ve kesik sekli, için yegâne nakil vasıtası olan katır ve deve halktan bulunacak veya dışardan getirilecekti. Hudeydenin ve Şafii kısmın alışmış ve yetişmiş müteahhitleri ilk hizmetleri temin ettiler. Memleketten gelen büyük askeri kuvvet kendi nekil vasıtalarını getiriyordu. Tabii menzil hizmeti görecek vasıta gelmiyordu.

Yemende bir mühim mesele askerin sıhhatini korumaktı: Büyük hareket zamanları bir yerde az çok toplanmış olan büyücek kuvvetler bir salgına uğrarlardı. Memleketin her tarafından gelen arslan gibi erler Yemenin türlü hummalı hastalıkları içinde erirlerdi. Bildiğimiz sıtmaların çeşitleri vardı. Bunlara karşı mukavemet ve müdafaa ilâçları bugünkü tesirde değildi. Ama asıl fena olan, o devre göre de, bizim sıhhiye hizmetleri, daima çok eksik ve kusurlu işlerdi.

Yemene sevkedilen kuvvetler Kümeliden getirilmiş, çoğu İkinci Ordu bölgesinin iyi yetişmiş, o zaman yeni olan makineli tüfekler ve seri ateşli dağ topları ile teçhiz edilmiş kıtalardı. Şöhretli redif askerleri vardı. Bozkır ve etrafının taburlarından teşekkül eden alay pek kuvvetliydi. Batı Rumeliden. Preşova ve Geylen taburlarından mürekkep 4 taburlu bir Arnavut alayı dikkati çekiyordu. Bu esnada İstanbulda Arnavutlara karşı itimatsızlık artmış ve Arnavutlukta tıpkı Yemendeki gibi seferler yapılmışken, Arnavutluğun bir kısım seçme evlâdının uzak diyarlarda Devlete sadakatle hizmet etmesi insanı düşündürüyordu.

rine devam etmeleri için küçük çapta, mahallî burslar ihdası düşünülüyordu. C. H. P., zam kanununun çıkışı sırasında Nüvit Yetkinin söylediği *gibi,* yapılan zamları "ulvî gayelere tahsis etme" yolundaydı.

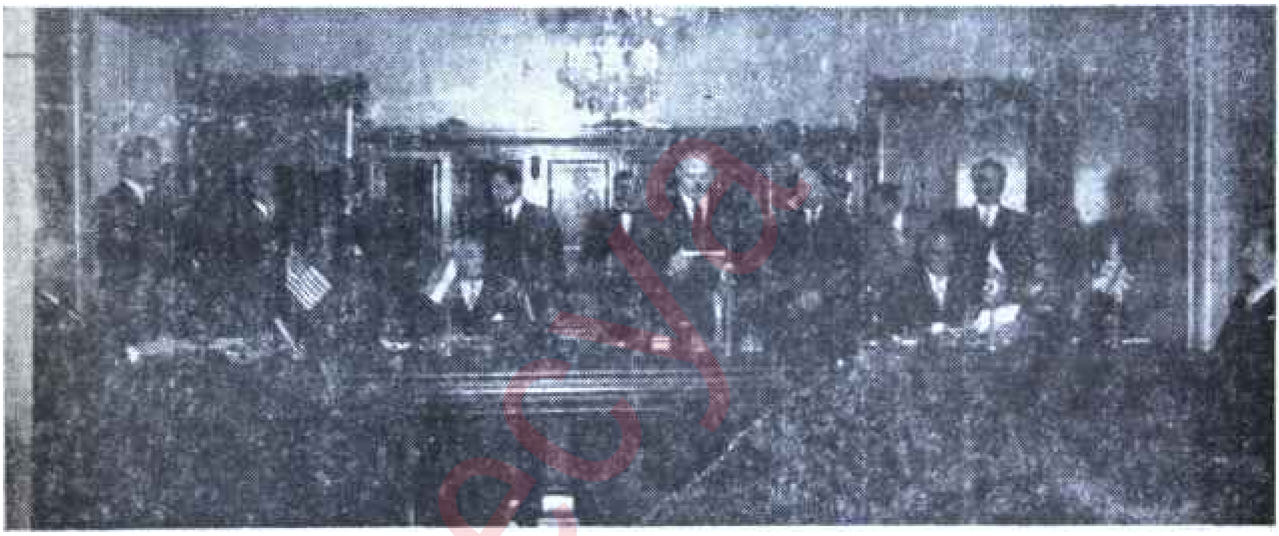
Dış Politika

Ankara anlaşmaları

Gecen haftanın sonunda Cuma günü, Dışişleri Bakanlığının Muahede salonu ile Enformasyon bürosunun bulunduğu koridorunda şık giyimli hariciyecilerden başka şık giyinmiş garsonlar da telâşlı adımlarla koşuşuyorlardı. Şış hariciyecilerin ellerinde bir takım evrak ve dosyalar, garsonlarınkinde ise havyarlı kanepelerle dolu tepsilerle Fransız şampanyaları vardı.

Çift kapılı, geniş Muahede salonundaki yeşil çuha kaplı masa iki kısma ayrılmış, koltuklar masalara muvazi olarak biribiri ardı sıra dikilmişti. İkiye ayrılan yeşil çuhalı mustatil masalardan birincisinin dar kenarlarında karşılıklı olarak uzun boyu ile tanınan Amerikan Büyükelçisi Fletcher Warren ve pos bıyıklariyle şöhret yapan, yeni İngiliz Büyükelçisi Sir Bernard Burrows oturuyorlardı. Masanın geniş kenarında Cumhuriyet Hükümetinin Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Pakistan ve tran Büyükelçilerinin ortasında yer almıştı. Diğer masada da başta yeni. Genel Sekreter Mr. O. A. Baig olmak üzere Bağdat Paktı teşkilâtı mensupları sıralanmışlardı. Yanlardaki geniş koltuklar davetlilere tahsis edilmişti.

Bir dişişleri bakanı ile dört büyükelçi, Amerika ile Bağdat Paktının müslüman üyeleri arasında ikili anlaşmalar imzalamak için bir masa etrafında toplanmışlardı. Protokol kaidelerine uyularak kalemi ilk Zorlu eline aldı, sonra anlaşmalar ayni anda imzalandı. İmza merasiminden sonra ilk söz alan gene Zorlu oldu ve daha çok Fransızcaya benzeyen bir İngilizceyle anlaşmanın mahiyetini anlattı. Zorlunun konuşmasını şerefe kaldırılan şampanya kadehleri takip etti. Sonra sıra ile İran, Pakistan, Amerika ve İngiliz -en kısa konuşma rekorunu kırdı- sefirleri konuştular. Her konuşmadan sonra şampanya kadehleri birer defa daha kaldırıldı. Şampanyalarla "aroze" edilen bu nutuklar bitince, gazetecilere ve diğer davetlilere de kuru yemiş, havyarlı kanepeler ve şampanya ikram edildi. Her zamanki telâşlı halini bırakamıyan Protokol "Umum Müdürü Veysel Versanın organizasyonu kusursuzdu. Bir aile toplantısı şeklinde geçen merasimin tek hâdisesi, Tass muhabirinin ve Yugoslav basın ateşesinin davetsiz olarak toplantıya teşrif edişleri- oldu. Dışişleri Bakanlığının Enformasyon işlerini idare eden İsmail Soysal, bu davetsiz misafirlere, anlaşma metninin henüz teksir edilmediğini, ancak öğleden sonra saat 2 de basına verilebileceğini söylediyse de meraklı zevat bu sözlerin mânasını anlamamazlıktan geldiler. İsmail Soysal gazetecilere -lâf aramızda kalsın kaydile- davetsiz misafirlerin mevcudiyetini haber vermeyi unutmadı. Ama ikili anlaşmaları son derece büyük bir dikkatle takip eden meraklı zevat ile daha fazla uğraşmadı.

İkili anlaşmaların imza töreninde F. R. Zorlu nutkunu okuyor

Batı cephesinin yeni bir kazancı

Yeni taahhütler

İki taraflı anlaşmalarla, Amerika Irak tahtının devrilmesinden hemen sonra Londrada yapılan Bağdat Paktı konferansında yüklendiği bir taahhüdü yerine getirmiş oluyordu. Amerika, bu toplantıda Kral Faysal ve Nuri Saidin devrilmesinden telâşa düşen ve Amerikanın Pakta katılmasını isteyen bazı Pakt üyelerini -İran bunların başındaydı- teskin etmek için Bağdat Paktının birinci maddesine uyarak Türkiye, İran ve Pakistanla ayrı ayrı iki taraflı anlaşmalar imzalamaya söz vermişti. Geçen haftanın sonunda Ankarada yapılan imza merasimimle bu söz yerine getirilmiş olmaktadır.

NATO üyesi Türkiye bakımından, anlaşma hemen hemen hiç bir yenilik getirmemektedir. Ancak NATO Konseyi, nazariyatta hayır dese bile, ihtiyaç vukuunda Amerikanın doğrudan doğruya Türkiyenin yardımına gelmesi imkânını vermektedir. SEATO üyesi Pakistan için de durum pek farklı değildir. Sadece İran bakımından anlaşma bir yenilik getirmektedir. Zira Amerikanın üye olmayı reddettiği Bağdat Paktının üyesi İran ile Amerika arasında, ancak bu iki taraflı anlaşmalardan sonra doğrudan doğruya bir münasebet tesis edilmektedir. Şimdiye kadar 1921 Rus - İran anlaşması. İranın daha ileri gitmesine mâni oluyordu. Bu sebeple İranın Bağdat Paktına girmesine Rusların pek ses çıkarmaması, diplomatik çevreler için bir sürpriz teşkil etmiş, bu hareketin Rusların tasvibiyle yapıldığı şeklinde tefsir olunmuştur. Bu çevrelere göre Rusya, İranın Bağdat Paktına girmesine, bu memleketin mevcudiyetinin Pakt üyelerinin topraklarında Amerika tarafından askeri üsler kurulmasını önliyeceğini düşünerek ses çıkarmamıştır. Ama İran, bilhassa Irak hanedanının devrilmesinden sonra, Amerikaya yaklaşmış, onu vermek istediğinden daha fazla garanti vermeye zorlamıştır. Bu yüzden Ocak ayının sonuna doğru yapılan Karaşi toplantısından imzalanması beklenen iki taraflı, an-

laşmalar gecikmiştir. Amerikan hükümeti Eisenhower doktrini çerçevesinde kalarak sadece beynelmilel komünizmin tecavüzüne karşı garanti Vermek isterken, İran, nereden gelirse gelsin iç ve dış her türlü tecavüze karşı garanti istemiştir. -Hindistanla arası iyi olmıyan Pakistan da ayni şeyi istemektedir-. İşte bunun üzerine İran Şahı -AKİS'in evvelce yazdığı gibi-, Başbakan Dr. İkbalin Karaşide bulunduğu bir sırada Tahrana çağırttığı Ruslarla müzakerelere girişmiştir. Bu beklenmedik hareket. AKİS'in ve diğer ciddi Batı gazetelerinin yazdığı gibi, İrana dost memleketler için acı bir sürpriz teşkil etmiş ve ancak Türk Hükümetinin Washington ve Tahranda yaptığı teşebbüsler sayesinde önlenebilmiştir. Türkiyeden sonra İrana gecen MacGhee ve Amiral Radford heyetinin de yatıştırma gayretleriyle İran -daha doğrusu Şah- tehlikeli oyunlardan vazgeçmiş, Amerika da buna karşılık "her türlü tehlike karşısında" İranın yardımına koşmayı kabullenmiştir. İran ancak bundan sonra, büyük bir cesaretle 1921 anlaşmasını feshetmiş, Ankarada iki taraflı anlaşmayı imzalamış ve derhal parlâmentonun tasvibine sunmuştur.

Anlaşmanın akisleri

Anlaşma, hiç şüphesiz, komünistlerin Orta Doğudaki tecavüzkâr emellerini frenliyecek bir teşebbüstür. Bu bakımdan bütün hür dünya memleketlerinde sevinçle karşılanmıştır. Komünist blokun dışında, sadece nereye gittiği belli olmıyan Irak ile Pakistanın kuvvetlenmesinden ürken Hindistan anlaşmanın aleyhinde bulunmuşlardır. Hindistanın sulhperver lideri Nehru, bunu "Bağdat Paktının bozulmasının bir işareti" olarak karşılamıştır. Anlaşmanın komünist tecavüzünü önlemekten başka ne gibi garantiler getirdiği iyice bilinmediğinden Nehrunün menfi tutumunu tamamile haksız bulmaya imkân yoktur. Zira anlaşmanın yegâne gayesi, beynelmilel komünizmin tecavüzünü önlemek olmalıdır. Eğer İran başlangıçta istediği gibi her türlü iç ve dış tecavüze karşı hür-dünyanın liderinin garantisini elde etmeye muvaffak olduysa -bu fiilen tahtın garantisi mânasına gelecektir- anlaşmanın bölgeye emniyet getirdiğini söylemek güç olacaktır. Bu takdirde taht korunurken kütlelerin sevgisi kaybedilecek ve halk ümitsiz hareketlere sevkedilecektir. Uzun vadede Rusya için en avantajlı durum budur. Bu tehlike ancak Ortaçağ düzeninden kurtulamıyan Bağdat Paktı üyelerinin iç mikropları nötralize edecek tedbirler alması, diğer bir deyişle halka dayanan rejimlerin kurulması sayesinde önlenebilir. İran Şahı halkın sevgisini kazanmak için bu yolda bir iki ufak adım atmıştır. Ama İranin son manevralarını az çok aksettirmekten -başka bir şey yapmıyan -meşhur Time'ın ve diğer Batı gazetelerinin toplattırılması, komşu dost memleketin henüz hangi safhada bulunduğunu çok iyi göstermektedir.

Amerikanın ve hür dünyanın menfaati, bir tahtın kaybedilmesi pahasına, da olsa, Orta Doğu halkının sevgisini kazanmış idarelerin iş başına gelmesini kolaylaştırmaktır. Komünist tehdidinden kurtulmanın, askerî savunma tedbirleri yanında en tesirli ilâcı budur.

Demokrasimizin Şöhreti

Dış itibar mevzuunda İktidar partisinin anlaşılması güç bir hassasiyet ve anlayışa sahip olduğunun bir çok misali vardır. "Memleketi yabancılara jurnal etme" yaftası yapıştırılarak son derece hayatî mevzular üzerindeki münakaşalar kolaylıkla demagojinin girdaplarında boğulmuşlardır. Amerikada çıkan bir gazetede, Kasım Güleke atfedilen bazı sözlerin neşri, ayni hassasiyetin tezahürlerinden bir misaldir ve işin ucu Gülekin dokunulmazlığının kaldırılmasına varacağa benzemektedir. Bu arada unutulan bir nokta vardır: Haberleşme imkânlarının her gün biraz daha ileri gitmesi... Bu sayededir ki, dünyanın en uzak merkezinde olup bitenler günü gününe diğer merkezlere ulaşmaktadır. Memlekette hiç itibar kazandırıcı olmıyan hâdiselerin cereyan etmesine karşı kıllarını kıpırdatmıyanlar, endişelerinin bütün kuvvetini bunların dışarda duyulmaması yolunda sarfederlerse, emin olun boş yere çırpınmış olacaklardır. Olup bitenler, bir jurnalci çıkmasa dahi bütün dünyada duyulacaktır. Dışardaki itibarımıza toz kondurmamak hususunda samimi isek herşeyden önce yapılacak iş hakikaten itibar kırıcı hâdiselerin cereyan etmesini önlemektir.

Şimdi meşhur gazeteci C. L. Sulzberger'in geçen ay New York Times'ta çıkan makalesindeki şu satırları okurken hakikaten üzülmemeğe, dış itibarımızın nasıl kırılmakta olduğunu düşünmemeğe imkân var mıdır :

"Portekizin NATO üyesi oluşu, başka hiç bir işe yaramasa bile, bu teşkilâtın ideolojik elâstikiyetini ispat etmek bakımından faydalı sayılabilir; çünkü demokratik bir birlik olduğu söylenen NATO içinde totaliterliğini saklamıyan bir tek bu devlet var. Portekiz . Türkiyeden farklı olarak - bizini Jefferson prensipleri dediğimiz şeylere görünüşte bile iltifat etmemektedir."

*

Sulzberger'in yazısındaki ustalıklı "kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla" taktiğini farketmemek imkânsızdır. Onun "Jefferson' prensipleri" dediği ve bizim "demokrasinin esasları" adım verdiğimiz şeyler NATO'nun temelini teşkil ettiğine göre, Dr. Salazar'ın Portekizi ile Türkiyenin aynı nispete konulmuş olduğunu görerek üzülmemek kabil midir?

O Dr. Salazar'ın Portekizinde, "muhalif ruhlu" veya "İktidar hedeflerini gerçekleştirmede işbirliği yapmıyan" memurlar görülen lüzum üzerine emekliye sevkedilebilmektedir; grev kanun dışı ilân edilmiştir; ilk zamanlar Devletle elele verip hürriyetlerin boğulmasına aldırış etmiyen kilise bile, memleketin şimdiki hali karşısında yavaş yavaş isyan etn.eğe başlamıştır. Siyasî parti kurma, sendikaları kapatma ve basına sansür koyma gibi kayıtlar o hadde gelmiştir ki. Piskopos Antonio Fereira Gomes, artık Salazar politikasıyla dinî prensiplerin uzlaşamadığım Başbakana yazdığı bir mektupla belirtmiştir.

Maamafih ihtiyar Salazar. hiç bir zaman Faşizmin şatafatlı dış görünüşüne kendini kaptırmamıştır. Kara gömlekler giymek, Roma usûlü selâm vermek gibi şeyler Portekizde mevcut değildir. Devlet reisine de "Führer" veya "Duce" denilmemektedir. Ama gene de Portekiz hür dünyanın gözünden düşmüş ve Salazar "NATO'cu diktatör"ün vanını kazanmıştır. Bunun sebebi Portekizde yürürlükte olan rejimdir, Jefferson prensiplerinin hiçe sayılmasıdır. Portekizde muhalefetin teşekkülüne müsaade edilmemektedir. Basın, sendikalar, üniversite ve adalet gibi meselelerin ensesinde Salazar'm bozası pişirilmektedir. Buna rağmen Portekiz, sadece askerî değil, ayni zamanda ideolojik birleşme olan NATO'nun üyesidir. Ama ne var ki, bu hal Portekizin müttefiklerinin daima gözüne batmakta ve Batı gazetelerinde bu totaliter müttefik hakkında hiç iftihar verici olmıyan yazılar çıkmaktadır. Sansür, bu şikâyetlerin Portekizlilerin kulağına gitmemesinin çaresini bulmaktadır. Salazar'ın emrindeki radyo, gazeteciler ve hatipler görülmemiş bir şiddetle "memleketi yabancılara jurnal edenler"e çatmakta, dış itibardan söz açmaktadırlar. Ama işaret etmeğe bile lüzum yoktur ki, bu gayret Portekizin dışarıdaki itibarını arttırmak şöyle dursun, daha da azaltmaktadır.

Batı basınında Türkiyeye, Portekizle ayni gözle bakan yazıların çıkması bu sebeple hoş değildir; hatta son derece üzücüdür. Bu gibi mukayeselerin mevzuu olmamak için ise önce evimize çeki düzen vermek ve. Jefferson prensiplerine olan bağlılığımızın lâftan ibaret olmadığım ispat etmek lâzımdır.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Dış Borçlar

Döviz tasarrufu

Vâdesi gelmiş veya gelmek üzere bulunan borçların ödenmesini geri bırakmak için, alacaklı memleketlerle Paris'te müzakerelerde bulunan. Türk heyetinin başkanı Oğuz Gökmenin geçen haftanın sonuna doğru yaptığı basın toplantısı, tatlı bir Sürpriz oldu. Gerçi Dışişleri Bakânlığının Ticaret ve Ticarî Anlaşmalar Dairesi Umum Müdürü, şimdiye kadar bilinenlere yeni bir şey katmadı; söylediklerinin çoğu Dışişleri Bakanlığının Şubat başında yayınladığı tebliğde mevcuttu, ama "esrarı devlet'ten sayılan borçların ilânına lüzum duyulması birçok kimse tarafından bir yenilik olarak karşılandı. Hattâ bazıları bu çok demokratik basın toplantısının Paris anlaşmalarının icabatıdan olup olmadıkını düşünmekten kendilerini alamadılar. Ama açıklamaya lüzum duyulmasının asıl sebebi, borçların tecilinde bile bir zafer kokusunun sezilmesiydi. Yeni zaferin parıltısı karlısında "yarım milyar dolar borcumuz var" itirafının gölgede kalacağı zannediliyor olmalıydı.

Umum Müdür konuşmasına borçların tadadım yaparak başladı: Şimdiye kadar vâdesi geldiği halde ödenememiş 240 milyon dolar -yeni kura göre 2 milyar 160 milyon liraariyere borç vardı. Bunun yanında ithalât fiilen yapıldığı halde. 1964 e kadar vâdesi gelecek 183,9 milyon dolar borç mevcuttu. Ayrıca mukaveleleri imzalandığı halde ithalâtı yapılmamış 115 milyon doları da hesaba katmak lâzımdı.

Pariste yapılan müzakerelerin mevzuunu ariyereler ve 1964 e kadar vâdesi gelecek borçlar -424 milyon dolar- teşkil etmektedir. Bununla beraber ithalâtı henüz yapılmamasına rağmen mukaveleye bağlanmış 115 milyon dolarlık taahhüdün kısmen tasfiyesine ve tediye şekillerinin değiştirilmesine gayret edilmektedir.

Konsolidasyon anlaşması Mart sonunda imzalanacaktır. Ama esaslı meselelerde şimdiden anlaşmaya varılmıştır. Bu haftanın başında Pariste yapılacak olan toplantıda daha çok teknik meseleler üzerinde durulacaktır. Portekiz v.s. gibi memleketlere olan küçük borçların tasfiyesinin ön plâna alınması, yıllık tediyelerin ne şekilde tevzi edileceği bu meseleler arasındadır. Asıl mühim mesele -yani ariyerelerin ve çok yakın bir zamanda vâdesi gelecek borçların bir ödeme plânına bağlanması meselesi- halledilmiştir. Buna göre 1959 da 15, 1960 da 20, 1961 de 25, 1962 de 90, 1963 de 35 milyon dolar borç ödenecektir. Geriye kalan 800 milyon dolar yedi müsavi taksitte itfa edilecektir. Borçlar için yıllık faiz, yüzde, 3 tür. Yani ilk yıl 12 milyon dolar da faiz ödemek lâzımdır. Bunun dışında 240 milyon dolar tutan ariyerelerin birikmiş faizleri vardır. Bu faiz işinin nasıl halledileceği meçhuldür. Oğuz Gökmen bu mevzuda bir şey söylememiştir. Ama borçların ödenmesinin birkaç yıl geriye bırakılmasının "büyük ferahlık" yarattığını belirtmekte kusur etmemiştir. Hattâ yarım milyar dolar borç lâfının uyandıracağı kötü intibaı silmek için, ancak politikacıların icat edebileceği cazip izahlarda bulmuştur. Meselâ Oğuz Gökmene göre anlaşma "moratoryum değil, borçların tâliki"dir ki bu doğrudur Ancak borçların taliki hususunda bir anlatmaya varmak için, 6 aylık b;r moratoryum devresinden, yani bere ödemenin durdurulduğu b r devreden geçmek gerekmiştir. Konsolidasyon anlaşması, Türkiye borçlarını ödeyemez bir hale geldiği için yapılmıştır.

Diğer güzel bir izah kariyere borçlarının tamamen ilga olunduğunun'' ilânıdır. Aslında yanlış olmıyan bu cümle ile bu borcun borçluktan çıktığı intibaının yaratılmaya çalışıldığı aşikârdır. Halbuki vâdesi gelip gecen bu borçların ödenmesinde bir mühlet tanınmıştır. Bu sayede ilk beş yıl zarfında, ilk yıl 113, ikinci yıl 78, üçüncü yıl 58, dördüncü yıl 33, beşinci yıl 16 milyon dolar olmak üzere ödenmesi gereken 298 milyon dolar borç. daha sonraki yıllarda itfa edilecektir. Meslekten yetişme diplomat olan Oğuz Gökmen bunu "298 milyon dolar döviz tasarruf ettik" gibi zarif bir cümleyle anlatmaktadır.

Oğuz Gökmen
Politikacı diplomat

Diğer borçlar

9 yıldan beri yürütülmekte olan "borçlanabildiğin kadar borçlan" politikasının tabii bir neticesi olan dış borçlar, elbette Paris anlaşmasının sahasına giren borçlardan ibaret değildir. AKİS'in evvelce bildirdiği gibi (Bak: Sayı 240, İktisadî ve Malî Sahada) dış borçların yekûnu 1958 yılı başında 1 milyar doları aşmaktaydı. Son borçlanmalardan sonra, halen borç miktarı asgarî bir hesapla 1 milyar 200 milyon doları -yeni kurla 10 milyar Türk Lirasıgeçmektadir. Bu borçların 117 milyon dolarlık kısmı Para Fonu, İthalât - İhracat Bankası, Dünya Bankası gibi teşekküllere aittir ki her halükârda yıldan yıla ödenmektedir. Acaba önümüzdeki yıllarda her sene ne kadar dış borç ödemek gerekecektir? Asıl mühim olan mesele budur. Ancak o zaman mahdut döviz imkânlarımızın ne kadar kısmının önümüzdeki yıllarda mazideki baroların tasfiyesine gittiğini toplu bir şekilde görmek mümkün olacaktır. Gelgelelim muazzam borç yükünün apaçık ortaya konması -ki 8 yıllık iktisadî politikanın iflâsının en inkâr edilmez delilini teşkil edecektir- beklenmemelidir. Her şeyi toz pembesi göstermek itiyadından kurtulamıyan İktidar, böyle hazin bir itiraftan kaçınacaktır. Ama hakikatler ne kadar gizlenirse gizlensin, başlıca döviz kaynağı olan ihracat -yıldan yıla azalmaktadır- önümüzdeki yıllarda büyük ölçüde artmazsa, ağır borç yükünün karşılanması ve en zaruri ithalâtın yapılması mümkün olmıyacaktır. İhracatın büyük ölçüde arttırılması da sahici bir mucize teşkil edecektir.

Önümüzdeki yılların en hayatî iktisadî meselesi budur.

Dış Ticaret

Elmalar ve armutlar

İstikrar politikasıyla birlikte sahneye konulan yeni dış ticaret rejiminin hükümleri, son haftalarda biribirini takip eden sayısız kararlarla değiştirildi. Hattâ kota usûlünden vazgeçileceğine dair şayialar bile ortaya çıktı. Şayiaların aslı yoktur. Yalnız hâdiselerin seyrine tabi olarak, ithalât ve ihracata müteallik hükümlerin sık sık değiştirilmesi, işlerin pek iyi gitmediğinin delilidir. Meselâ ihracatta, ihracatçı birlikleri tarafından yapılan asgari fiyat tesbitinden vazgeçilmiştir. Bundan böyle ihracatçı, istediği fiyata mal satabilecektir. Fiyat kontrolundan vazgeçilmesinin sebebi, ihracatın durgun gitmesidir. Yabancı ithalâtçılar, ihracatçı birliklerinin tesbit ettiği fiyatlarla mallarımızı almaya pek istekli görünmemektedirler. Fiyatları kırmaktan başka çare yoktur. Yalnız ihracat fiyatları-

nın serbest bırakılması döviz kaçakçılığını ve ihraç mallarımızın reeksportasyonunu son derece kolaylaştırmaktadır. Yani yağmurdan kaçarken doluya tutulmak tehlikesi mevcuttur.

Diğer taraftan ithalât sisteminde müracaat müddetine, teminat miktarına tealluk eden ufak tefek değişikliklerin yanında, büyük bir yenilik yapılmıştır. Bu yenilik haklı olarak ilk üç aylık ithalât kotalarının dışında tutulan, anlaşmalı memleketlerden yapılacak ithalâtın kotalara dahil edilmesidir. Bu elma ile ile armudun cem edilmeye kalkışılması gibi bir yeniliktir ve kâğıt üzerinde yapılan toplama ameliyesinin imkânsızlığı hiç şüphe yok tatbikatta ortaya çıkacaktır. Zira anlaşmalı memleketlerden yapılan ithalât, serbest dövizle yapılan ithalâttan tamamiyle farklı bir mekanizmaya dayanmaktadır. Bu anlaşmaların yürümesi iki tarafın sattığı kadar mal almasına bağlıdır. Bu yüzden anlaşmalı memleketlerle yapılan ticaret aşağı bir seviyede kalmaktadır. Diğer taraftan bu şekilde ticaret, her iki tarafın kalitesi düşük, fiyatı yüksek mal mübadele etmeleri suretiyle yapılmaktadır. Şimdi anlaşmalı memleketlerden yapılacak ithalât, ithalât kotaları içine alınırsa, bu sistemle istenilen memleketten mal getirmek mümkün olduğuna göre, hiç bir ithalâtçı anlaşmalı memleketlerin fiyatı yüksek, kalitesi düşük mallarına iltifat etmiyecektir. Neticede de anlaşmalı memleketlerden yapılacak ithalâtın, kotalara dahil edilmesi kâğıt üzerinde kalacak, elma ile armutu cem etmek mümkün olmıyacaktır.

Bu basit aritmetik kaidesini ikinci üç aylık kotaları hatırlıyanlar da çok iyi bilmektedirler. Çok iyi bildikleri içindir ki, anlaşmalı memleketleri ilk üç aylık ithalât programının dışında tutmuşlardır. Yanlız ikinci sefer de bu yolda ısrar etselerdi, kotaların 150 milyon dolara eriştiğini söylemek mümkün olmayacaktı. Zira 150 milyon dolarlık ithalâtı karşılıyacak döviz halen elde mevcut değildir. Ama kotaların 150 milyon dolar olacağı evvelce ilân edilmiştir. İşte bu taahhüdü yerine getirmek için, anlaşmalı memleketlerden olan ithalât kotalara dahil edilmiş ve üç aylık ithalât programının 151 milyona eriştiğini söylemek mükün olmuştur.

Rasyonel çalışmayı temin eden Bakanlık

Aman, yerinde dursun!..

Sanayi

Rasyonel çalışma

Geçen haftanın sonunda Zafer gazetesinde ilgililerin çok hoşuna giden bir beyanat vardı. Beyanatın sahibi Koordinasyon Bakanı ve Sanayi Bakan Vekili Sebati Atamandı. Bakan, Türkiye Kömür İşletmeleri ve Kuzey Batı Elektrik İstihsal ve Tevzi müesseseleri istisna edilirse, Sanayi Bakanlığına bağlı teşekküllerin Merkez Bankasına müracaat etmeden kendi kendilerini idare edecek bir hale geldiğini müjdeliyordu. Demek ki bu teşekküllerin büyük bir kısmının iki yakası bir araya gelmişti. Hem de iki yakanın bir araya gelmesi personel sayısı azaltıl--adığı, satılan malların kalitasi ve ücretler yükseldiği halde vuku bulmuştu. Böyle bir şey, hakikaten mucizenin ta kendisiydi. Atamana göre, mucizenin sebebi, bu teşekküllerin rasyonel çalışmağıydı.

Merkez Bankası kapılarının kapanması üzerine, bu teşekküller israftan vazgeçmişler, çalışma metodlarını ıslah etmişler ve kendi yağlarıyla kavrulur bir hale gelmişlerdi. Demek ki rasyonel çalışma, bir iki ayda böyle mucizeler yaratan bir şeydi. Doğrusu yıllardan beri ne diye rasyonel çalışılmadığını, bu yüzden gittikçe artan miktarlarla Merkez Bankasına borçlanıldığını üzüntüyle sormamak imkânsızdı. Rasyonel çalışmayı hatırlamakta çok geç kalınmıştı. Ama geç te olsa bu yola girilmiş ve Atamanın tabiriyle, "müsbet neticeler" alınmıştı.

Sanayi Bakan vekilinin söylemeyi unuttuğu sadece pek ufak bir nokta vardı. O da son zamanlarda iktisadi devlet teşekkülleri mamul ve hizmetlerine yapılan büyük ölçüde zam idi. Ancak zamdan sonra, Türkiye Kömür İşletmeleri ve Kuzey. Batı Elektrik İstihsal ve Tevzi müessesesi hariç, diğer teşekküller iki yakalarını bir araya -o da bin güçlükle, getirebilmişlerdi.

Şimdi, Sebati Atamanın beyanatından sonra, büyük bir tehlike kendisini göstermiştir. Bu teşekküller, Bakanın sözlerine bakarak rasyonel çalışmanın zam yapmak olduğu kanaatına kapılırlar ve önümüzdeki günlerde birkaç rasyonel çalışma tecrübesine daha girişirlerse, halimiz ne olur?

DÜNYADA OLUP BİTENLER

A. B. D.

Öncünün feza yolculuğu

Geçen hafta Salı günü saat 6 yı 10 geçe feza yolculuğuna başlıyan Amerikan suni peyki Öncü IV.'ten son sinyal Cuma günü öğleden sonra 4 ü 24 geçe California'daki Goldstone rasat istasyonu tarafından alındı. Öncü IV., o anda gittikçe ufaladı dünyamızdan 600 bin kilometre ötede bulunuyor ve saatte 6300 kilometre hızla feza yolculuğuna devam ediyordu. Artık öncü IV. de güneşin namütenahi peyklerinden biri olacaktır. Bu minnacık peyk artık dünyadakiler için meçhuller alemine karışmıştır. Zira kutru bir kilometreden ufak peyklerin dünyadan gözlenmesine hiç değilse şimdilik imkân yoktur.

Meçhullere karışan Öncü IV., ilmi bakımdan son derece kiymetli bilgiler getirmiştir. Onun sayesinde diğer seyyarelere yapılacak yolculuklarda radyasyon tehlikesinin mevcut olmadığı öğrenilmiştir. Meselâ ay yolculuğu için, dünyadan uzaklaştıkça radyasyon tehlikesinin arttığı sanılıyordu. Öncü IV. bu düşüncenin yanlış olduğunu, radyasyonun dünyadan uzaklaştıkça pek fazla artmadığını ortaya koymuştur. Bu suretle şimdiden birçok gönüllünün hazırlandığı ay yolculuğunun önündeki manialardan biri daha kalkmaktadır.

Son bir yıl zarfında, bu sahada muazzam terakkiler kaydeden Amerikanın, ilk ay yolculuğunu muvaffakiyetle yapmak şerefini rakibine kaptırmıyacağı anlaşılmaktadır.

Öncü IV. ü fırlatan Thor

Aya doğru

Irak

Kazan kaynıyor

Geçen haftanın son günü, pazar akşamı Bağdat radyosunu dinleyenlerden çoğu, "Bu sefer iş ciddî" demekten kendini alamadı. Bağdat Radyosunda bizzat Başbakan Kasım konuşuyor ve "Albay Şevvafın memleket menfaatleri aleyhinde ecnebilerle birleştiğini ve Irakın ebedi cumhuriyetinin yetinin emniyetine kastettiğini" açıklıyordu.

Bu sözler Irakta bir ihtilâlin vuku bulduğu hususunda hiç bir şüphe bırakmıyordu. Daha evvel Şam mahreçli haberler. Iraktan gelen yolculara atfen Musulda Albay Şevvaf ibaresinde yeni bir rejim kurulduğunu bildirmişse de, bunu fazla ciddiye alan olmamıştı. Nasıl ciddiye alınsın ki... Zira bütün Arap memleketlerinde ve radyolarında "ihtilal suikast, komplo" gibi ciddi lâfların "akşamlar hayırlı olsun der gibi rahatlıkla kullanılması olağan bir iş haline gelmişti. Arap sepikerlerinin dramatik bir ifadeyle, çatlata çatlata söyledikleri ihtilâl lafları, sadece tebessüm uyandırıyordu. Ama bu sefer iş ciddiydi. Irakta sahici bir ihtilâl vuku bulmuştu.

Biraz sonra 40-41 metre üzerinde çalışmaya başlayan âsilerin elindeki Musul radyosunun yayınları da işlerin ciddiyetini gösteriyordu. Musul radyosu, Albay Şevvafın Arap olsun, Kürt olsun -Türklerden bahis yok- Irak vatandaşlarına hitap eden bir beyanatım okudu. Garnizon Kumandam Albay Şevvaf, büyük Tanrı adına, İkinci Tümen Komutanı General Nâzım Tabakçelinin de muvafakatiyle, memleketi despotların elinden ve kölelikten kurtarmak için harekete geçtiğini bildiriyordu. Daha sonra Bağdat ve Musul radyoları arasında çetin bir sinir harbi başladı. Radyolara göre Kasımın kuvvetleri Musula, Şevvafın kuvvetleri Bağdata yürüyordu. Bağdat, kellesine 10 bin dinar -250 bin lira- fiyat biçilen 'Şevvafın öldürüldüğünü bildiriyordu. Şevvaf "Ben ölmedim" diye Musul radyosundan cevap yetiştiriyordu. Bağdat radyosu gürül gürül muhtelif teşekküllerden gelen Kasıma bağlılık telgraflarını okuyor, Musul "Telgraflara inanmayın" diyordu. Bilinen tek şey. Musul radyosunun da itiraf ettiği üzere. Kasıma ait uçakların Musulu bombaladığıydı.

General Kasım

İşler sarpa sarınca..

Gazetelerin radyo dinleyicileri bütün gece ve hatta ertesi gün vakitlerini bu birbirine zıt haberleri S kaydetmekle geçirdiler.

Musulda neler cereyan ettiğini öğrenmek imkânsızdı. Irakla yakından ilgilenen meşhur Foreign Office bile aciz içindeydi. Musuldaki" bütün konsoloslukların kapanması dolayısıyla, oradan bir haber alamamıştı. Kerkük petrollerini işleten Irak Petrol Kumpanyasından da bir haber yoktu. Ancak Bağdattan A, P. ajansı muhabiri vasıtasıyla bir haber almak mümkün oldu. Bağdat sevinç İçindeydi. İhtilâlin bastırıldığı haberi süzerine, 14 Temmuzu takip eden günlerde olduğu gibi, kütleler sokaklara dökülmüşlerdi. Albay Şevvafın ölüm haberini Bağdat halkı Fırat köprüsü üzerinde dans ederek, şarkılar söyliyerek dinlemişlerdi.

Bunun dışında Bağdatta her şey normaldi. Hava seferleri yapılıyordu Dükkânlar açıktı. Ecnebilere karşı halkın davranışında bir düşmanlık yoktu. Bağdattaki havanın normal oluşu, Musul ihtilâlinin sanıldığından daha az ehemmiyetli olduğu intibaını veriyordu. Ancak salı günü Musul ihtilâlinin akıbeti hakkında, az çok bir fikir edinmek mümkün oldu. Hükümet kuvvetlerinin yavaş yavaş duruma hâkim oldukları anlaşılıyordu. Musul Radyosu susturulmuştu ve bir hükümet tebliği ihtilâlin bastırıldığını açıklıyordu.

İhtilâlin bastırıldığı haberi, Irakın aylardan beri gizli veya açık bir ihtilal havası içinde yaşadığını bilenler için fazla bir şey ifade etmiyordu. Kasımın Nasır taraftarlarıyla açıktan mücadeleye girmişi, genç Cumhuriyeti çoktan beri ikiye bölmüştü. Kasımın gittikçe komünist unsurlarla işbirliği yapması ve Rusyaya dayanmak zorunda kalması huzursuzluğu daha da artırıyordu. İhtilâli birlikte

yaptığı en yakın arkadaşı Nâsırcı Abdusselâm Arifin '-idama mahkûm edilmesi ve bir ay evvel Nâsırcı altı bakanın istifası bu huzursuzluğun deliliydi. Gerek ordu, gerek halk ikiye ayrılmıştı. İktisadî durumun perişanlığı ve idarenin beceriksizliği de buna eklenince, Irakta ihtilâl olmasına değil, olmamasına şaşmak lâzımdı. Albay Şevvafın denemesi muvaffakiyetle neticelenmese bile, onu diğer albayların takibedeceği şüphesizdir.

İhtilâlin akisleri

Albay Şevvafın hareketi en çok Birleşik Arap Cumhuriyetinde sevinçle karşılandı. Samda talebeler, Temmuzda Kasım için tertipledikleri sevinç nümayişlerini, bu sefer Şevvaf için tekrarladılar. Bu sevinç Kasım Nasır düellosunun tabii bir neticesidir. Şevvafın hareketini. Nâsır taraftarlarının mukabil hücumu şeklinde tefsir çimektedirler. Hatta Iraktaki ihtilâlin Nasırın desteğiyle yapıldığı söylenmektedir. Hiç değilse Bağdat hükümeti bu fikirdedir.

Irak ihtilâlini sevinçle karşılayan ikinci memleket İran oldu. Bunun sebebini Irak hükümetinin Bağdat a karşı takındığı tutumda aramak lâzımdır. Bağdat Paktı üyeleri ve Irak 'arasındaki ihtilâfın yanında, son İki taraflı anlaşmalar İran ve Irakın arasını iyice açmıştı Ankara anlaşmalarının gizli maddelerinden bahşeden bazı Irak gazeteleri, Şevvaf hareketinde İranın parmağı bulunduğunu telmih etmektedirler. Irak ihtilâli karşısında, Ankara, Washington ve Londradan hiçbir reaksiyon gelmedi. Kasımın Rusyaya yaklaşmasından endişeye, düşen Amerika şimdilik beklemeyi tercih etmektedir. Ankarada da bu sefer ayni ihtiyatlılık hâkimdir. Dışişleri Bakanı Zorlu, hâdise duyulur duyulmaz Amerikan Sefiri Fletcher Warren'i kabul etmiş, onunla bir saat Irak meselesini konuşmuştur. Ama herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

Bağdat Hükümetini açıkça destekliyen memleketler, Sadece komünist blokudur. Moskova Radyosu, Bağdat Radyosundan farksız bir dille konuşmakta, Bağdat Radyosunun okuduğu bir cins Vatan Cephesi telgraflarına benzeyen bağlılık telgraflarına dayanarak, Irak halkının Kasımın arkasında olduğunu söylemektedir.

Kasım Hükümetinin, eğer bu badireyi atlatırsa, yeryüzünde nekadar yalnız kaldığını görerek, hâdiselerden ders alacağını ümit etmek lâzım-

Doğu - Batı

Karga ile tilki

Krutçef'in Moskovada döktüğü tatlı dillere veya savurduğu tehditlere rağmen ağzındaki peyniri düşürmeyen MacMillan, bu haftanın ortasında, maceralı 'Rusya' turunun hikâyesini anlatmak üzere yeni bir dünya' seyahatine başlamış bulunuyor. İngiltere başbakanı önce Farisi ve Bonn'u ziyaret edecek, Moskovada konuşulanları General de Gaulle'e ve Adenauer'e anlattıktan sonra 'Washington'un yolunu tutacaktır. 19 Marttan 22 Marta kadar süreceği tahmin olunan MacMillan - Eisenhower görüşmeleri Doğu ile Batı arasında Berlin meselesi dolayısıyla ortaya çıkan buhranın seyri bakımından büyük ehemmiyet taşımaktadır.

Önce tam bir fiyasko ile neticelendiği zannedilen ve Napoleon'un Moskova seferine benzetilen son seyahat, aslında İngiliz diplomasisinin "nazik zaferler" hanesine kaydedilebilecek değerdedir. Almanya meselesinde İngiltere ile Amerika arasında bazı görüş ayrılıklarının bulunduğunu bilen Krutçef, MacMillan'la görüşmeleri sayesinde bu ayrılıkları daha da belirli hâle sokabileceğini sanmış, ilk günler misafirine karşı pek mültefit davranmıştı. Sonra. İngiliz başbakanının yüzündeki Sfenks ifadesinden bıkan Sovyet lideri tecditler faslına başlamıştı. MacMillan nazik üslubuyla bu sahada da fazla ileri gidildiğini hatırlatınca, tekrar uzlaşma yoluna girilmiş,. Moskovadaki son iki güniçinde, Krutçef "barışseverlik" göstermek maksadıylp yine tatlı diller dökmüştü. İngiliz başbakanına göre, bütün bu görüşmeler sonunda müsbet bir anlaşma safhasına erişilmemiş olmakla beraber, hiç olmazsa bir tek nokta üzerinde her iki tarafında fikir birliği ettiği iyice anlaşılmıştır. Doğu ile Batı arasındaki anlaşmazlıkların silâha davranmadan da halledilebileceği ve diplomatik konuşmalar yoluyla herşeyin yoluna konabileceği hususunda varılan fikir birliği ilerideki gelişmeier bakımından ümit vericidir. İşte, uzun seyahatin İngilizler bakımından zafer şeklinde görülen tarafı da budur. Berlin meselesinin hâili için Ruslar tarafından tesbit edilen mühlet, yani 27 Mayıs 1959 günü, Amerikalıların iddia ettikleri gibi Üçüncü Dünya Harbinin başlangıcı olmıyacaktır. Sabırlı İngiliz diplomasisi başkalarının felâket gördükleri yerlerde ümit ışıkları sezmektedir.

Moskova seyahati ile yeni dünya turu arasındaki birkaç gününü de Kuzey İrlandanın başkenti Belfast'ta iç politika meseleleriyle meşgul olarak 'geçiren MacMillan şimdi hem ittifaklarına sadık kalmış, hem de anlaşma kapıları açmış bir adam sıfatıyla müttefiklerine izahat vermeyi faydalı bulmuştur.

MacMillan ve Krutçef
İngiliz usulü bir zafer

Yeni dostlar

Geçen hafta sonunda muhteşem Marly şatosunda rahat bir gece geçiren Alman şansölyesi Konrad Adenauer, sabah erkenden Bonn trenine bindiği zaman hayatından pek memnundu. Berlin meselesi hakkındaki Alman - Fransız görüşmeleri -akla hayale gelmiyecek bir süratle- neticelenmiş, MacMillan'ın ziyareti sırasında takınılacak oton müşterek tavır kolaylıkla tesbit edilivermişti. Adenauer'ın ilk Önce Fransız başbakanı Michel Debre ile yaptığı hazırlık konuşmaları iyimser bir havayla bitirilmiş, bunun ü--erine Cumhurbaşkanı General de Gaulle, Alman Şansölyesini Paris civarındaki ikâmetgâhına davet etmişti. Paristeki Matignon konağının resmî havasından uzak cereyan eden bu şato görüşmeleri, ihtiyar siyaset-

çi ile uzun boylu adam arasındaki dostluğun tazelenmesine vesile olmuştur.

Son zamanlarda muhtelif dünya meselelerinde Fransanın Almanyaya yaklaşması Avrupa diplomasisinin en dikkate şayan gelişmelerinden biri olarak takip edilmektedir. Müşterek Pazar meselelerinde İngiltereye karşı Almanyanın desteğini kazanan Fransa, Berlin meselesinde de Adenauer'in tezini tutmaktadır. Doğu ve Batı Almanyanın birleştirilmesi ve Berlinin istikbali mevzularında müşterek Fransız . Alman görüşü, hattâ Dulles'ın tutumunu bile gende bırakacak kadar serttir. Her iki memleket de Sovyetlere hiçbir taviz verilmemesi hususunda müttefiktirler ve MacMillan'a karşı aynı tezi müdafaa etmek üzere anlaşmaya varmışlardır.

Kibar şakası

İnglliz başbakanım uçağa koyduktan sonra hemen Doğu Almanyaya koşan Krutçef, bu haftanın bağında, hâlâ Leipzig'te fuar gezmekle meşguldü. İngiltere ile Sovyetler Birliği arasındaki dostluğu kuvvetlendirmek bakımından Moskovada yaptıklarım kâfi bulmayan başbakan, milletlerarası ticaret fuarında bilhassa İngiliz pavyonuna fazla iltifat etmiştir. Pavyonda saatlerce kalan Krutçef, her sergi köşesi önünde uzun uzun duruyor, memurlara iltifatlar savurup "ince" espriler yapıyordu. Bir ara meşhur İmperial Chemical Industries şirketinin teşhir ettiği mallar arasında mavi plâstikten yapılmış bir banyo küveti görünce dayanamadı, "işte terakki dediğin böyle olur" dedi. Sonra gözü o köşede hizmet eden mavi gözlü, sarı saçlı iki güzel kıza takıldı. Kendisini gezdiren Londralı tüccarlardan birine "bu kızlar İngiliz mi. Alman mı?" diye sordu. İyi İngilizce konuşan İngiliz tacir kızların Alman olduğunu söyleyince. Sovyet başbakanının ağzı kulaklarına vardı, "millî gururunuzu kırmak istemem ama, ben zaten bunların İngiliz olabileceğine ihtimal vermemiştim, İngilizlerin içinden böyle güzel kız çıkmaz" dedi. İngiliz, bu kibar şakası karşısında ne diyeceğini şaşırdı. Krutçef o gün çok neşeliydi, nükte savurmadan edemiyordu. Dolaşırken bir iki eşya daha hoşuna gitti "aferin, aferin, hep böyle şeyler yapın, roket yapmak sizin nenize gerek" diye söylendi.

Sovyet başbakanının bu neşe gösterileri tamamen sebepsiz değildi. Almanya meselesinde Sovyetler Birliği yepyeni tekliflerle ortaya çıkmıştı: şimdi Krutçef'in niyeti fazla tahdit savurmadan ve kimseyi zorlamadan tek başına bu teklifleri tatbik edebilmekten ibaretti. Moskova. ham Batı Almanyayla, hem de Doğu Almanyayla ayrı ayrı barış anlaşmaları imzalamasını, ondan sonra da bu iki devletin bir konfederasyon -hâlinde, bırakılmalarını istemekteydi. Batılılar böyle bir teklife yanaşmadıkları. takdirde Sovyet hükümeti, tek başına -daha doğrusu Polonya, Çekoslovakya ve Balkanlı müttefikleriyle birlikte, harekete geçecek, Doğu Almanya Demokratik Cumhuriyetiyle ayrı bir barış anlaşması imzalayacaktı. Bu arada, tabii, Batılılar da biraz anlayış gösterir ve bazı meseleleri konuşmağa yanaşırlarsa, Berlin mevzuunda tesbit edilen 27 Mayıs tarihinin biraz daha geriye bırakılması mümkündü.

Fuar ziyaretinden bir gün önce, madenî çerçeveli gözlüğünü takarak siyah paltosuyla 200 bin kişilik bir Leipzig'li kalabalığın karşısına çıkan Krutçef, daha önceki nutuklarında olduğu gibi fazla atıp tutmamıştı. Kremlin, şimdi, etrafı fazla telâşa vermeden Doğu Almanya ile barış anlaşması imzalamak, ondan sonra da Berlin meselesini bir hukukî olup bitti havası içinde hâlledivermek kararındaydı.

"Hazır ol cenge..."

Sovyet politikasındaki zikzaklar, henüz Amerikanın kuşkularını gidermiş değildi. İngiliz başbakanının getireceği haberler ve Krutçef'in sözlerindeki yumuşak ifadeler ne olursa olsun, Beyaz Saray, bütün meseleyi Berlindeki dayanma azmine bağlıyordu. Bu azim sarsıldığı anda veya sarsılacağına dair Sovyetlerde kanaat uyanır uyanmaz, Avrupadaki Batı cephesi de çökmüş sayılabilirdi. Onun içindir ki, Eisenhower, her ne pahasına olursa olsun, Amerikanın Berlinden ayrılmayacağını açıkça dünyaya ilân etmek hususunda Dek ısrarlı davranıyordu. Hattâ, Senatodaki ve Temsilciler Meclisindeki muhalif muvafık ne kadar sözü geçen lider varsa hepsini Beyaz Saraya çağırmış. Almanya meselesindeki tutumunu onlara da kabul ettirmişti.

27 Mayıs gelip de Sovyetler Berlini abluka etmeğe başladıkları takdirde nasıl hareket edileceği de şimdiden gayet teferruatlı plânlara bağlanmıştır. Bu defa. 1948 - 1949'da olduğu gibi bir şaşkınlık devresi de geçirilmiyecek, evvelden hazırlanan plânların derhal tatbikine geçilecektir. Amerikanın bu defaki taktiği de yine hava nakliyatına dayanmaktadır. Karadan bir yarma yapmak ve tanklarla, zırhlı arabalarla Doğu Almanya arazisinden koridor açmak teklifi pek itibar görmemiş, Amerikayı harp tahrikçisi durumuna sokacağı mülahazasıyla reddedilmiştir. Şimdiki hâlde, 25 er tonluk C — 124 uçaklarıyla günde 700 uçuş yapıldığı takdirde, Berlin şehrinin ve oradaki müttefik kuvvetlerin ikmalini başarmak mümkün olabilecektir.

Doğu Almanya avcı uçaklarının veya Sovyetlerin müdahalesi hâlinde, bunun Üçüncü Dünya Harbine yol açacağından Amorikada kimsenin şüphesi yoktur. Bunun içindir ki, Stratejik Hava Kumandanlığının atom bombası yüklü uçakları, "hazır ol" alarmının verilmesinden onbeş dakika sonra havalanabilecek şekilde beklemektedirler.

Balkan Paktı

Titonun cevabı

Yugoslav Cumhurbaşkanı ile karısını Belgrada götüren tren geçen hafta sonunda Mekedonya hududunu geçip gözden kaybolurken, Balkan Paktını canlandırmak hususundaki son ümitler de suya düşüyordu. Titonun Rodosta başlayıp Yugoslav hudundunda son bulan Yunanistan seyahati, ilk önce tatlı hayallere yol açmış, Karamanlis'in gayretleri sonunda Türkiye ile bu bağımsız komünist memleket arasındaki bir yakınlaşma sağlanabileceği zannedilmişti.

Rodos görüşmelerinin pek muvaffakiyetli olmadığı hafta ortasında yayınlanan resmî tebliğle anlaşılmıştır. Karamanlis ve Tito, "her iki memleket arasındaki münasebetlerin daha da sıklaştırılması ve barış için işbirliği yapılması" lüzumundan bahsediyorlar, iktisadî meselelerin daha anlayışlı bir şekilde halledileceğini bildiriyorlardı. Aynı zamanda. Tifonun Orta Doğu ve Arap dünyası hakkındaki görüşleri ile Yunanistanın tutumu arasında bir benzerlik olduğu da müşahede edilmiştir. Bütün bu beylik cümlelerin arkasından. Balkan Paktının askerî veçheleri hakkında hiçbir cümle gelmiyordu. Tito, Kıbrıs meselesinin hallinden sonra da Türkiye ve Yunanistanla birleşip eski paktı canlandırmak niyetinde değildi.

Aylardan beri seyahatte bulunan ve Asyada, Afrikada gezmedik yer bırakmıyan Yugoslavya devlet başkanı Rodostan sonra hemen memlekete dönmek niyetinde değildi. Emrindeki Galep gemisi bu defa Selanik limanına yollandı. Tito ve çeteciliği sırasında tanışıp evlendiği karısı. Selânikte Yunan Başbakan yardımcısı Panayotis Kanellopulos ile Kussey Yunanistan Valisi Augustus Theloyitis tarafından karşılandı. Burada da bir iki dostluk nutku daha söylendi; ondan sonra Titolar hususî trenlerine binip Yugoslavya yolunu tuttular. Ziyaretin bütün fiyaskosuna rağmen Yugoslavya ile dostluğa büyük ehemmiyet veren Yunan hükümeti. Theloyidis'i mihmandar olarak hududa kadar yollamayı da ihmal etmedi.

AKİS'in Yazı Müsabakası

"Milletlerin İktisadî Kalkınması Niçin Hürriyet içinde Olmalıdır"

-XVI-

Oktay ARAYICI

Genel olarak fert başına düşen milli gelirin artması seklinde tarif edilebilen iktisadî kalkınma İkinci Büyük Harpten bu yana dünya siyaset literatüründe pek sık kullanılan bir tâbir olmuştur. Daha yüksek bir hayat seviyesine ulaşmayı ifade eden iktisadî kalkınma, politikacıların ağzında mahiyet değiştirerek liman, baraj ve fabrika sayısı olarak anlaşılmağa başlanmıştır Halbuki tâbir, millî gelir artışını ve bunun içtimaî refah ve dayanışmayı sağlayacak şekilde dağılmasını temin edecek iktisadi ve malî politikayı mündemiçtir.

Evvelâ iktisadî kalkınmayı doğuran sebebler üzerinde duralım. Refah seviyesi yüksek, ileri milletlerin dahi iktisadî hamleler yapmağa gayret ettikleri günümüzde, iktisaden geri kalmış memleketleri kalkınmaya zorlayan şebekleri iki şıkta izah edebiliriz. Birincisi yurt içinde servet ve geliri arttırmaya, içtimaî sınıf tezatlarını yumuşatarak iktisadî adaleti gerçekleştirmeye, sosyal refah ve dahilî sulh ve sükûnu temine matuftur. Diğer bir ifade ile vatandaşı iktisadî huzur ve hürriyete kavuşturmaktır. İkincisi beynelmilel politika sahasında millet olarak iktisaden bağımsız ve kuvvetli olmak gayesini güder. Bu iki sebep gösteriyor ki gerek fert ve gerekse devlet olarak iktisadî kalkınmanın asıl gayesi, siyasî hürriyetleri esasen sıkı bir şekilde bağlı olduğu iktisadî serbesti ile takviye etmek, insanlık haysiyet ve haklarına sahip kudretli bir millet olabilmektir.

Mahiyet ve önemini bu şekilde belirttiğimiz iktisadı kalkınma hangi şartlar içinde gerçektebilir ?

İktisadî kalkınma herşeyden evvel ilme, ihtisas ve tecrübelere müstenit ve ammenin münakaşa ve mürakabesine açık olmak gerekir. Bu da ancak hükümetçe takip edilen kalkınma politikasının memleket imkân ve kaynakları göz önünde bulundurularak mütehassıs heyetlerce hazırlanan plân ve programlarının efkârı umumiyece benimsenmesi, millî iradenin denetleme ve tasvibinden geçmesi ile mümkün olur. İktisadî kalkınmanın plânlamasını yapacak, icraatı gerçekleştirecek mütehassıs iktisatçı, teknisyen ve işçilerin tarafsız ve randımanlı çalışabilmeleri ancak hürriyetçi rejimle kabildir. İlmî ihtisas ve tecrübeye sahip hür lerinde barınamıyacakları ve dolayısiyle adam kıtlığı tehlikesinin belireceği şüphesizdir. Bu itibarla totaliter rejimlerde iktidarda bulunanların ilmî mülâhazalardan mahrum, hiç te iktisadî olmayan ve hattâ tamamiyle siyasî sebeblerle memleketin şurasına burasına serpiştirdikleri bir iki inşaat ve imar hareketi, hesapsızca harcanmış bir hazine, masum kütlenin istismarını intaç eder. Murakabesiz rejimlerde görülen bu hal ise kalkınmayı gayesinden tamamiyle uzaklaştırarak tehlikeli iktisadî ve içtimaî buhranlara sebep olur.

İktidarın suiistimale meyyal oluşu insanlık tarihi kadar eski bir bedahattir. Âmme murakabesini sağlıyacak bağımsız adliye, siyasi partiler, hür basın, muhtar üniversite ve müstakil sendika gibi demokratik müesseselerin olmadığı veya, vazifelerini bihakkın başaramadığı memleketlerde, iktidarlar daima suiistimal edilmiş, milletler mevki vs iktidar hırsı uğruna büyük kayıp ve yoksulluklara duçar olmuşlardır. Hürriyet prensiplerinin rafa kaldırıldığı anda iktidar büyüklerinin etrafını kademe kademe çevreleyecek olan dalkavuk ve partizan zümre, oportünist bir zihniyetle kalkınmanın methiyesini yaparak şahsi iktidar ve nüfuzlarını kuvvetlendirmek için her türlü kötülüğü irtikan edeceklerdir. Böylece iktisadî kalkınma hareketine iyi niyetle girişilmiş olsa dahi, netice antidemokratik kanunların himayesine sığınarak şahsi menfaat ve partizanlık hisleri içinde hareket eden iktidar taraftarlarının gayretkeşliği ile bir iç bunalıma, endişe ve güvensizliğe varacaktır.

İktisadî kalkınma milletçe topyekûn başarılabilecek büyük bir dâva olmak itibariyle vatandaşı dâvanın samimiliğine inandırmak mecburiyeti vardır. İnsanoğlu etraflıca aydınlatıldığı takdirde daima hakikî menfaatlerini görebilecek yaradılıştadır. Normal yollardan istiyerek kabul edeceği şeyleri, vatandaşa hürriyetlerini gaspedip zorla vermeğe kalkışmak, onu karşı harekete teşvik ve mecbur etmesi bakımından basiret ve sağduyudan uzak bir politikadır. Zaten ihtilâller milletin arzu ve iradesine bir parti, bir hükümet veyahut bir şahsın karşı durmasından başka nedir? Milletler için en büyük saadet hürriyet içinde yaşamaktır. Hiçbir millet düşünülemez ki müreffeh olmayı istemesin; fakat bunu hürriyetsiz yaşama pahasına kabul edebilecek bir millet tasavvur etmek imkânsızdır.

Keyfî iktidarların amme efkârını hiçe sayıp demokratik müesseseleri ayaklar altına alarak ve hiç bir iktisadî prensibe bağlı olmaksızın yürütmeye çalışacağı kalkınmanın sonunda senelerce icraatta faydalanılan kaynaklardan habersiz bırakılan millet gözünü açtığı anda. memleket ufuklarına kapkara bir iflâs ve sefaletin çöktüğünü görecektir. ?

Zaman zaman ortaya çıkan demagogların fırsatlardan istifade edip türlü vesilelerle halkı iğfal ederek iktidarları ele geçirdikleri görülmüş, hattâ bunlar arasında iktisadı başarılar sağlıyanlar dahi olmuştur. Fakat neticede bu başarıların verdiği sarhoşluk yüzünden ve kendilerini frenliyecek hiçbir müessesenin bulunmayışı dolayısiyle milletlerini tehlikeli maceralara sürüklemekten kurtulamamışlardır. Tarih, itidal sahibi diktatörlerin iktidardan ayrılması ile doğan anarşi ve isyanların da misallerini vermiştir. Demek oluyor ki muvazeneli dikta rejimlerinde dahi çok pahalıya mal olmuş olan başarılar geçici olmakta, millet kalbinde hürriyet aşkının parladığı anda yokluğa gömülmektedirler.

Bütün bu hususlar açık olarak gösteriyor ki iktisadî kalkınmanın gerçekleştirilmesi fert ana hak ve hürriyetlerine riayet eden demokratik rejimle kaimdir. İktisadî kalkınmanın tahakkuku için muhtaç olduğu siyasi ve sosyal huzur ve emniyet şartları sağlanmak gerekir. Vatan sathında siyasi ve içtimai sulh ve sükûnu yaratmadan iktisadî gelişmeyi temin imkânsızdır. Esasen iktisadî kalkınmanın sebep ve gayesi bunu âmirdir.

Netice olarak diyebiliriz ki iktisadî kalkınma, millî realite ve imkânları iyi hesaplıyabilen dürüst, meşru iktidarlarca suiistimallere, partizan zihniyete, iç kavgalara set çeken hürriyetçi müessese ve prensipler dahilinde başarılabilecek bir dâvadır.

T I B

(Savcılık eliyle aldığımız tekziptir)

Yalana

Polis alet olamaz.

Geçen haftanın ortalarında Perşembe günü, Zonguldak'a 15 kilometre mesafedeki Gaca mevkiinde gözler» Ankara'ya çevrili iki Polis Memurunun beklediği haberi muhayyile mahsulüdür.

Binaenaleyh Trafik Polislerinin hususi bir maksatla oraya yerleştirildikleri ve Ankara istikametinden gelen bir otomobilin -plakası okunacak kadar, yaklaştığını görünce, kurulmuş gibi harekete geçmeleri ve arabayı durdurup şoför ve içindekilerle konuşmaları hakkındaki yazılar, muhayyilesi geniş ve hakikatla alâkası olmayan bir muhabirin hayal hanesinin icadından başka bir şey değildir.

Polislerin Mehmet Alpdündar isimli şahsı şehrin içindeki Maden İşçileri Sendikası merkezine götürdükleri, Çalışma Bakanlığının yazısının Polis vasıtasıyle tebliğ edildiği yalandır. Polislerin adı geçen şahsın, imzasını aldıkları da yalandır.

Kalem denemesinin başka konulara hasredilmesi ve teşkilatımızın mevzu dışında bırakılması uygun olur.

Bu yalan yazının mevzuunu teşkil eden Mehmet Alpdündar'm da hakikati namuslu ve şerefli bir insan olarak efkârıumumiyeye duyuracağını ümit ederiz.

Saygılarımla. 6/3/1959

Zonguldak
Emniyet Müdürü
Durmuş Yalçın

V. Koç'un mümessili ile Rektör Z. Erençin mukavele imzalıyorlar

Mevzu: 1 milyon 200 bin liralık bir bağış

Göz Bankası

Bir temel

Mamak yolu. üzerindeki Kızılay Kan Bankasının yanına dikkat, ediniz: Burada sekiz aydan beri askerî vasıtalar, dozerler, greyderler, skreperler kayaları kazımakta toprağın altını üstüne getirmektedir. Millî Savunma Bakanlığı ila Ankara Vilâyeti ve Belediyesi bu sahada işbirliği yapmış durumdadır. Bir kaç beyaz, gömlekli ilim adamı bir mühendis dikkatiyle kamyonların dolmasını, boşalmasını, kayalara dinamit konmasını takip etmektedirler. Aradıkları ne bir petrol kaynağı, ne krom madeni, ne altın, ne hazinedir. Onlar, burada kurulacak bir ümit ocağının temelini hazırlamakla meşguldürler. Verdikleri emek, onları, çok az faniye nasip olan bir mertebeye ulaştıracaktır. Zira Türkiye Göz Bankasının. toprağım düzeltmekle meşguldüler.

Ankara Üniversitesinin altına rastlayan bu saha artık bir Bankalar sitesi olmak yolundadır. Buradaki Ankara Kan Bankası verimli çalışmalarına devam etmekte ve şimdiden binlerce insanın hayatını kurtarmış bulunmaktadır. İşte onun yanında kardeş hayır müessesesi Göz Bankasının da temeli hazırlanıyor. Bu bankalar para alıp faiz vermiyor, ticarî kredi açmıyor, iskonto yapmıyor, ikramiye dağıtmıyor, apartman katı, aylık gelir sağlamıyor. Kan Bankası bedava kan dağıtıyor. Bir kaç dakika önce bir kaza geçirmiş, kanlara bulanmış, çamurlar içinde kıvranan, baygın, şoke veya ölüme mahkûm bir insana hayat bağışlayacak olan bir maddeyi kardeşlerinin damarlarından alarak yetiştiriyor, ulaştırıyor. Henüz temelleri atılmakta olan Göz Bankasına gelince...

Bir hayırlı dernek

1957 yılında Ankarada Türkiye Göz Bankası Derneği adında bir teşkilât kurulmuştur. Bu teşkilâtın faal komitesi Ankara Üniversitesi Göz kliniğinde çalışmaktadır. Dünyada takriben on dört milyon kör vardır. Bunlardan 100 bini yurdumuzda yaşamaktadır. Türkiye *Göz* Bankası derneği bu yüz bin körden bir kısmını kurtarmak, onların karanlık dünyasına biraz ışık serpebilmek için şu ödevleri yüklenmiştir:

1 — Yurdumuzda keratoplasti ameliyatı yapmak ve bu ameliyattan faydalanacak hastaları ayırdetmek,

2 — Bilhassa güney vilâyetlerinde olan bu gibi hastaların bu ameliyatlardan faydalanmaları imkânlarım araştırmak, ameliyatın muhtelif kliniklerde yapılmasını temine çalışmak, ve bu, ameliyatların büyük, ölçüde tatbikini sağlamak üzere gerekli materyeli temin etmek,

3 — Bütün bunları başarabilmek için. Devlet yardımı yanında yarı resmî ve hususi idarelerle, vatandaşlardan iane, teberru, yardim kabui etmek ve bu yardımlarla bir Göz Bankası tesis etmek.

Keratoplasti nedir?

Körlükler çeşitli sebeplerle ortaya çıkmaktadır. Fakat büyük bir kısmı göz bebeğinin ön tarafını kaplayan kornea dediğimiz şeffaf zari bulandıran lekelerden ileri geliyor. Son 15 - 20 yıldan beri yapılan araştırmalar bu lekelerin kaldırılarak yerlerine ölülerden alınan gözlerin ön kısımlarındaki şeffaf zarları aşılamanın mümkün olduğunu göstermiştir. Bu ameliyata Keratoplasti denilmektedir. Hayvanlardan alınan şeffaf korneanın insan gözlerine aktarılması iyi netice vermemektedir. Yine opak kornea yerine cara ve plâstikten bir parça konulması deneyleri de muvaffak olamamıştır. Şu halde keratoplastide kadavralardan alınan gözleri kullanmak, bunları kanun yollariyle elde etmek, muhafaza etmek, bunun için de Göt Bankası adı altında özel teşkilât kurmak gerekmektedir.

Yurdumuzda ilk keratoplasti; İstanbul Üniversitesi göz kliniğinde Prof. Dr. İgersheimer tarafından yapılmıştır. Şimdi bu ameliye bir çok kliniklerde tatbik edilmektedir. Ankara Üniversitesi göz kliniğinde sayın Prof.. Süreyya Gördüren ekibi 141 vakada keratoplasti yapmıştır. Ameliyatın tekniği çeşitlidir, karışıktır, Greffonu yerinde tutmak usûlleri de başka başkadır. Konulan sütürler. greffonu» büyüklüğü, greffonu almak, için kullanılan trepan-

lar birbirinden laiklidir. Bütün bunlar bu işlerde yetkili kimseleri ve mütehassısları ilgilendirdiğinden burada mevzuun genişletilmesinden vaz geçilmiştir.

Teknik

Gözün; jeneralize bir intan hastalığı olmayan kimseden alınması lâzımdır. Gözün ön bölümlerini ilgilendirmeyen bir tümör varsa, bu gözün korneası da kullanılabilir. Henüz doğmuş bir çocuğun gözü bile maksada uygundur. Ancak annesinin firengili olmadığı kan muayenesiyle tetkik edilmiş olmalıdır. Eğer göz; hastahanede yatan ve burada hayata veda eden bir hastadan alınacak - sa bu iş ameliyathanede bütün temizlik şartlarına uygun bir şekilde, sanki canlı bir kimsede ameliyat yapılıyormuş gibi çıkarılmalıdır. Sonra bu iş için hazırlanmış steril şişelere konulmalıdır. Şişelerin dibine serom fiziyolojikle ıslatılmış steril bir gazlı bez parçası yerleştirilmeli ve göz, kornea tabakası yukarıya gelmek üzere bu gaz bezi üzerine oturtulmalıdır. Gözün hepsi tuzlu suya batırılmamalıdır. Sonra şişe etiketlenir. Bu etikete; gözün alındığı hastahanenin adı, adresi, gözünü bağışlayanın adı, soyadı, gözün alındığı tarih, göz bir hastadan alınmış ise enükleasiyonun sebebi, tümörden ötürü çıkarılmışsa, tümörün, göz tabakalarındaki yeri, eğer göz tabii bir ölümden sonra çıkarılmışsa ölüm tarihi, zamanı ve gene ölüm sebebi yazılmış bulunmalıdır. Gözü alınmış kimse daha önce bir göz hastalığı geçirmişse veya gözün alındığı sırada böyle bir göz hastalığı mevcutsa bunlar da etikette kayıtlı bulunmalıdır. Hattâ Wassermann ve başka serolojik testleri ile laboratuar bulgularını yazmakta da fayda vardır. Göz bu şişenin içinde üzeri etiketli olarak, buz dolabında. Banka isteyinceye kadar muhafaza edilecektir. Enükleasiyon yapılırken gözün içine sabun, iod solüsyonu, alkol ve benzerleri kaçırılmamalıdır. Konjöktivalar, steril fiziyolojik serumla veya borik asit solüsyonile dikkatle yıkanmalıdır. Aletler tamamen steril olmalıdır.

Gözün ölüden kabil olduğu 'tadar erken alınması şarttır. İlk iki saat içinde çıkarılması tercih edilmeğe değer. 48 saat içinde alınan gözlerin korneası da transplantasyon için uygundur.

Bir bağış

Tanınmış iş adamlarımızdan Vehbi Koçun Göz Bankası ve buna bağlı kliniğin kurulması için ilk keşif bedeli olan 1 milyon 200 bin lirayı bağışladığını haber almış bulunuyoruz. Her adımını hesaplı ve ölçülü atan, her kurduğu müesseseyi saat gibi işleten bu büyük iş adamının Göz Bankasına yaptığı bu yardımın şükranla karşılanacağı muhakkaktır. Bütün servetler bir gün Kelin geçer. Fani varlığımız bir merhaleye ulaşır, gölgeleşir. silinir, göçer ve asıl sahibine intikal eder. Ancak yaptığımız hayırlar, iyilikler ebedileşir, nesillere ulaşır. Hayırsever Vehbi Koçun adı Milletin hafızasından silinmiyecektir. Sobaları, sıhhî malzemeleri, ithalâtı, ihracatı ile kurduğu müesseseler ölümünden sonra dağılsa bile Vehbi Koç, bıraktığı eserlerde, yaptığı yardımlarda, talebe yurtları ve Göz Bankasında sonsuzluğa ulaşacaktır. Binlerce körün daha şimdiden şükranlarını kazanmış olan bu büyük faninin yurdumuzdaki diğer milyonerler tarafından da takip edilmesi ne kadar iyi olur.

Hepimiz, tatlı rüyalarla geçen bir gecenin sabahında gün ışığına gözlerimizi açtığımız, bahçelerimizde gelişen goncaları, meyvalaşmağa başlıyan tomurcukları, yapraklardaki çiğ tanelerini gördüğümüz zaman; yurdumuzda, toprağın altındaki köstebekler gibi görmeden yaşayan insanları düşünmeliyiz. Bu sırada aklımızdan birbirlerinin ellerinden tutarak yürüyenler, eşyayı parmaklarile tanıyan, yollarını bir değneğin ucuyla bulan, kendi sezişlerine ve duyuşlarına gömülmüş, kendi içlerine katlanmış ve bükülmüş insanlar geçmelidir. Onlar göğün mavisini, suyun lâciverdini, yaprakların yeşilini, karanfili, gülü, lâleyi sünbülü, menekşeyi, göz göz tomurcukları, tel tel güneşi, boy boy dağları, renk renk kuşları, balıkları. böcekleri göremiyorlar. Şair iki gözü bile yeter saymıyor, "keşke bir çok gözü olaydı da insan tabiattaki güzellikleri bunlarla doya doya seyredebilseydi" diyor. Halbuki Göz Bankasının kurulması için yardımlarınızı bekliyenler bütün bu güzellikleri bir tek gözle görmekten mahrumdur. Bu mevzuda hepimizi bekleyen ulvî bir vazife vardır. Kesesinden yardım yapabilenler yapar. Olmazsa gözlerimizden birini vasiyetle Göz Bankasına hibe edebiliriz. Dr. E. E.

K A D I N

Ankara

Bir moda sürprizi

Geçen haftanın ortasında Perşembe günü, Otel Bankanın pavyonu açıldığından bu yana en kalabalık gününü yaşadı. Ankara sosyetesinin bütün kalburüstü hanımları -tabii en şık kıyafetleri içinde- o gün öğleden sonra Bankanın pavyonunda buluşmak için sözleşmiş gibiydiler. Alâkanın sebebi, Bursalı bir kadın terzisinin -Şahap Aybar- tamamen kendi kreasyonlarından müteşekkil ekspozisyonu için bu salonu geçmiş olmasıydı. Ankaralı hanımlar Şahap Ayban tanımıyorlardı; ama şöhreti kulaktan kulağa yayılmış ve mesleğindeki mahareti duyulmuştu. Şahap Aybar 35 yıldan beri sadece manto, pardösü ve tayyör üzerinde çalışıyor, motianın hatlarını sadakatle takip etmesine rağmen, modellerinde Parisli üstadları kopya etmiyordu Bütün modelleri ince zevkinin ve maharetinin mahsulüydü. Bu noktanın bilinmesi ve Şahap Ayların 33 parçadan müteşekkil bir manto koleksiyonunu teşhir edeceğini ilân etmesi Ankaralı hanımları Otel Barikanın pavyonuna çekmişti. Ankaralı iki modacı da -terzi Sabahat Polatay ile şapkacı Faize. Bursalı meslekdaşlarının yardımına koşunca, defilenin cazibesi daha da arttı. Faize hem modelleri davetlilere takdim etme işini yüklenmiş, hem de Şahabın mantolarını teşhir eden mankenlere, aksesuar olarak kullanmaları için kendi atölyesinde yapılan şık şapkaları vermişti. Sabahat Polatay ise

Pembe yün manto

Şeftali!.

Şahap Aybar

Usta bir makas

Bursalı meslekdaşının defilesine manken olarak katılmış, onun gece pardösülerinin içine kendi atölyesinde hazırlanan gece elbiselerini giyerek onları değerlendirmişti. Defilenin Sabahat Polataydan başka daha beş zarif mankeni vardı ki, bunlar gerek güzellik ve zerafetleriyle gerek teşhir sanatındaki ustalıklarıyla defilenin muvaffakiyetinde büyük amil oldular. Bilhassa Devlet Tiyatrosunun genç aktrislerinden Özand, bütün davetlilerin kalbini kazandı, herkesi teşhir etti.

Mantolar

Şahap Aybarın tamamile Bursa kumaşlarından hazırladığı eserleri büyük takdir topladı. Modellerin son hatlara uygun kupları yanında, emek ve güz nurunu gösteren ince işçilikleri bilhassa dikkati çekti. Hele modellere verilen isimler, Şahap Aybarın sanatkâr ve hassas mizacının sanki bir örneğiydi. Uludağ, Bakacak, Püsküllü Belâ, Gece Kuşa, Toros, Şeftali, Amber ve Çekirge bütün hazır 'bulunanların yüreklerini hoplatacak nefasetteydi. Mamafih yürekleri fazla hoplıyanlar, defileyi müteakip yapılan satışa iştiran ederek bu dertlerini kolayca tedavi fırsatını buldular. 33 parça mantonun hemen satılıvermesi karşısında, bilhassa beğendikleri modellerin bir başkası tarafından alındığını görünce yeniden dertlenenlerin imdadına koşmakta Şahap Aybar zerre kadar kusur göstermedi. Derhal ölçüler alındı, numune albümünden kumaşlar seçildi ve beğenilen modelin en geç bir aya kadar teslim edileceği vaadedildi de bir an içinde ortalığı kaplıyan üzücü havayı dağıtmak mümkün oldu.

Bankan pavyonundaki defilesiyle. Şahap Aybar, Ankaralılara şöhretinin haklılığını teslim ettirmek fırsatını buldu ve bu işten yüz akı ile çıktı.

Moda

Klâsik hatlara dönüş

Yeni bir moda mevsimine girdik. Fakat yeni modellere bakanlar âdeta bir hayal kırıklığına uğrayacaklardır. Çünkü Parisli büyük terziler bu sene dünyaya başka türlü bir sürpriz yaptılar. Fevkalâdelikten, beklenmedik sürprizlerden uzak durdular ve geçen senelerin taşkınlıklarını zaptırapta almakla yetirtdiler. Buna bir nevi klâsiğe dönüş demek mümkündür. Bu zaten bir zaruret olmuştu. Çuval modası, şalvar modası, trapez modası, ampir modası derken kafalar karışmaya başlamıştı. Bundan en çok şikâyetçi olanlar, şüphesiz, hazır elbisecilerdi; ama kadınlar da vaziyetten pek memnun görünmüyorlardı. Parisli moda diktatörlerine yavaş yavaş hâkim olmaya başlıyan kadınlar az para ile şık olmak, kolayca şık olmak, giyimi en ön plâna almadan şık olmak istiyorlardı. Çünkü devrin kadınının zamanı eskisi gibi boş değildi. Hattâ dakikası dakikasına kıymetlendirilmişti.

Erkeklerin zaferi

1959 ilkbahar ve yaz modasının en bariz hususiyeti bel hattının nihayet yerine oturmuş olmasıdır. Buna

Siyah gece pardösüsü

Geçe kuşu!.

erkeklerin zaferi denebilir. Çünkü tefalsiz modeller erkekleri hiçbir zaittin sarmadı. Hattâ çuval ve torba modasının takdim edildiği muazzam kafileleri takip eden bir çok tanınmış yazar meseleyi ele alıp, adeta moda münekkitliği yapmışlardı. Moda yazılarının kadınların elinden alınıp erkeklere verilmesi ise terziler için çok tehlikeli bir durum yaratabilirdi. Herhalde bel hattının nihayet yerine oturmasında bu münekkitlerin büyük rolü oldu. Gene erkeklerin hoşlanmadıkları birşey dizlerin görünmesiydi. Diz en güzel bacağın bile zevkini kaçırabiliyordu. Büyük terziler bu noktayı da gözden kaçırmadılar ve geçen mevsimin Son günlerinde alabildiğine kısalan etekleri, tam diz kapaklarının altına tespit etmek lüzumunu duydular. Zaten Türkiyede etekler henüz tehlikeli irtifalara yükselmemişlerdi. Gene erkekler iç açıcı renkleri, yumuşak, şeffaf ve uçucu kumaşları seviyorlardı. Moda mucitleri bu hususları da unutmadılar ve işte böylece, akıllı uslu fakat çok cazibeli bir yeni moda doğmuş oldu. Bunda erkeklerin payı pek çoktu.

Kemerler

Bel yerine oturmuştur deniyor. Bu demektir ki ampir modasının yani yüksek bel modasının itibarı alabildiğine azalmış, yok olmaya yüz tutmuştur. Ama büsbütün de kaybolmamıştır. Bu mevsim pek moda olan geniş kemerler için de ampirin bir nevi devamıdır demek mümkündür. Mühim olan nokta bütün elbiselerin, hattâ birçok tayyör ve mantoların kuşaklı ve kemerli oluşudur. Senelerden beri unutulan kemer ilkbahar ve yaz mevsiminin en mühim aksesuarı ve süsü olacaktır. Dümdüz elbiselerin yalnızca şık bir kemerle, değişik bir kuşakla abiye hale getirildiği de görülecektir.

Omuzlar

Beli daha ince göstermek için omuzları genişletme yoluna gidileceği de aşikârdı. Fakat bu genişlik vatkalarla değil "kup"la verilmiştir. Kollar kabartılmış, şişirilmiştir ve dirseklerde sönmektedir. Omuzlara doğru yüksekten açılan kayık dekolteler muslin, organza gibi yaz kumaşları ile bilhassa zenginleştirilmiştir.

Etekler

Etekler dizleri gizliyecek fakat bacakları gösterecek, güzel gösterecek boydadır. İlkbahar sokak kıyafetleri hariç, bu etekler umumiyetle kabarık ve zengindir. Büzgüler, drapeler yanında pliseliler de göze çarpmakta ve düz kumaş üzerine kesilmiş kloşlar da cazip durmaktadır.

Tayyörler

Yeni modanın en mühim hususiyetlerinden biri de tayyöre lâyık olduğu yeri vermiş olmasıdır. Kaç senedir tayyör yerini de, ismini de kaybetmişti. Sahneye dönüşü ise bu nispette mühim olmuştur, İlkbaharda artık hakikî bluzlu hakikî tayyörler görmek mümkün olacaktır. Fakat bu oldukça ciddi tayyörlerin bile başlıca meziyetleri yumuşak ve rahat oluşlarıdır ki iste bu onları ölmüş klâsik tayyörden tamamile ayırt etmektedir. Bu tayyörlerin omuzlarında vatkalar yoksa da kesiliş itibariyle genişlik kazanmış durumdadırlar. Yakalar ya muazzamdır ya hiç mevcut değildi). Ceket boylan umumiyetle uzamış olmakla beraber gene çok kısalar da mevcuttur. Kollar tıpkı mantolardaki gibi, daima kısaltılmıştır. Ceketin sırt kısmında tamamiyle oturmayan pensler vardır Ön kısım ise beden? intibak ettirilmiştir. Tayyör eteklери yumuşak, rahattır ve bazıları ceketler gibi biye ile çevrilmiştir.

Klâsiğe çok yakın bir hakikî tayyör yanında bu sene ortaya çıkan yepyeni bir tayyör modeli romantik tayyör ismini almıştır. Bu tayyörlerin yakalan fevkalâde açıktır ve sık jilelerle, yalancı bluzları yeniden sahneye çıkartmıştır. Bazı açık yakalar da çok geniş kapaklarla süslenmiştir.

Mantolar ve paltolar

Tabiiye dönüş şeklinde de ifade edilen bu modada mantolar da vücuda daha fazla yaklaşmışlardır. İlkbaharda dört çeşit manto görülecektir!

1 — Takma kollu geniş yakalı

Bir Mucizenin Hikâyesi

Jale CANDAN

Son zamanlarda milletçe mucizeye pek merak sardık. Geçenlerde bizim eve bir badanacı ustası geldi. Duvarın çizgilerini yaparken, nasıl olduysa ayağı takıldı, merdivenden aşağı düştü. Bir çığlık atmışım. Fakat usta derhal doğruldu ve sakin bir sesle:

"— Merak etme, hanım! Bana birşeycik olmaz" dedi. Meğer adam ermişmiş. Dört defa ölümle burun buruna gelmiş ve her defasında vartayı atlatmış. Birisinde ateşli hasta imiş, doktorlar ümidi kesmişler, bir başkasında damdan aşağı düşmüş v.s...

Hayretle dinliyordum.

"— Allahtan fena tesadüflerin yanında iyileri de var" dedim.

Adam anlıyamadığım bir sebepten ötürü, bana içerlemiş gibiydi:

"— Sen galiba mutekit değilsin. Mucizeye inanmıyorsun" diye çıkıştı.

"— İslâmiyet mantığa dayanır, mucizeye yer vermez" diyecek oldum; ama bu sefer kükredi:

"— sen cahilsin!"

Korktum ve sustum. Fakat çok geçmeden baktım ki, mucizeye inanan yalnız bizim badanacı ustası değil. Etrafımda herkes derdini, dâvasını, inşallahla, maşallahla halletmeye uğraşıyor. Bu hastalık halta basına bile sirayet etmek üzere. Geçenlerde, yazılarını daima merakla takip ettiğim bir yazarın Kıbrıs anlaşması hakkındaki düşüncelerini anlamak maksadiyle, bu mevzu ile ilgili makalesini okuyordum. Baktım benim yazara da birşeyler olmuş. Makale İnşallahla başlayıp İnşallahla bitiyor. İyi niyet, arzu ve ümit objektif düşüncelerin, ihtimallerin üstüne çıkmış mucize kapısına yollar aranmış... Doğrusu bu yeni hastalığın üzerimde hiçbir tesiri olmadı da diyemem. İki saat harlı ateş üzerinde bıraktığım tencerenin yanmamış olduğuna ümit ettiğimi hatırlıyorum.

Geçenlerde birisine bu halden dert yandım. Cevap olarak:

"— İnanmak güzel şeydir" dedi.

Evet inanmak güzel şeydir ama gayrete, fazilete, mantığa 1nanmak şartı ile... Gene birisi anlatıyordu: İkinci Dünya Harbinden sonra yakılıp yıkılan Almanyada yepyeni bir dünya yaratan adamlar, Alman mucizesinden bahseden yabancılara fena halde sinirleniyorlarmış. Mucize de ne ola. Çalıştık yaptık" diyorlarmış.

Bence inanmak ihtiyacımızı bu yola sevketmemiz lâzımdır. Öteki insanı medeniyete değil hacıya hocaya, üfürükçüye ve muskaya götürür. Ötesi de malûm. Henüz unutamadığımız tarihimizde bunun canlı misalleri fazlasıyla mevcuttur.

Bence bu, büyük bir derttir.

*

Büyük dertlerin yanında küçükleri de yok değil tabii. Havagazımız yanmaz, suyumuz akmaz, telefonumuz cevap vermez. Kibrit alırsınız yanmaz, aseton alırsınız boyayı çıkarmaz, zarf alırsınız kapanmaz. Hattâ postahaneden pul alırsınız zarfa yapışmaz. Son zamanlarda beni yiyen küçük dert işte bu. Postahaneye zamkla gitmeğe başladım. Memurlar bile beni tanıyorlar. Bazan zamkı onlara da veriyorum. Canını pul olur da zamkı olmaz mı? Biliyorum bu küçük bir dert diyeceksiniz. Nihayet pulları zamklamaktan vazgeçer, postahanelere zamk kavanozları koyarız, olur biter! Evet cidden bu küçücük, minimini bir dert. Ama sakın bu küçük dertler büyüklerden doğmasın diye düşünüyorum da.. Belki mucizeye 1nanmaktan vazgeçersek, o zaman pulun arkasını zamklamaya dikkat ederiz...

veya tamamiyle yakasız düz hatlı truvakar kollu mantolar. Bunlardan yakasız olanlar ekseriya iki taraflı giyilebilen hafif mantolardır;

2 — Bele tam oturmayan fakat onu gösteren redingotlar;

3 — Kemerle sıkılmış bol mantolar;

4 — Vücuda dümdüz intibak eden dar boru paltolar. Bunlar ekseri aynı. kumaştan yapılmış etek veya elbiseden biraz daha kısadır ve yan yırtmaçlardan bu iç kıyafeti göstermektedir.

Sokak elbiseleri

Tayyör modası, elbise ile takım teşkil eden palto modası ne kadar rağbet görürse görsün sade, zarif, cazip sokak elbiselerinden vazgeçmek gene de mümkün değildir. Budun için yumuşak, hafif tüylü kumaşları tercih etmek, daima kemerli sade bir biçim seçmek lâzımdır. Kollar truvakar veya daha kısadır. Etek boyu yerden 44 santimdir -büyük terzilerin yeni mevsim için ideal boy olarak ilân ettikleri ölçü- Sokak elbiselerinin etekleri tabii hiç bir zaman fazla bol değildir ve yuvarlak bir manzara arzetmektedir. Yani kalça üzerinde pensler veya birkaç pli ile icap eden bolluğu kazanmıştır. Sokak elbiseleri hiçbir zaman fazla teferruatlı olmaz. Bu daha ziyade bir rob - manto edası taşımalı, kıvrak olmalı ve bilhassa ilkbaharda göze hoş gelecek renklere iltifat edilmelidir.

Yaz elbiseleri

Mevsimin en pratik elbiseleri zengin şömizye elbiseler olacaktır. Bunları bilhassa plilerle süslemek yoluna gidilmiş böylece hafif bir elbiseye ağır bir hava verilmiştir. Gene bu şömizye elbiseleri geniş, güzel kemerlerle ve çiçekle çok cazip bir hale getirmek mümkündür. Gündelik elbiseler, yani bütün yaz giyilecek elbiseler için yıkanır cazip kumaşlar mevcutur. Geniş bir kayık dekolte, kabartılmış zengin bir etek, bu elbiselere şıklık kazandıracaktır. Ağır elbiseler için emprimeler ve **dans** için de, bilhassa gençler için beyaz organzalar, beyaz fistolar çok revaçtadır.

Renkler

Mevsimin rengi pembeden başlıyarak mora kadar griden bütün tonlardır. Gri pek çoktur. Sarı gene mevcuttur. Beyaz her yerde hiç olmazsa garnitür olarak göze çarpmaktadır. Siyah pek azdır. Elma yeşili, gök mavisi kısaca baharı ve tabiatı hatırlatan her renk bu sene modadır.

K İ T A P L A R

TÜRKÇEMİZ

(Yazan: Nüvit Özdoğru, İstanbul, Gün Matbaası, 1958. 232 sayfa, büyük boy. 12,5 lira)

Bu yılın başlarında satışa çıkarılan "Türkçemiz"in kapağında şu açıklama yer alıyor: "Bu kitap testlerle Türkçe bilginizi ölçecek, kelime dağarcığınızı zenginleştirecek, hoşça vakit geçirmenizi sağlıyacaktır. "Yazar, kitabının önsözünde de Türkçenin yapısındaki sağlamlığı övüyor, buna karşılık kelime dağarcığındaki kısırlıktan yakınıyor. "Türkçemiz" işte bu kısırlığı önlemek, kelime dağarcığını genişletmek için yazılmış. Yazar kitabını haftalık bölümlere ayırmış. Yedi bölümün her birinde yedi günlük ikinci bir bölünme var. Amerikalıların testlerle kelime dağarcığım yoklamak, bu dağarcığı zenginleştirmek işlemini Türkçeye uyguluyor. Böylelikle okuyucu bir derste "yakma, yıkama, yok olmayla ilgili kelimeler"i, bir derste "etmek'li fiiller"i, başka bir derste "derin duygular yankılıyan kelimeler"i öğreniyor. Görüldüğü gibi "Türkçemiz", adının uyandırdığı geniş anlamın aksine, Türkçenin yalnız kelimeleri ile uğraşmaktadır. Bu yanılma o kadar önemli değil, hele kitabın adının uyandırdığı ikinci yanılma gözönüne alınırsa hiç önemli değil. Asıl yanıltıcı taraf şu: "Türkçemiz" adını taşıyan kitap "Türkçe"yi değil "Osmanlıca"yı, daha doğrusu "Osmanlıca"mn kelime dağarcığım inceliyor. Nüvit Özdoğru'nun kitabındaki testlerden hangisini ele alsanız, sanki bundan yarım yüzyıl önce yazılmış bir kitap gibi, Osmanlıca kelimelerin baş köşeye yerleştirildiğini, Türkçe kelimelere ancak yüzde on kadar yaşama hakkı tanındığım görüyorsunuz. Kitabın "İlk Test" başlığını taşıyan ilk dersini açın. Burada 15 er kelimelik dört testteki kelimelere bakın, 60 kelimeden ancak yedisinin Türkçe olduğunu göreceksiniz. Batı dillerinden alınma kelimeler bir yana, geri kalanlar, "hassaten, meşkûk câlî. tazallüm, irtişa, istitrat, dehrî, tehzil, mahra, tahzir, mâsivâ, mumaşat..." gibi "yakası açılmadık" Osmanlıcadır. Nüvit Özdoğrunun kitabındaki testlerin hemen hiçbirinde, Türkçe kelimelerle yabancı kaynaklı kelimeler arasındaki bu ölçü hiçbir vakit bozulmuyor. Yazar, önsözün bir yerinde "Kelimeleri gelişi güzel seçmedim. Onları Halit Ziya Uşaklıgilin "Aşk-i Memnu"undan almadım. Abdürrahim Gıyaseddin Kitabînin "Mecelleye göre iktisabi mürüru zaman" gibi muayyen bir zümreyi ilgilendiren ihtisas kitaplarından da almadım. Bütün kelimeleri gündelik gazetelerden, yani sizin, benim gibi bütün okumuş insanları ilgilendirecek şekilde yazılan makale, hikâye ve romanlardan veya iktibas edilmiş nutuklardan, demeçlerden aldım" diyor. Biraz aşağıda da aldığı örneklerin yüzde yetmişinin 1958-57, yüzde yirmi beşinin 1956-54, yüzde dördünün 1953-52, yüzde birinin de önceki yıllarda yayımlanmış gazete ve dergilerden tarandığım bildiriyor. Nüvit Özdoğrunun bu sözlerle belirtmek istediği açık: Kitaptaki kelimelerin yüzde doksandan çoğu Osmanlıca ise bunda benim suçum yok demek istiyor.

Özdoğru bu yola başvurduktan sonra aynı gazete ve dergilerden tarayacağı batı kaynaklı kelimelerle, okuyucularının karşısına "Türkçemiz" diye İngiliz-Fransız-İtalyan-İspanyol kırması bir dil de çıkarabilirdi. İşin doğrusu şu: Nüvit Özdoğru "Türkçemiz"de, okuyucusuna "Osmanlıcanın üstünlüğü"nü aşılamağa çalışıyor. Kitabına "Türkçemiz" adım koymasa kimsenin bir diyeceği olmazdı. Fakat yazarın, daha baştan, yanlış olan tutumu, başka noktalarda da kendini gösteriyor. Bir kere, "Türkçemiz" diye "Osmanlıca"yı kabul ettikten sonra bu Türkçenin kelime dağarcığı bakımından kısır olduğunu söylemek yersiz değil mi? Açarsınız Redhouse'un "Türkçe-İngilizce lügat kitabı"nı, 100.000 kelimeyi oradan alırsınız, bunlara, yazarın kullanmak alçakgönüllülüğünü gösterdiği Türkçe kelimelerle batı kaynaklı kelimeleri de ekleyince 150 bine yakın bir kelime dağarcığı çıkar. Eh, İngilizlerin kelime dağarcığı kadar bol olmasa da, çok fakir de sayılmaz. Nüvit Özdoğrunun anlıyamadığı bir başka nokta da imlâdaki düzensizlik. Bir örnek olarak "vaat" kelimesini alıyor ve "vâdetmiye de mi vakti yok? cümlesinin 288 şekilde yazılabilleceğini söylüyor -örnek olarak bunlardan altı düzinesini sıralamış-. Nüvit Özdoğru, Türkçedeki imlâ düzensizliğinin hemen bütünüyle Osmanlıcadan aktarıldığını, arap ve fars asıllı kelimeleryüzünden ortaya çıktığını görmemiş bile. Bunun gibi "Siz bir Malaprop musunuz?" diye bütün bir bölüm ayırdığı konunun, "lügat paralamak" merakından ileri gelen yanlışlıkların da yine hep Osmanlıcadan kalma bir hastalık olduğunu da görmüyor. O kadar ki. Aziz Nesinin "Vali Beyin başyazısı" adlı hikâyesinde bu "lügat paralama" hastalığıyla alay edişini bile, "musafaha" kelimesini diriltmek, böylelikle hikâyedeki güllükleri sürdürmek için kullanmağa çalışıyor.

"Türkçemiz", iyi bir araştırma yolunun yanlış bir anlayışa nasıl kur- - ban gittiğini gösteren canlı bir örnektir. Nüvit Özdoğrunun bu kitabı, üzerinde öğrenci dikkatiyle duranların Türkçe yerine Osmanlıcıyı ödemelerine, bundan dolayı belki de "her üç lisanda ifade-i merama muktedir" olduklarım sanarak boş bir sanıya kapılmalarına yel açmaktan, dikkatsiz okuyucularını ise, sayıları zaten bol olan "Maloprop"ların arasına katmaktan başkaca bir faydası olmayacaktır.

C E M İ Y E T

Geçen Haftanın ortasında Çarşamba günü, Mecliste Kıbrıs meselesi hakkında görüşmeler yapılırken, "yabancı basın"a ayrılan locada oturanları gören bazı milletvekillerinin gönlünde gazeteciler hakkında çok müsait hisler uyandı. Hattâ gazeteciler hakkındaki pek menfi düşüncelerini unutanlar, 1 numaralı basın dostu olarak görünmek için âdeta yarış ediyorlardı. İyi niyetler, tebessümler halinde basın locasına yağdı durdu. Eğer o sırada basın suçlularının affı hakkında bir teklifin gündeme alınması istenseydi, bu fikrin pek çok taraftar bulacağından şüphe edilemezdi. Yalnız başın locasına iltifatlar yağdıran milletvekillerinin akıllarına şöyle suallerin takılmakta olduğunu sezmek te güç değildi;

"— Bize birer ifrit olarak gösterilen gazeteciler arasında meğer rte kadar cana yakın, güzel, şık ve zarif hanımlar da varmış..."

: V Bu kadar pahalı elbiseleri, kürkleri acaba nasıl satın alabilmişler? Bir de sıkılmadan her Allahın günü geçim sıkıntısından bahsederler!"

"- Sık sık pudra ve ruj tazelemeğe, sağlarını taramağa neden lüzuma görüyorlar? Her halde elleri bozulmasın diye olacak, not falan da almıyorlar..."

"- Aralarında çok genç kızlar da var. Yaşları en fazla 18, haydi bilemedin 19... Tevekkeli basın mesuliyetsiz çocukların elinde demiyorlar!" v.s. v.s...

Halbuki bu tahminlerin hakikatle zerre kadar alâkası yoktu. Zira o gün yabancı basın locasını bazı bakanların hanımları, kızları ve yakın aile dostları işgal etmişlerdi. Çilekeş gazeteciler ise görüşmeleri ayakta, biribirlerinin sırlında not tutmak takip ediyorlardı

Gaziantepli genç bir milyoner, bir günlük ücreti 700 lira olan İstanbul Hiltonun meşhur Karadeniz dairesini 6 aylığına kiraladı. Hesap "karacümle"ye vurulursa durum şu: Bir ay 30 gün hesabıyla ayda 21 bin, altı kere 21 bin eder 126 bin...

Bir hamlede 126 bin lirayı gözden çıkaran Anadolulu gencin Karadeniz dairesini kiralar kiralamaz yaptığı ilk iş, kendisiyle görüşmek istiyen gazetecileri paylamak oldu. Bu hal, daha evvel ayni dairede bizim bazı yerli politikacılarımızın da oturduğu hatırlanarak Karadeniz dairesinin havasının bir neticesi olarak tefsir edildi.

Ankara Çocuk Bakımı Derneğinin, geçen haftanın sonunda Pazar günü Kızılay Merkez binasında yaptığı yıllık kongresinde çocuk mamalarının çoğunun sıhhî şartlara uygun olmadığının açıklanması birçok anneyi heyecana düşürdü. Kongre neticesinde başkanlığa Prof. Dr. Bahtiyar Demirağın seçilmesi yüreklere su serpti. Zira bu tanınmış çocuk hekiminin -ayni zamanda bir çocuk âşığı- bu mühim dâvayı hal yolunda elinden geleni yapacağından, herkes emin bulunuyordu.

Çocuk Bakımı Derneğinin kongresi
Yürekler sonunda ferahladı

Zeki Müren
Kaleminden kan damlıyor

Gazetecilik mesleği gün geçtikçe cazibe kazanıyor. Meşhur sporculardan ve sahne sanatkârlarından sonra, şimdi de pek meşhur ses yıldızlan da sütunlar arasına sızmak üzere bulunuyorlar. İlk adım olarak meşhur Zeki Müren, Tercüman gazetesiyle sanat ve sosyete mevzuunda yazılar yazmak hususunda bir mukavele imzaladı. Sanat hayatındaki mevkii ve sosyetenin tam içinde bulunuşu dikkate alınırsa, Zeki Mürenin dedikodu yazarlarını sık sık atlatacağı şimdiden söylenebilir. Bu işin cakalı ve iftihar verici tarafıdır. Ama işin bir de değişik tarafı var? dır ki bunun için de sevimli sanatkârın "gülü seven dikenine katlanır" diye düşündüğü anlaşılmaktadır. Müstakbel meslektaşın, istemese bile "yandan akan çeşme"yi yakından görmeye razı olduğu görülüyor. Allah göstermesin ama sevimli şarkıcı da içerdeki gazetecilerin yanına düşerse, bunların hâdiseyi gerektiği kadar üzüntüyle karşılıyacakları iddia edilemez.

Ressam Nazlı Ecevitin genç Anra milletvekili Bülent Ecevitin annesi. Türk - Amerikan Derneği salonlarında açtığı resim sergisi büyük alâka topladı. Tam 37 yıl boyalarına, paletine, tuvallerine vakit ayırabilen bu ev hanımının eserleri sanat kıymetinden çok sahibinin çalışma azmi bakımından da takdir topladı.

TİYATRO

Ankara

Kırk yıllık "Kâbus"

Eski piyesleri hep, eski piyes anbarı haline gelen İstanbul Şehir Tiyatrosu bulup bulup ortaya çıkaracak değil ya... Devlet Tiyatrosu da arasıra bu işi yapabilir tabii. Şu farkla ki Devlet Tiyatrosu modası geçmiş Fransız komedilerini değil, millî repertuvarın ilk örneklerini, yeni şekiller, kıyafetler içinde sahneye çıkarıp diriltmek istiyor. Aslında, bu vazife, İstanbul Şehir Tiyatrosuna düşmeliydi. Zira Devlet Tiyatrosunun "yeniden sahneye tatbik" ettiği bu eserlerin bir çoğu, vaktile, kendi sahnesinde oynanmış eserlerdir.

Küçük Tiyatroda, birkaç haftadan beri temsil edilmekte olan "Kâbus" işte bunlardan biridir. "Edebiyatı Cedide" mektebinin büyük hikaye ve roman üstadı Halit Ziya Uşaklıgilin tiyatro denemelerinden biri. Bundan tam kırk yıl evvel, "Darülbedayi" sahnesinde oynanmış, o devrin Fransız tiyatrosu örneklerine tıpa tıp uygun bir "aile dramı". Hani telif değil de Henri Bataile'dan, Pierre Frondaie'den, François de Curel'den, yahut Mufurice Donnayden ustalıkla adapte edilmiş olduğuna kolayca hükmedilebilecek bir piyes. Yapısı, karakterleri, konuşmaları, hattâ mevzuu ile üzerine Fransız tiyatrosunun Birinci Dünya Harbinden önceki bu yazarlarından birinin imzası oturtulabilir, kimse de yadırgamaz. Kendi devrinin Batılı örneklerine bu derece uygun bir eser verdiği için üstad Halit Ziyayı, bugün bile, tenkid etmek kolay değildir. Hele yeni tiyatro müelliflerimizin, günün modası olan. Amerikan, İngiliz piyeslerine özenip bir türlü ortaya dört başı mâmur bir eser çıkaramadıkları düşünülürse...

Mınis Faik Ozansoy

Yeni ağıza eski taam

Estetik ameliyatı

Devlet Tiyatrosunun yapmak istediği malûmdur. Göçüp gitmiş büyük Türk muharrirlerinden tiyatroya heves etmiş, tiyatro eseri yazmış talanların piyeslerini yeniden ele almak, onları "yeniden sahneye tatbik" adı verilen bir nevi "estetik ameliyatı"na tâbi tutarak, tekniği ve dili bakımından bugünkü seyircinin yadırgamıyacağı bir yeni cehre ile tekrar sahneye çıkarmak. Böylelikle de "işte. klâsik tiyatromuz..." denebilecek bir eski repertuvar" kazanmak...

Bu vadide şimdiye kadar tatbik mıza da, tiyatromuza da faydası dokunacak bir hizmettir. Ama bu "eski repertuvar"a girebilecek eserleri, yetkili mütehassıs heyet, ince eleyip sık dokuyarak taramalı, dün için olduğu kadar bugün için de, yarın için de değişmez "tiyatro değeri" taşıyan larını ayırmalı, sonra ayırdığı bu eski piyesleri bugünün zevkine, diline ve sahne anlayışına göre "yenileştirecek" estetik ameliyatçılarını da -her eserin hususiyetlerine intibak edebilecek. kabiliyet ve mizaçta olmak üzere, itina ile seçmelidir.

Bu vadide şimdiye kadar tatbik edilen usûl ve ortaya konulan ilk örnekler, memleket ölçüsünde geniş bir teşebbüs ve metotlu bir çalışmadan çok eldeki imkânlara göre yapılmış bir tecrübe intibaını uyandırıyor. Öyle olmasa, Namık Kemalden, Abdülhak Hâmittten sonra, hemen, Halit Ziyaya atlanmazdı. Daha doğrusu, Namık Kemalle beraber, hattâ daha evvel, bizde tiyatro eseri yazmış olanlar, meselâ bugünlerde yüzüncü yıldönümünün kutlanmasına hazırlanılan Şinasinin "Sair Evlenmesi" unutulmazdı. Sonra Namık Kemal'in diğer piyesleri, Gedikpaşa tiyatrosunu beslemiş olan ilk tiyatro muharrirlerimizin eserleri, bilhassa Ahmet Mithat Efendininkiler- hatıra gelirdi. Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf ve Hüseyin Rahmi beylerin tiyatro eserleri ise, bu "eski repertuvar"ın olsa olsa son faslı için düşünülürdü.

Netice müsbet

Böyle olmakla beraber. Devlet Tiyatrosunun "eski repertuvar" tesisi mevzuunda giriştiği ilk tecrübelerin muvaffakiyetle neticelenmiş olduğunu kabul etmek yerinde olur. Namık Kemalin "Akif Bey"i rahmetli Reşat Nuri Güntekinin, Abdülhak Hâmidin "Finten"i de Ahmet Muhip Dıranasın, çalışmaları sonunda, sahnemize yeniden kazandırıldı. Kimdi birdenbire -bütün aradakiler ve daha öndekiler bitmiş gibi- Halit Ziyaya geçerken "Kâbus"u "yemden rahneye tatbik" etmiş olan Munis Faik Ozansoyun ilk iki meslekdaşından daha kolay bir muvaffakiyete ulaştığını itiraf etmeliyiz. Çünkü, yaptığı iş -hayli nazik bir iş olmasına rağmen-, kendisinin de belirtmekten geri kalmadığı gibi, Halit Ziyanın dilini sadeleştirmekten, birçok uzunlukları da eski metinden çıkarıp atmaktan ibaret kalmış, piyesin yapısında, kuruluşunda herhangi bir derişiklik "ameliyat"ı bahis mevzuu olmamıştır. Hakikati ifade etmiş olmak için, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, yapısı, tekniği -zamanının Batı örneklerine göre- kusursuz olan Halit Ziyanın böyle bir "ameliyat"a pek ihtiyacı olmadığını da kabul etmeliyiz.

Sahnedeki oyun

«Kâbus"u Küçük Tiyatroda sahneye koyan Saim Alpago, oldukça güç bir işi üzerine almış, ama kuvvetli intibak kaabiliyeti ile eserin havasını bulmaya, arkadaşlarına da buldurmaya muvaffak olmuştur. Asıl güçlük, vakanın, en büyüğünden en küçüğüne kadar bütün sanatkârların yabancısı oldukları bir devre ait olmasından ileri geliyordu. Fakat gördük ki genç sanatkârlar, Meşrutiyet devrinin çocukları imişler gibi, Halit Ziya eşhasını yadırganmıyacak, hattâ yer yer hakikiliği olan, çehrelerle canlandırmasını bildiler.

Cemil Şevkette Ahmet Evintan, Selmada da Nur Sabuncu, eserin iki bellibaşlı kahramanını, yirmi yıllık bir evlilik hayatından sonra, bir gönül buhranı yüzünden, kısa bir zaman için, biri birinden ayrılan karı - kocayı ölçülü ve duygulu Ur oyunla yaşattılar. Mağrur ve hassas Selmaya, çocuklarına, yuvasına, kocasına olan bağlılığı ve sevgisi ile, sıcak bir ifade veren Nur Sabuncu konuşma tarzı, edası -o devir için biraz yadırganan modern sarışınlığı- ile bir az daha "eski zaman kadını" olabilseydi hiç eksiği kalımyacaktı.

Diğer roller de umumiyetle iyi oynanıyor. Bilhassa Şirarede Jale Uzman, Sadunda Oytun Sanal, Ruhsarda Tijen Par, Dilâverde de Turgut Sarıgöl, eserin genç tiplerini, canlı, renkli ve sevimli bir ahenkle oynuyorlar.

"Kâbus" tecrübesi de gösteriyor ki, sahne yapıları sağlam eserlerimiz, kuvvetli bir rol tevziatına kavuşunca, sanatkârların yaratıcı gayretlerinden kuvvet alan sahneye çıkınca, orada pek âlâ tutunuyor, seyirciden de beklenen, umulanın üstünde bir alâka ve rağbet görüyorlar.

S İ N E M A

A. B. D.

Yabancı basının seçtiği

Geçen hafta, yabancı basının Hollywood'taki yüzden fazla muhabiri, hazırladıkları ananevi yıllık baloda, geçen yılın en başarılı sinema çalışmaları için "Altın küre" mükâfatlarını dağıttılar. Yabancı basın temsilcilerinin mükâfatlandırdıkları filmler ve sinemacılar, geçenlerde Oscar namzedi olarak ilân edilen film ve sinemacıları yakından takibetmekteydi. Bu arada Stanley Kramer'in "The Defiant Ones - Serkeşler"i en iyi film, Vincente Minnelli'nin "Gigi"si en iyi müzikal, Morton DaCosta'nın "Auntie Mame . Mama Hala"sı en iyi komedi olarak seçildi. Bilindiği gibi bu filmlerin üçü de aynı zamanda Oscar namzetleri arasında bulunmaktadır. Yine yılın en iyi kadın ve erkek oyuncusu olarak Oscar namzetleri arasında yer alan Susan Hayward "I Want to Live - Yaşamak istiyorum", David Niven "Seperate Tables - Ayrı masalar"daki oyunları için, yabancı basın temsilcileri tarafından en iyi kadın ve erkek oyuncu olarak mükâfatlandırıldılar. Ayrıca Danny Kaye "Me and the Colonel . Ben ve albay"deki oyunu için, Rosalind Russell de "Auntie Mame" için en iyi komedi oyuncuları olarak seçilmişlerdir. "Gigi"deki Hermione Gingold ile "The Big Country . Büyük ülke"deki Burl Ives de, en iyi yardımcı kadın ve erkek oyunculara verilen "altın küre"leri almışlardır. Yabancı basının temsilcileri, Rock Hudson ile Deborah Kerr'i sinema dünyasının en sevilen oyuncuları olarak ilân etmişlerdir. Vincente Minnelli'ye "Gigi"den dolayı en iyi rejisör mükâfatını yeren gazeteciler, ayrıca sinemaya yaptığı yardımdan dolayı ünlü Fransız şarkıcısı Maurice Chevalier'ye Cecil B. De Mille mükâfatım . Vermişlerdir. Sesli filmin ilk çıktığı zamanlarda bütün dünyanın gözde oyuncularından biri olan Chevalier, geçen yıl "Gigi" ile yeniden ön plâna geçmişti. Yabancı basının temsilcileri, bundan başka, geçen yıl Birleşik Amerikada gösterilen en iyi yabancı filmler olarak "Bir yıllık yol" (Yugoslav), "A Night to Remember - Hatırlanacak bir gece" (İngiliz), "La Jeune Fille et le Fleuve - Genç kız ile ırmak" (Fransız) ve "Das Maedschen Rosemarie - Rosemarie"yi seçmişlerdir. Bu filmler aynı zamanda Oscar namzedidirler.

"Serkeşler"den bir sahne

En iyi film

Rosalind Russell

En iyi komedi oyuncusu

Filmcilik

Amerikada İtalyanlar

1950 yılında 31 yaşındaki Dino de Laurentiis ile 87 yaşındaki Carlo Ponti, güçbirliği yaparak "Ponti - De Laurentiis" şirketini kurdukları vakit İtalyanın en canlı, en başarılı prodüksiyon ekiplerinden biri meydana gelmişti. "Ponti . De Laurentiis" aynı zamanda büyük Amerikan şirketleriyle de işbirliği yaparak, bütün dünya pazarlarında gıpta uyandıran bir çalışmaya girişmişti. Küçük bütçeli filmlerden süper-prodüksiyonlara, sanat filimlerinden iş filmlerine kadar çeşitli sinema eserleri meydana getiren birlik 1957 sonlarına kadar devam etti. Bu arada "Anna"dan "Ulisse - Kral Ulis'in maceraları"na, "La Lupa - Dişi Kurf'tan "Guerra e Pace - Harb ve sulh"a, "Mambo"dan "Europa '51 . 1951 Avrupası"na, "Sensualita"dan "Notti di Cabiria - Cabiria'nın geceleri" ne yahut "La Diga sul Pacifico - Pasifik bend"ne kadar son derece değişik, fakat hepsi iş gören filmler meydana getirdiler. Ne var ki. Dino de Laurentiis, kendi keşfedip "Kiso amaro . Acı Pirinç"le tanıttığı Silvana Mangona'yla evlenip mesut bir hayat sürerken, ortağı Ponti'nin başı dertteydi. Ponti de yine kendisinin keşfettiği Sophia Loren ile evlenmişti ve görünüşte mesut bir hayat sürüyorlardı, ama İtalya dışında. Zira Ponti, İtalyan kanunlarına göre "iki karılı" sayılıyordu. Bundan dolayı iki yıldanberi Punti ile Sophia Loren Amerika'da çalışmağa başladılar. Loren Hollywood'ta çevirdiği "Desire Under the Elims"-Karaağaçlar altında", "Huuseboat" gibi filmlerle şöhret kazandı ama,. Ponti'nin işleri bozulmuştu. İtalya ile temasını kaybetmişti. Bununla beraber geçen yıl Amerikada bir başka İtalyanla, Marcello Girosi ile "Ponti - Girosi" şirketini kurdu ve geçen yılki Venedik Festivalinde Sophia Loren'e en iyi kadın oyuncu mükâfatını kazandıran "The Black Orchid - Kara orkide"yi hazırladı. Ponti'yi "Ulisse", "Harb ve Sulh" gibi İtalyan . Amerikan filmlerinden tanıyıp kendisine güvenen Hollywood prodüktörleri de bu yeni şirketi desteklediler. Böylelikle "Ponti-Girosi" bağımsız şirketi, Paramount'un büyük ölçüde desteklediği yeni bir prodüksiyon programı hazırladı. 1691 yılına kadar tamamlanacak bu programa göre, "Ponti Girosi" şirketi Birleşik Amerikada ve yabancı ülkelerde olmak üzere tutarı 20 milyon doları aşan 10 film hazırlıyacaktır. Filmlerin çoğunda Sophia Loren rol alacaktır. Maamafih daha başka tanınmış oyunculara da yer verilecektir. "Ponti-Girosi" ekibinin hazırladığı filmlerin başında renkli ve geniş perdeli yeni bir "Carmen" versiyonu gelmektedir. George Cukor tarafından çevrilecek olan bu yeni "Carmen" öbür versiyonların aksine, orijinal "Carmen"e daha çok yaklaşacak, Carmen rolünü Sophia Loren canlandıracaktır. Programın İkinci eseri de, İtalyan rejisörü Alberto Lattuada'mn çevireceği "This Too I Saw - Bunu da gördüm" adlı filmdir ve İkinci Dünya Harbine ait bir hikâyeyi anlatmaktadır.

Filmler

"Bu vatanın çocukları"

Köy filmlerinin alabildiğine moda olduğu bir sırada rejisör Atıf Yılmaz da "Gelinin Muradı" ile ayni sahaya el atıyor, fakat tutumu ile bu modanın dışında kalıyordu. Başkaları en ağdalı melodramları köy çevresinde tekrarlayıp dururken. Atıf Yıl-

maz aynı çevrede bir komedi filmi vermeğe çalışıyordu. Gerçi "Gelinin muradı" sonunda tir komediden çok bir vodvile dönüyorsa da, yine de bütünüyle sevimli bir havaya bürünüyordu. Şimdi Kurtuluş Savaşının sinemamızda yeni bir salgın olarak belirdiği bir sırada, Atıf Yılmaz da aynı temaya el atıyor, fakat tutumuyla yine öbürlerinden ayrılıyor. Başkalarının yaptığı, yakın tarihimizin en heyecan verici, en iftihar edilecek bir sayfasını ticarî bir zihniyetten zerre kadar sıyrılmaksızın sömür mekten ibaret. Bunun için de, sağlam birer "ticari- unsur" saydıkları, İri lâfları, kahramanlık sahnelerini gerçek vatanseverlikle hiçbir ilgisi olmıyan en korkunç şovenizmi, İlkokul öğrencilerinin tahrir vazifelerine taş çıkaracak bir anlayışla "senaryo" diye hazırladıkları metne dolduruyorlar. Aynı zamanda büyük bir zevk düşkünlüğüne bulanarak ortaya çıkarılan bu filmlerin faydası şöyle dursun, büyük zararları var. Atıf Yılmaz ise "Bu vatanın çocukları"na tamamiyle aksi yönden girişmiş. Ne büyük kahramanlık sahneleri, ne iri lâflar, ne de insan-üstü kahramanlıklar var. Atıf Yılmasın baş kahramanları biri erkek, öbürü kız iki küçük çocuk, yaptıkları işin önemini anlıyamıyacak kadar küçük İki çocuk. Hatta yaşça daha küçük olan kız, Gaziantepten Ankaraya kadar uzanması gereken yolculuğa oyun olsun diye katılıyor. Nitekim daha ilk güçlüklerde de . mızıkçılık yapıyor. Öbürü, 911 onbir yaşlarında olan erkek çocuk ise, iyi birşey yaptığını "hayal meyal" sezinliyor; babasına verilen vazifeyi, Yani Gaziantepteki millî cephenin kuruluşuna ait evrakı, Ankaraya götürmek işini, babası ölürken tenbihlediği için üzerine alıyor. İki padişah taraflısının -Talât Gözbak ile Bilge Zobu- peşlerine takılması, iki küçüğü daha çok korku zoruyla Ankara istikametinde yol almıya zorluyor. Böylelikle Atıf Yılmazın filmi, bir istismar mevzuu olması gereken "vatan", "millet" lâflarından geçilmiyen, her sahnesine bir kahramanlık hâdisesi yamanan, alkış toplamak için sık sık kurtuluş savaşı büyüklerinin veya Türk bayrağının kullanıldığı diğer filmlerin aksine, son derece sade, iddiasız ye tabii bir tutumla işe girişiyor. Filmin hemen hepsi, iki küçük çocuğun -Attilâ Engin ile Nesrin Gökkaya- kaçmaları, iki kötü adamın bunları kovalamaları, Ölen adamın vazifesi kendine devredilen diğer bir milliyetçinin

Sophia Loren
Bir yeni Karmen

-Yılmaz Güney de çocukları bulmağa çalışması ile geçmektedir. Görüldüğü gibi, film oldukça Ford'vari bir kuruluştadır ve böyle bir temanın altından da ancak "Three Godfatherâ - Çöl yavrusu" veya "The Searchhers - Çöl aslanı"nı çeviren Ford hakkıyla kalkabilir. Zira bu yapıdaki filmlerde rejisör daima yeni durumlar bulmak, bu durumların birbirinden ilgi çekici Ve değişik olmasını sağlamak zorundadır. Atıf Yılmaz ile Yılmaz Güneyin hazırladıkları çekim senaryosu bunu ancak bir dereceye kadar yapabiliyor. Kendilerini saklıyan Çobanın öldürülmesiyle yalnız kalan kuzuyu yanlarına alan çocukların, biraz sonra aynı kuzunun kendilerini kovalıyanlar tarafından kızartılmasını Seyrettikleri Sahne, bataklık ve sazlık yerdeki takip sahnesi, iki çocuğun düşman tarafından köylerinden kaçan kafileler arasına saklanması, peşlerine düşenlerin yine aynı kafilelerde çocukları araması, kulakları ağır işiten kadınla geçen konuşma bu başarının sağlandığı kısımlardır. Fakat bunun dışında kalan yerler dümdüz bir kovalamacadan ileriye geçemiyor, hatta birçok imkânlar sağlıyabilecek olan Göremedeki peribacaları sahnesi sıkıcı bir saklambaç oyununa dönüyor.

Yetersiz çıkış

«Bu vatanın çocukları"nda aksıyan taraf, senaryonun bu boşluklarına, iki kahramanın çocuk olmasından doğan güçlüklerin katılmasıyla artıyor. Sinemada çocuklar kadar birbirine zıt-oyun çıkaran varlığa rastlanmaz. Ya son derece tabii oynarlar, ya da her davranışlarında bir sunilik vardır. Sinemada çocuk psikolojisini verebilmek ve küçük oyunculardan tabii bir oyun alabilmek için rejisörün onlarla tamamiyle kaynaşması, onların güvenini kazanması» çocukları çok iyi tanıması, aynı zamanda, senaryonun tabiilikten uzaklaşmaması gerekir. "Bu vatanın çocukları"nda bu duruma erişildiği söylenemez.

"Bu vatanın çocukları" bütün değerini, herşeyden önce hikâyesi ile bu hikâyenin bütün yükünü taşıyan iki küçük kahramanından alabilecek yapıda bir filmdir. Bundan dolayı, rejisörün bütün gücünü herşeyden önce bu iki nokta üzerine teksif etmesi, bir vandan hikâyenin işlenmesine gayret sarfetmesi, değişik durumlar, devamlı buluşlarla bu hikâyeyi zenginleştirmesi, bir yandan da iki küçük kahramanın bütün bu değişik durumlarda tabii bir oyun çıkarabilmelerini sağlamağa çalışması gerekirdi. Halbuki hikâyenin dikkate değer buluşları, yukarıda sayılan birkaç sahnenin dışında aynı başarıya erişemiyor. İki küçük kahramanın üzerlerine aldıkları vazifenin ağırlığı, karşılaştıkları güç şartlar, atlattıkları tehlikeler ile yaptıkları isi herhangi bir "oyun" olarak görmeleri, bütün bu şartlar altında çocukça davranışlarım devam ettirmelerinden doğacak ve rejisörün tutumuna göre ya çok acı ya da oldukça mizahi veya ikisinin karışmasıyla seyirciye duyurulması gereken tezat, "Bu vatanın çocukları" nda lâyıkiyle beliremiyor.

"Bu vatanın çocukları" kendisini ayakta tutabilecek en sağlam temelleri çürük olarak kurmuş. Atıf Yılmaz, aynı temayı ele alan filmlerin en zayıf noktalarına doğru cepheden bir çıkış yapıyor, ama bu cesur çıkışın, hikâyede ve oyundaki başarılarla sonuna kadar desteklenememesi yazık olmuş.

S P O R

Güreş

Kaynayan kazan

Türkiye, Doğu Almanya, İtalya ve Fransa Güreş Millî takımları arasında tertiplenen dörtlü turnuva, bu haftanın başında sona erdi ve Türk güreşçileri, yaptıkları 22 müsabakadan hiç mağlûbiyet almadan sekiz siklette birden şampiyonluğu elde ettiler.

Arkasından gelen takımı -Doğu Almanyayı- 19 puanla geride bırakarak müsabakayı kazanmak ilk plânda büyük bir başarı gibi görünmekle beraber her dış temas arifesinde olduğu gibi, İtalya seyahatinin yaklaştığı günlerde Sirkeci otellerinde ucuz kamp yapan güreşçilerimizin bu kamp hatıralarına bir göz atıldığı zaman "güreşimizin istikbali hakkında ümide kapılmamamız lâzım gelir.

Nitekim Sirkeci otellerindeki ucuz kamplardan bol bol bahseden gazetelerin spor sayfalarını okuyanlar, daha seyahat başlamadan "Millî Güreşçilerin gene hâdise çıkardıklarını, gene birbirlerine girdiklerini" Öğrenmişlerdi.

Bir kanaldan Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğüne, öteki kanaldan Merkez Ceza Heyetine kadar uzanan hâdiselerin zahîri sebebi bir tavla maçında çıkan münakaşaydı. İtalyanın Napoli şehrinde tertiplenen turnuvada şampiyon olan Bekir Büke ile Hüseyin Akbaş, her halde "kabı almak" arzusundan doğma hislerle kapışıvermiş olacaklardı. Sonra, hâdise büyümüş, Mustafa Dağıstanlının da müdahalesiyle üçlü bir gövde gösterisine geçilmişti. Her vesile ile disiplini ön plânda tuttuğundan dem vuran Federasyon Başkanına Verdikleri ifadelerde, güreşçiler, "dayak yediklerini" iddia ediyorlar ve binbirlerinden davacı olduklarını söylüyorlardı. Bu, Sirkeci otellerinde ucuz kamp yapan güreşçilerin kendi aralarında yarattıkları ilk hâdiseydi. İkinci, üçüncü, dördüncü hâdiseler ise minder üzerinde cereyan edecekti. Doğrusu istenilirse, sıraya giren hâdiseler, dış seyahatlerden evvel ortaya çıkanların bir benzeriydi. Çünkü güreşçilerin çoğu bir kere daha adam kayırma halinden şikâyetçi olduklarını hiç çekinmeden, talimatname ve nizamnamelere kulak asmadan gazete sütünlarına aksettiriyorlardı. İddialar klâsikti: İtalyaya gidecek serbest ve greko-romen millî takımlarımız, tarihleri ilân edilen seçme müsabakalarından çok evvel tesbit edilmişti. Federasyonun seçme müsabakaları programı, bu iddialara göre, tamamen zevahiri kurtarmaktan ibaretti. Nitekim, Federasyonun seçtiği jüriye itimadı olmayan bazı güreşçiler seçmelere iştirak etmediler ve gazeteleri beyanatlarıyla donattılar.

Seyfi Cenap Berksoy
Minder kabadayılığına paydos!.

İstanbul gazetecilerinin teşhisiyle, Karakaş'taki Pan Amerikan Oyunlarına Beynelmilel Federasyonun bir müşahidi olarak iştirak ettiği günden sonra "Tekzip hastalığı"na yakalanan Güreş Federayonu Reisi Seyfi Cenap Berksoy da hâdiselere daha fazla seyirci kalamazdı. Basın mensuplarına "Müessif hâdiselere sebebiyet verenleri cezasız bırakmıyacağız" dedi. Dedi ama, müessif hâdiselere ismi kankanları geçen haftanın ortasında yanına aldırı gibi İtalyaya uçup gidivermesine kimse sesini çıkaramadı.

Çabanın başları

Seyfi Cenap Berksoy teşkilâtın bir adamı olarak bu şekilde konuşmakta mazur görülmeliydi. Çünkü evvelâ bir Federasyon Başkanı olarak yetkisi fazla gelmiş değildi. Saniyen, teşkilâtta kaynayan kazanın içine düşmek istemiyordu.. Elbette İtalya dönüşünde tecziyesi beklenen müessif hâdise müsebbiblerinin Merkez Ceza Heyeti birer ihtarla haklarından gelecekti...

Güreş Federasyonundaki hâdiseler serisinin iç sebebi, eski şampiyonlardan bazıları arasında devam edip giden geçimsizlikti. 1948 Londra Olimpiyatlarında bütün dünyaya parmak ısırtan iki dünya şampiyonu şimdi Türk güreşini ikiye ayırmakla İtham ediliyorlardı. Yaptıkları doğrudan doğruya hizipçilikti. Yaşar Doğu Federasyonun bir müşaviri, Celâl Atik ise kadrolu antrenörü idi. Güreşçiler iki eski "şampiyon ağabey" arasında ikiye taksim olmuşlardı. Bir kısımı Doğucu, diğer kısmı Atikçi olmuşlardı. Yaşar Doğu, güreşteki nüfuzunu siyasi şahsiyetlerin huzurunda da tuttuğu ve işsiz güreşçilere geçim sağladığı için ilk nazarda daha ağır basıyordu. Celâl Atikin ise adamlarının nazarlarında hâlâ "bir kahraman" hali vardı. İki eski şampiyon her millî takım seçiminde, her Avrupa seyahatında kulislerine çekiliyor ve yeraltı mücadelesine girişiyorlardı... Antalya. Edirne, İstanbul hâdiselerinin, çekilen bıçakların, atılan yumrukların, arkası kesilmeyen kavgaların çıkış noktası; teşkilâtta yaşayan, -bir bakıma da yaşatılan- bu hiziplerdi. Huzursuzluk, geçimsizlik, adam kayırmacılık hülâsa her şey bu çıban başlarındaydı. Eh. bu hizipler de Seyfi Cenap Berksoy gibi bütün icraatı seyahat etmek ve tekzip göndermekten ibaret yumuşak bir başla beslendiğine göre Türk güreşinin istikbaline endişeli nazarlar atfetmenin yeri ve zamanı gelmişti.

1959 yılının başında Güreş Federasyonumuzun, güreş işlerimizi çevreleyen hiziplerin iç yüzü buydu. Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü malûm ağır teşkilâtçılığı ile Avrupa basınına sık sık mevzu teşkil eden Güreş kavgalarının önüne geçemediği takdirde, atalar sporu daha büyük tehlikelerle karşılaşacaktır. Spor işleri mevzuunda söz sahibi eh mühim makam olan Millî Eğitim Bakanlığından objektifini biraz da bu tarafa çevirmesini bekliyenlerin sayısı hayli fazladır. Bu Federasyon en kısa zamanda tasfiye edilmeli, dayak atan, bıçak çeken, adam döven, kavgayı günlük gıda haline getirenlerin millî takımda yeri olmamalıdır. Çünkü, umumi efkâr sportmenliğine inanarak bir zamanlar sırtında taşıdığı bu minder kabadayılarından artık usanmıştır.

A T Ç I L I K

İzmir

Mevsim açılıyor

Bu haftanın sonunda Pazar günü İzmirin etrafı çanı ağaçlarıyla çevrili küçük, fakat şirin sahasında yapılacak ilk koşularla yeni at yarışı mevsimi fiilen başlamış olacaktır. Bu sene İzmir yarışlarının en fazla dikkati çeken tarafı at sayısındaki muazzam artıştır. Eğer Pazar günü, ilk haftanın yarışlarına kaydedilen atların hepsi koşarlarsa, bilhassa safkan arap atlarına mahsus koşularda pistin ne kadar dar olduğu anlaşılacaktır. Bu görülmemiş at kalabalığı, müşterek bahislerin kamçısıyla her yıl artan ikramiyelerin tabii bir neticesidir. Yarışlar üzerinde bahis tertiplenmesine izin veren kanunun, bu yoldan gelecek gelirlerin en az yüzde 40 ının ikramiyelere ayrılmasını emretmesi ve talih oyunlarına rağbetin gün geçtikçe artması sayesinde ikramiyeler cidden yüksek bir seviyeye çıkmıştır. Yüksek ikramiyeler, çok sayıda atı yarış sahasına çekmekte, yetiştiriciliği teşvik etmektedir. Fakat bu teşvikten faydalananlar, daha çok sayıları bir eldeki parmakların sayısını geçmiyen İngiliz atı yetiştiricileridir ki bu kimselerin hemen hepsinin Türkiyedeki at yarışlarını tertip ve idare imtiyazına sahip Jokey Kulübünün ileri gelenleri olması dikkat, çekici bir noktadır.

Haksızlıklar

Yarışlardaki haksızlıklar, daha yıllık programın hazırlanmasından başlamaktadır. Arap atlarına ayrılan ikramiyeler, sahadaki mevcut atların sayısına ve bu ırka tahsis edilen yarış adedine taksim edilse ve çıkan neticeler, bir de ayni hesabı ingiliz atları için yapınca bulunan rakamlarla mukayeseye vurulsa ingiliz atı yarışçılığının imtiyazları aritmetik bir katiyetle ortaya çıkacaktır. İş bununla da kalmamakta, çoğu iki üç atlık ufak ahırların sahibi olan arap atı koşucuları, daha birçok haksızlıklarla uğraşmak zorunda kalmaktadırlar. Doping muayenelerinden tutun da komiserler heyetinin bütün tasarruflarına varıncaya kadar ne kadar cezai müeyyide varsa bu gibi at sahiplerine reva görülmekte, ingiliz atı yetiştiricisi büyük ahırlar ise izahı pek güç bir muafiyetin nimetlerinden rahatça faydalanmaktadırlar. İşin, küçük ahır sahipleri bakımından bir de haysiyet kırıcı tarafı vardır ki, o da, mahalli komiserler heyetlerinin bu gibi at sahiplerine birer hilekâr gözüyle bakması ve. icraatını bu ölçü içinde yürütmeleridir. Büyük ahır sahiplerinin atlarının beklenmedik bir sırada birinci gelmelerini veya pek çok beklendikleri bir zamanda sıraya girememelerini normal karalamakta tereddüt göstermiyen bazı yarış komiserleri, küçük ahırlara mensup atların birinci gelmesinde de, gecikmesinde de hile kokusu sezmekte ve ahret suallerine tuş çıkartan uzun tahkiklere girişmektedirler. Bu arada tabii mevzuu bahis at yarışlara sokulmamakta, sahibi ortada hiç bir müsbet delil olmamasına rağmen bir hilekâr gibi muamele görmenin âzâbını da maddi zararlarıyla birlikte sineye çekmek sorunda kalmaktadır.

Bunun en taze bir misali, geçen sonbaharda Ankarada vuku bulan Vildan hadisesidir. Bu güzel safkanın bir yarışta kaybetmesi üzerine -sanki bir atın her girdiği yarışı kazanması şartmış gibi- tahkikat açan mahallî komiserler, ilk karar olarak Vildanın koşulara iştirakini -tahkikat sonuna kadar kaydiyle- menetmişlerdir. Tahkikat, ancak Yüksek Komiserler işe el koyduktan sonra neticelenebilmiş ve Vildanın geçildiği gün, birçok favori atın başına geldiği gibi çok sık koşmaktan dolayı sürantrene olmasından ve aşırı yorgunluktan dolayı muvaffak olamadığı hiç bir şüpheye yer bırakmayacak bir açıklıkla ortaya çıkmıştır Vildan hâdisesi, ayni neviden bir derdin kendilerinin de başına gelmiyeteği hususunda her hangi bir teminattan mahrum olan diğer at sahipleri tarafından da dikkatle takip edilmiş Ve Yüksek Komiserler heyetinin kararı memnuniyet uyandırmıştır. Ama bu memnuniyetin yanı başında atçılık ve yarışçılığa vukuf dereceleri pek şüpheli komiserlerin hâlâ ne diye iş başında tutuldukları suali de zihinleri kurcalamıştır. Gerçi Yüksek Komiserlerin hatalı kararları tashih edebilmesi gibi bir garanti mevcut ise de, bu arada geçen zaman zarfında uğranılan maddî, mânevi zararların telâfisi için açık bir kapı yoktur. Bu sebeple, bir başka mühim mesele kendisini hissettirmektedir: At sayısının artmasına rağmen, yarışçılığın teknik hizmetleri yerinde saymakta, sayısı mahdut ve ehliyetleri şüpheli personel işlerin düzeleceği ümidine yer bırakmamaktadır. Nitekim geçen senekinden pek az farklı bir kadro tarafından idare edilecek olan bu seneki izmir yarışlarından, hemen şikâyet sesleri duyulmağa başlanırsa hayret etmemek lâzımdır.

VATAN

HERKES
Aynı Fikirde

VATAN

Okumak bir ihtiyaçtır

YEPYENi BiR...

AKŞAM

7 den 70e kadar herkesin gazetesi